

A HEGYEN ÁT

REGÉNY

**IRTA
FERENCZI SÁRI**

VILÁGIRODALMI KIADÁS

A mű elektronikus változatára a Nevezd meg! - Így add tovább! 4.0 Nemzetközi (CC BY-SA 4.0) Creative Commons licenc feltételei érvényesek. További információk: <http://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/deed.hu>

Elektronikus változat:
Budapest: Magyar Elektronikus Könyvtárért Egyesület, 2024
ISBN 978-963-417-630-5 (online)
MEK-25222

I.

- Mara, eladjuk a tölgyest a szakadás mellett, délire jön a zsidó, embereket kell fogadni, mindjárt kezdik a vágást.

- A fiatal erdőt? Báró ur az istenért...

- Fogjanak be, menjenek az állomásra. Na mit áll itt Mara? Kell még valami? - Ingerülten adta a parancsot, amelyet restelnie kellett és saját uri mivoltát biztatgatta, míg a lovagló ostorral csapkodta csizmája szárát.

A nagy kapu nyikordult. Egy szekér érkezett tökkel megrakva. Az ökrök lomhán lépegettek, a béres megbillentette kalapját:

- Adjon isten - mondta, de a köszönés mintha az ispánnak szólna, nem a báró urnak.

- Báró ur instálom, könyörgök ne azt az erdőt. Bűn a fiatal fához nyulni. Öt év múlva aranyat ér, amit ma elkótyavetyélünk. Legyen türelemmel a báró ur, kihiznak a sertések is. Ha az örmeny tud gazdagodni a szomszédban, miért ne tudnánk mi is? El van hanyagolva a gazdaság, csudát nem mivelhettem tavasz óta, de menni fog a dolog, csak az erdőt ne bántsuk. - Halkan beszélt az ispán, hogy a béres ne hallja, aki a szekerét mellettük terelte el a szérűskert felé. - Ha pénz kell a báró urnak...

- Mi köze hozzá? - A báró ritkán nyitotta vértelen, sárga száját ilyen hangos szóra. A béres csudálkozva megfordult, két cselédasszony bámészkodva állt meg az udvar tulsó szélén. A báró urfi kiabál! Akit árnyéknak szoktak meg, parancsol! Az ökrök is megálltak. A báró arra fordult, ami erő még lakott benne felébredt beteges, fáradt tagjaiban. Jobbágyok mind, ő meg az úr, aki parancsol. Csfolkodva beszélt, lassan, de úgy, hogy mind hallják: - Ne feleseljen velem Mara. Az erdő az enyém és akkor vágatom, amikor akarom. Hallotta?

Az ispán nyugodt maradt, neki nem kell kiabálni a tekintélyért:

- Amig én itt vagyok instálom, addig nem vágjuk. Válasszon a báró úr, én vagy az erdő? - Tudta ő jól, hogy nélkülözhetetlen, előtte mondta a báró nagybátyja, mikor irgalomból idehozta: Ha Mara Ferenc nem hozza rendbe a birtokot, akkor az isten sem! Becsületes munkás ember miért ne ismerje a maga értékét? Talán csak nem hiába küzdött, nem hiába próbált ismét életet önteni a földre, amelynek lelkét kiszívták ezek az urak.

- Szó nélkül el kellene menni és maradna minden a régiben - tanácsolta a bárónak áldott lomhasága. De az ostoba uri gögijében kiabált szó maga után rángatta. Most már hogy engedjen? Ezek a piszkosok utánna röhögnek, ha tovább megy. Meg aztán kell a pénz pénz kell, sok pénz. Mit neki az erdő, az ispán, az egész világ. Ordítani kezdett:

- Azt vágatom, amit akarok és titeket is kivágatlak mind.

- Értem! - mondta az ispán. A kocsi, amelyik a zsidóért megy, engem mindjárt kivihet az állomásra. Isten áldja meg báró úr.

Aztán megfordult, ott hagyta a bárót a kerítés mellett, lompos, sárga vizslájával.

- Az ispán elmegy! - suttogták a cseléd asszonyok.

A béres meg egyszerre csak ott állt a báró előtt:

- Ha a téns' úr elmén, menek én is.

A báró ránézett a nagy darab emberre:

- Miért van kalap a fejedben, ha velem beszélsz? Nem szeretem! - Aztán fütttyentett a kutyának és elindult a kert alatt a Maros felé. Öreg diófák hajoltak föléje, mögöttük látszott az ősi ház, romlik, omlik az is. Mi mindenben lehetne itt tünődni. Minek? A bokrok körül madarak rebbentek fel, amint arra futott a kutya. Csak el lehetne menni innen, messze. Pestre! Urnak lenni. Vajjon mit kap az erdőért? Asszonyok várnak rá! Kire várnának, ha nem ő rá báró Deér Gedeonra? Amiért az apja elherdált mindent, azért ő kutyálkodjék? Nem, ha az apja teliből meritett, ő meg majd kifacsarja az utolsó cseppet.

Ahogy így ment hátraszegett fejjel, hátban egész fiatalnak látszott és még az arca is mintha megelevenednék, amint a rétre néz. Tehenet őrző paraszt lány feküdt ott egy bokor alatt. Barna bokája kilátszott a durva szöttek rokolya alól. Ezt még sohase látta. Pedig jó képű lány és lehet vagy tizennyolc éves. A vizsla már oda is szaladt, ráfújt a leány arcára, aki ijedten felült.

- Mitől félsz, te buta? - szólt oda a báró és egész közel ment hozzá. Mögötte állt, a leány rémültében ülve maradt és meztelen sarkával dörzsölte a földet. Nem volt rajta pruszlik, Deér belátott a bő ingébe, látta a mellét, látott mindent egész odáig, ahol a kötény madzagja szoritotta derekát. A báró a leány nyakára tette kezét.

- Hogy híznak te?

- Kisó! - nyögte a lány és mozdulni sem mert. Félig gyerek volt még, és fekete erős szálú haja, mintha frissen lenne mosva. Nyár van még, biztosan a Marosra jár.

A báró nagyot lélezett.

- Szép vagy Kisó! és keze lejjebb csuszott be az ing alá.

Ez a mozdulat a parasztlányt önérzetessé tette menten. Neki van hát valami, amit adhat és megtagadhat. Kirántotta magát a báró keze alól, felállt és szorosan fogta össze keblén a varrottas leninget.

- Ugyan menjen a báró urfi! Mit akar tőlem?

- Durva az az ing Kisó. Más kellene! Veszek neked te. Szúr téged az a durva vászon.

- Nem szúr a! - szólt vissza a leány és keze tapogatva simult végig az ingen.

- De simább a bőröd mégis, - nevetett ostobán a férfi és a leány után szeretett volna nyúlni. Veszek neked selymet Kisó, veszek cipőt is, gyere fel estére. Lenn a kertben várlak. Megbeszéljük milyen kell neked. No kell-e cipő?

- Hé, hó! - kiáltotta a leány - Citrom, te piszkos - és a tehén után iramodott, amely neki esett az urasági kert bokrainak és rángatta, tépte a zöld lombokat a kerítésen át...

- Hadd már no Kisó! - szólt a báró, de csak halkán. Nem lehet itt kiabálni, igen közel a ház. A leány futtában még visszanézett, kérdő, riadt pillantással. Eljön, biztos, hogy eljön - gondolta a báró és fűtörészve tovább ment.

- Kisó, te, hova szaladsz? - A lány ijedten áll meg. Már megint ki szól? Meg van babonázva a csendes ház környéke?

A bokrok között a báró kisasszony feje jelenik meg. Nagyon piros az arca, a keze is reszket a kerítés lécén. Komolyan néz a parasztlányra. Mustrálgatja, vizsgálgatja, aztán szeme odatapad piszkos lábára. Ugyan mi tetszhetik az ilyenek a férfiaknak? Mit akart a bátyám tőled? - szeretné kérdezni, de restelli és inkább rászól a lányra:

- Miért nem vigyázol jobban a tehénre?

Pedig milyen jó, hogy nem vigyázott, legalább történt valami. Van min tünődni a hosszú délelőttön. Karola bolyong a kert gazos utain és töri a fejét rajta, hogy mit akarhatott a leánytól a bátyja? Hiszen tudja ő, csak épen a részletekre kíváncsi. Miért akarnak a férfiak minden lánytól, csak épen tőle nem? Kisó tizennyolc éves múlt pünkösdkor, ő huszonhárom lesz októberben, öt évet már egész bizonyosan elmulasztott. Legalább jó volna tudni, hogy a bátyja is mit mondhatott ennek a buta Kisónak?

Forró a szeptemberi délelőtt és neki senkije sincs ezen a kerek világon. Csak épen, hogy van, lélezkik, jön, megy, járkál céltalanul naphosszat a kertből a házba, a házból a kertbe. Nincs kihez szólni egy szót sem, mert csak nem állhat szóba a cselédekkel, az ispánnal, az inassal? Gögre nevelték, tétlenségre, nem is tanították másra, mint uri büszkeségre. A szegénység szégyen, el kell dugni mélyen, hogy ne lássa senki és azért nem jár a házhoz egy teremtet lélek sem. Hervadjon el báró Deér Karolina, ne kérjen férfi tőle, de meg ne tudják, hogy nincsen csipkéje, ruhája, nincs mibe megmutatni szép fiatalságát. Egyszer gazdagok voltak, nagyon gazdagok, a leggazdagabbak a megyében, talán egész Erdélyben. Nem is olyan régen. Mikor először ment be a városba az apácákhoz még négyes fogaton vitte az apja, mint egy királykisasszonyt, de haza már a sárga bricskán hozta az öreg inas. Meghalt az apja két évvel azelőtt és ő nem is tudta. Ki törődött vele?

- Linus ne menj a fácánosba, megvette az örmény, - ez volt az első, amit hallott. Beljebb húzták a kert kerítését és nem szaladhatott már le a Marosig. Üres volt a színben a hintók helye, két ígásló álldogált csak a nagy istállóban és gaz verte fel a szérűskertet.

Csak az öreg fák a kertben maradtak a régiek, azok mindent láttak, mindent tudtak. Ismerték még az almásszürkéket, emlékeztek a rózsalugasra, a pávára, amint ott sétált a nagy gyepen, a hintókra, melyek befordultak a tornác elé és a kis Karola csipke szoknyácskáira. Nem is mesélnek neki másról, csak erről, gazdagságról, nagy úri életről, mintha nem is akarnák észrevenni, a mi ma van: nyomorúság, szegénység, gögös szégyen, és lukastalpu fehér selyem cipő a lábán, amelyet még az anyja viselt.

Az apja az oka mindennek. Ugy mondják és Gedeon bátyja csak az átkaiban emlékszik meg róla. Gedeon elmegy fütyörészve nagy titkos utakra és hazajön mogorván hallgatni, káromkodni. De mindég csak a maga javáért pöröl a haragos istennel, arra nem gondol, hogy ő is a világon van, ő meg az anyjuk. Hetek telnek el és nem szól hozzá, hetek telnek el és feléje sem néz az anyjuknak.

Ha pénzt lehetne csinálni belőlük, akkor szeretné őket. Pénz, pénz! Ha aranyból lenne az ő lány szive, akkor száz hizelgéssel kúszna közel hozzá, hogy kegyetlen kézzel vágja ki a testéből. Pénz! Pénz! Hogy szedte le az utolsó gyűrűt az anyjuk kezéről! Semmije sem maradt a beteg asszonynak. Divatját múlta ócska kép, a falra való már az ősök közé. Mit is érdekelné Gedeont?

A faluban delet harangoznak. Milyen jó minden óra múlása, mert elvisz valamit az unalomból. Már tizenkettő és nem volt még az anyjánál, sietni kell. A nagy magas lány szaladni kezd a kerten át, szalad a tünődés elől. Az elmaradó perc könnyű lesz, mert nincs megterhelve nyomorúságos, korlátolt gondolataival. Mintha repülne úgy ér a tornác elé, csak a fiatalsága viszi, erős, szép teste kapta szárnyaira, otthagya lelkét üres álmaival a hársfák alatt.

A tornácon hirtelen megállt, megigazitotta szoknyáit, már vigyázott, hogy ne látszódjék, hogy nincs harisnya a selyem cipő alatt. A gyors örömmek vége. Ha volna harisnyája, új cipője! Sírni tudna érte! S ha nem vigyázna egyszer nem gondolna vele! Lehet is arra nem gondolni.

Óvatosan lépeget az ócska deszkákon, cipőjének csak az orra látszik ki a szoknya alól. Büszke és nyugodt, mint egy királyné. Ki tudja, hogy meztelen lábaszára tanította erre a járásra?

Recseg a régi padló, kong, sóhajt körülötte minden és por száll fel a butorokról. Az emeleten ritkán jár valaki, csak az anyja lakik ott meg ő és évszámra nem mozditja meg senki a vászonba burkolt karszékeket. Kövér, nagy pókok szövögetik hálójukat a bolthajtások sarkaiban.

Az ajtó előtt komolyan áll meg Karola. Egyetlen kötelessége ez a látogatás és ő ünnepélyesen készül a mindennapi keserűségre. Aztán halkán nyit be:

- Jó reggelt anyám.

A sápadt kisértet, kinek az évek és a szenvedések minden vért kiszívtak arcából, megfordul a karszékben:

- Te vagy az? - Mély hangjában csalódás, úgy mint mindennap. Csak a lánya, mikor pedig ő más valakit várt. Ebben a hiábavaló várakozásban telik az élete. Ül az ablakában és nézi a széles országutat, amelyen büszke négyesen kell visszajönni hozzá a szép urának. Azt mondják meghalt részegen, más asszony karjában. Nem hiszi ő azt el! Hogy halhatott volna meg az az ember, kinek még annyi eligazítani valója maradt a világon, aki huszonhárom esztendővel adósa neki. Akkor hagyta el, csalta meg először, mikor Karola született. Pedig akkor tele volt még asszony teste izmos erővel, még gyönyörűségek után vágyott a vére. Hova lett mindez, ki lopta el tőle? Megfakult, elkopott a hiába való kínálásban, amire annak az embernek csak rossz szó volt a válasza. Nyitott követelés maradt félbeszakadt fiatalsága és még fizetnie kell érte a sorsnak. Azért ott ül az ablakban, amint hajnalodik, nem mozdul onnan estig, ügyel az országuóra és vár, várja az urát.

Szegény, megzavart agya nem tud a ráncokról a szeme alatt, a szája körül, nem érzi ő, hogy petyhüdt a melle, reszket a térde, nem látja csontos kezén az öregséget. Magasra tornyozva a haja, mintha fényes fekete volna ma is. A fiatalkori ruhája van rajta, az a sárga selyem, amelyet ő úgy szeretett egykor és száraz nyaka körül bodrosodik a sok megfakult csipke. Előtte a kis asztalkán az ura képe, mögötte a falon a néma óra. Fél nyolcat mutat, akkor állt meg, mikor az urát utoljára látta, mikor utolszor ment el hazulról.

Néha megmozdul a bárónő, mintha eszébe jutna valami hirtelen az ölébe kap egy piszkos-fehér halmaz után és arcához szoritja a bepólyált viaszbaba fejét. Az utolsó szerelmi ajándék tőle, a kis lánya, akivel együtt várják vissza az apát! Az ő számára ez a baba Karola és semmi köze sincs neki a nagy darab leányhoz, aki ott ül mellette és félénken meg-megsimogatja kezét. De nem mindég simogat Karola, sokszor haragszik, meg tudná verni az örült torzképet, akit ő anyjának nevez. Miért nem látja be, érti meg, hogy az ő elmulasztott boldogságát rég nem könyveli már a sors, de itt van mellette ez a fiatal élet és azért érdemes volna küzdeni, hogy ennek fizesse meg a jussát.

Az ő jussa! Karolina leányomnak pedig hagyom az anyai jusson kívül, csiki erdőimet, a mezősegi birtokot, és a kolozsvári házat. Így sorolta fel végrendeletében Deér báró. Hát nem tudta, hogy dobra kerül halála után minden? És az anyai juss! Az anyai jussából is csak az maradt, ami itt ült előtte: egy örült, egy eltaposott élet, egy csontváz talpig sárga selyemben.

Különös ez a két nő! Az anya mint egy ócska divatkép, a leány, mint egy még ócskább. Egyik sem tud a világról. Az anya elfelejtette, a leány még nem is sejti. Élő halottak! De a létjogsultságot vesztett ruhák alatt mégis más érzések dobognak, az egyikben csontokba rögzött fájdalom, a másikban viruló húsban élő, lázongó fiatalság.

Az udvarról a sárga bricska fordul ki az országuóra. Az ispán ül benne. A báróné felugrik és öléből a földre csúszik a bepólyált baba.

- A szürke négyessel menjenek eléje, - sikítja. - István a szürkéket szereti.

- Igenis anyám!

Karola fölemeli a gyűlölt pólyást. Szelíden visszanyomja anyját a karosszékbe és karjába teszi ismét a bábút. A báróné magához öleli s mintha dédelgetve altatná úgy dudolja:

- Haza jön, a déli gyorsal érkezik. Visszajön hozzánk, drága kicsi bogaram!

- Anyám! - könnyörög Karola.

Az asszony felnézett rá, mintha nem is ismerné.

- A négyest küldjétek már! - parancsolja kurtán.

Karola örült, hogy menekülhet és a szabadulás érzése győzedelmeskedett szomorúsága felett. Mire a tornácra ért, már nem is gondolt a gögös, eszelős öregasszonyra, aki régi gazdagságról, fiatal szerelemről beszélt egy viaszbabának. És mégis az, amit annak a babának mondogat az anyja, amire azt tanítgatja az a Karola nevelése, aki néha órákig elhallgatta a zürzavaros motyogást. Forró, érzéki meséket odaadásról, fényes esküvőről, utazásról, csókról, büszke jólétről, ahogy egy önző, korlátolt főúri asszony a boldogságot tudja és ahogy szabadon ömlik örült szavakba száraz ajkáról.

Durva szidás hangzott fel a cselédudvarból. Karola a vadszöllő közé lapult.

- Te szégyen, te rongy, te cafrang. Hol jártál? Miért nem vigyáztál a tehénre? Az isten sem forrasztja össze a csontjaidat, ha én szétverem.

Kisót szidta az apja.

- Nem vétettem én semmit, - nyögte sírva a leány.

Az apja azonban elkapta a karját és szaporán veregette oda Kisót a falhoz. Ittas volt.

A vén Zsuzsi néni kiszólt a házból:

- Ne bántsa mán no! Inkább arról gondoskodjon, hogy mi lesz most. Elment ám az ispány. Nem akarta az erdőt...

Az inas, meg a szolgáló jöttek fel a konyhából. Karola gyorsan előbújt a vadszöllő közül és egykedvűen, lassan lépegetett el mellettük. Szaporán beszéltek és még hallotta, amint az inas sopánkodva mondta:

- Elment az ispán úr! Most aztán mi lesz? Márton már is részeg!

Mennyi minden történik ma! Karola nekipirosodva ment a szobája felé. Egy ajtó nyílt a folyosón.

- Linus, - szólt utánna a bátyja, - öltözz fel rendesen, vendég van ebédre.

Karolát úgy meglepte a szokatlanul gyengéd hang, hogy nem is tudta megkérdezni, hogy ugyan mit vegyen fel? Mire eszmélt, Gedeon már becsukta az ajtót és utánna menni a szobájába mégsem mert.

II.

Az inas megkongatta a tornácon az ebédre hívó harangot. Miért elfogódott a gazdag Silberberg, mikor belép a nagy ebédlőbe? Gúnyolódni szeretne a kopott előkelőséggel, de nem tud. Magától értetődő, meggyőző itt minden. A butorok is mintha az ingatlanok közé tartoznának: nem mozdítják el helyükről és nem cserélik ki őket soha. Szigorú arcú gyűrűs kezű férfiak és asszonyok a falon. A legrégebb kép aljára nagy betűkkel felírva: GREGORIUS DEÉR ANNO 1620. A páncélos harcos keze a kard markolatán, tekintete mintha őt vizsgálná: Mit keresel itt Silberberg Emil? - kérdik az ősi szemek és a Silberberg pillantása menekülve előlük a szoba sarkába ért. Ott aztán megpihent egy magas nőalakon, aki háttal fordulva hozzá, ágaskodva igyekezett felakasztani kalapját a szalagnál fogva egy meglehetősen magasra bevert szegre. Hogy elérje a szeget, felnyújtotta karját, karcsura huzva halcsontos, zöld selyembe préselt derekát.

Mintha kép lenne ő is, a falról leszállt fiatal nagyanyja a Deéreknek. Karola karjait még mindig magasra tartva, hátraszegett nyakát kissé az ajtó felé fordította és megmutatta egy pillanatra az arcát. Aztán nyugodtan befejezte a kalap felakasztását. Lassan, figyelmesen, soká babrált a szalagokkal, bántón nem törődve azzal, aki ott áll és nyilván várja, hogy őt köszönthesse.

Végre befejezte a műveletet és megfordult. Lesimította az ötvenéves ruhaderék hosszú, zöld rojtjait, melyek fehér szoknyájára borultak és ránézett Silberbergre. Dióbarna szeme, a férfi arcán nyugodott, aki egészen megzavarodva tett egy lépést feléje. Pedig a Karola tekintetében nem volt sem büszkeség, sem megvetés, csak egyszerű nemtörődömség. Ha megvető lett volna! Akkor legalább elismeri a Silberberg létezését, mert hiszen fáradságot vett magának arra, hogy megvesse. A Karola szeme azonban egyszerűen azt mondta: nem létezel, mert nem létezhetsz számomra. Ugy nézte a zsidó fakereskedőt, mintha nem is látná, mintha valami közömbös tárgy tartaná akarata ellenére fogva pillantását.

Silberberg most mosolyogni akart, kinevetni ezt a felfuvalkodott báró kisasszonyt örökölt díszében, vagy jónak lenni hozzá esetleg, a gazdag ember leereszkedésével, - de nem lehetett. Csak állt gyámoltalanul, előtte és még bemutatkozni sem mert. Kellemetlenül érezte, hogy restelli kimondani a nevét, még több jogot adva vele a gögre a leánynak, akit pedig meg szeretett volna alázni.

Karola pedig nem segített neki, állt mozdulatlanul és várt. A nagyanyja képe alatt állt, aki egyenesen, mereven ült felette a falon egy sárga karosszékekben. Nagy, emeletes francia kalap a fején, az ajka fölött fekete szépségtapasz. Hires szépség volt valamikor és Karola hozzá hasonlított. A ruhája is olyan, mint az övé. Hogyan hajoljon meg előtte, hogyan közeledjék a zsidó kereskedő ehhez a nőhöz, aki mögött az ősök testőrsége áll? Előbb le kell küzdenie a multját, elfelejteni apját, anyját, az alázatos kis szatócsot, a parókás öreg asszonyt és százszor elmondani magának újra, meg újra, hogy erdőt venni jött ide, nem pedig hódolni a báró kisasszony előtt.

A kopott inas kitárta az ajtót és megjelent a küszöbön Deér Gedeon báró. Kicsit elmosolyodott, mikor meglátta Karolát az ünnepi díszben és a leány lesütötte szemét. Silberberg kiegyenesedett. A nyeszlett báró, aki a pénzére vár, nem zavarta meg őt, sőt visszaadta egész önérzetét. Ő az egészséges, tevékeny, okos, tanult. Övé a jövő, azé csak a mult és sápadtsága mögött fel van írva: megölnek az őseim, meghalok és még meg sem vethetlek téged, mert szükségem van rád.

Leereszkedő kedvességgel tette Gedeon kezét a Silberberg karjára és Karola felé vezette őt:

- Silberberg Emil - a húgom, Karolina Lujza.

Silberberg felemelte kezét, hogy a leány felé nyujtsa, de Karola sértődötten hátrált egy lépést és csak a fejével biccentett. Silberberg nem haragudott érte, tetszett neki, hogy a leány olyan büszke és nem alázkodik meg, mint a bátyja. Különben is ez a nő tehet amit akar, mert mindég csuda marad, erős, váratlan hajtása egy elfáradt családnak. Szép, mint egy régi kép és egészséges, mint egy parasztasszony, aki bőrén át issza be a napot.

Gedeon karját nyujtotta Karolának és az asztalhoz vezette. Az inas behozta a levest.

Silberberg a nagymama képére mutatott és megszólalt, alakjához képest váratlanul magas hangon, amely tolakodónak tünt fel bármit is mondott:

- Hogy hasonlít a méltóságos bárónő ahhoz az arcképhez.

Karolára nézett, de szemei nem világítottak és nem melegítették arcát, ha beszélt.

- Silberberg úr, - szólalt meg Gedeon halkán, vontatottan, - bizonyosan érdeklí, hogy a szóbanforgó erdő a birtok északi határán, a szakadék mellett van.

Silberberget nem sértette a rendreutasítás, megszokta, hogy rá kell magát erőszakolnia az emberekre. Az élet küzdelem, durva ökölcsapás, tülekedés!

- Ha megengedi báró úr, majd ebéd után beszélünk az üzletről. A bárónőt aligha fogja érdekelni.

Gedeon Karolára nézett és megint lebiggyent kicsit a szája-sarka. De ma nem lehetett kiszolgáltatni, megtagadni őt, ma védeni kellett.

- A hugomat természetesen minden igen érdeklí, ami az ősi birtokra vonatkozik. Karola részt vesz a gazdasági gondjaiban.

Igaz, láttam ma, amint a parasztleányt ölelted - gondolta Karola. Az arcán azonban nem látszott meg, hogy egyáltalán gondol valamit. A függőlámpát nézte nyugodtan, mintha a két férfi egyáltalán jelen sem volna. Megszokta már a néma, rosszkedvű étkezéseket Gedeonnal. Ő a hosszú asztal egyik végén, a bátyja a másikon, amint nem váltanak egy szót, vagy mosolyt, de még tekintetet sem. Ma persze azt akarná Gedeon, hogy kedves legyen ehhez a zsidóhoz.

Miért? Micsoda erdőről van szó? Miből akar Gedeon megint pénzt kipréselni? Nem, azért sem!

Gedeon Karolára nézett, de a húga nem nézett vissza rá és csak vállat vont feleletül.

A báró arcán látszott a harag, amelyet nehezen küzdött le. Silberberg elkacagta magát, Karola összeresztett és a hallgató falak is mintha mohón szívták volna magukba a szokatlan hangot. Silberberg elég okos volt hozzá, hogy megértse, hogy itt miről van szó. A báró ebédre hívta, bemutatta a testvérének és ennek a szép testvérnek most kedvesnek kellene lenni hozzá, elkábítani a zsidó kereskedőt: tehát az erdő nem ér semmit. Ellenben a bárónő sajnálatraméltó és rajta érdemes volna segíteni, rajta szeretne segíteni ő, Silberberg Emil. Szokatlan érzés és nem könnyű megtalálni a módját, mert a bátyja hiába jut pénzhez, annak a leány, nem látja hasznát.

A komédiázástól azonban megmentheti őt, tudtára adhatja a bárónak, hogy tisztában van a helyzettel.

- Bocsássa meg a bárónő váratlan derümet, de az a haragos ember jutott eszembe, aki az állomáson olyan dühösen ment el mellettem. A kocsis azt mondta, hogy az ispán volt, akit a báró úr elkergetett.

Karolának erre sem volt válasza, de Gedeon szája lepetyhüdt és a szemébe kiült az indulat.

- Volt okom rá, - mondta gyerekesen. - Majd jön más helyette és az erdő helyett is nő másik.

- De soká tart! - jegyezte meg Silberberg.

Megmondták neki a disznók - gondolta dühösen Gedeon, de udvariasan jegyezte meg:

- Reménylem Silberberg úr, nem jött hiába.

- Jó kereskedő soha nem jár hiába - felelte Silberberg. Kereskedő! Hogy hangzott itt ez a szó. Az ősök a falon, mintha elpirultak volna. - Mult héten kérem Mármarosban jártam egy fenyves miatt. Nem lett semmi a dologból, még nem volt érett a vágásra, de hazajövet Szatmárban vettem két almás-szürkét. Milyen lovak! Azokkal a bárónő ő méltósága is járhatna.

- Nem szeretem a szürke lovakat - mondta hanyagul Gedeon. Karola az anyjukra gondolt, aki talán még most is kiabálja: a szürkéket küldjétek elébe. Nekik volt és nincs, ennek a tolakodó embernek meg van és lesz!

Silberberg otthonosan dőlt hátra a széken és kedélyesen folytatta:

- Nem is való a ló csak parádéra. Autón jár az, aki siet. De hát ha másnak van, miért ne legyen nekem is. Ha pedig megunom őket, eladom... - Haszonnal akarta mondani, de torkán akadt a szó, mert most ránézett Karola, mereven és komolyan, mintha egyetlen szó készülne esni a jelenlétében.

Gedeon türelmetlenül legyintett kezével a huga felé és hogy meg ne akadjon a társalgás, csak úgy odavetette:

- Tűrhetetlen szerszám falun az automobil. Hogy nézne az ki, ha autón járnánk be a városba? Ugy-e Karola?

- Még soha sem ültem autón, - Karola majdnem kimondta és érezte, most érezte először életében, hogy nagyon szeretne elmenni innen a büszke, szégyenletes nyomoruságból akár kivel, akár hova.

A Silberberg szája körül megjelent mindent leigázó, fölényes mosolya:

- A báró úrnak nem is kell sietnie, de a magam fajta szegény kereskedőnek az ideje pénz.

Végre elhangzott a nagy szó, amely összehozta és összekötötte ezt a két embert. A kereskedőt, aki felszedi a pénzt akár honnan, sárból, pizsokból, kisajtolja ha kell élő emberi testből, és a bárót, aki látszólag keztyüs kézzel, de épen olyan mohósággal nyúl utánna, csak elvárja, hogy más szerezzé meg.

Gedeon erőltetten kacagott:

- Time is money! Azért talán mindjárt ebédután megnézzük az erdőt.

Silberberg kivette az óráját:

- Akkor még a délutáni gyorsal tovább utazhatom. Holnap délelőtt Kolozsvárt van tárgyalásom, este Berlinbe utazom.

- Szórakozásból? - kérdezte Gedeon. Ő is az órájára nézett és sietve evett, mint aki túl akar esni valamin minél előbb.

- Nem báró úr, én szórakozásból még soha sem utaztam, de szórakozom, ha utazom. Különbösen Berlinben végeztem az iskoláimat is. A bárónő volt már Németországban?

Karola elfordította fejét. Nem tudta miért olyan ellenszenves neki ez az ember. Mintha mostantól fogva örök időig fülében maradna rossz magyarsága.

Silberberg úgy beszélt, mint az olyan ember, aki sok nyelvet tanult már gyermekkorában. Kis, fekete, elszánt román zsidólány volt az anyja, álmodozó, szőke, szomorú galíciai zsidó az apja. A nyomorúságos falusi boltban az asszony küzdött az élettel. Ő nevelte fiát és együtt nézték le az apát, aki csak imádkozni szeretett és aki szenvedő megadással tűrte a magyar lakosság lenézését és az oláhok kegyetlenségét. A magyarok voltak az urak, az öreg Silberbergné hát magyarnak nevelte fiát, de Németországban taníttatta, hogy túlnőjön az itteni urakon is.

Kegyetlen nagyravágyásában nagy, pénzes jövőről álmodott egyetlen gyermeke számára, mert csak a gazdagság emelheti ki őt a petroleum kannák, a suvickos skatulyák és a pálinkás üvegek közül.

És gazdag kereskedő lett Silberberg Emilből. Román fakereskedő, mióta a románok lettek urak Erdélyben. Küzdelemre kész volt, mint az anyja, akihez mindenképpen hasonlított. Tőle kapta erős szálú, sötét haját, melyet rövidre nyírva hordott, mióta kopaszodott. Kemény szája is anyai örökség volt, csak a szemének nem volt köze az anyai jusshoz. Gyámoltalan, világos kék szeme volt ennek az erős embernek, amelyre nehéz, fehér szemhéj borult. Ha lehunyta szemét, két nagy, sápadt pont támadt vörösbarnára sült arcában, épen mint az apjának, mikor imádkozott.

Negyven éves elmúlt már Silberberg Emil, de nem látszott meg rajta kora. Különösen nem, ha kedélyesen beszélgetett. De ha akart valamit és csontos állát nekiszorítva gallérjának, keskenyre keményítette száját, akkor egyszerre világos lett, hogy sokat megért már és kiméretlen, hajthatatlan tud lenni egész a gonoszságig.

Ezt érezte Gedeon is, ami növelte idegességét. Hogy fog belenyulni a zsidó zsebébe? Fehér kezének pökhendi előkelősége aligha elég hozzá, úgy, amint képzelte, mikor barátságosan nyújtotta feléje nagyúri leereszkedéssel. Hiába próbálta lenézni, megvetni Silberberget, fajának egész ostoba göggyével, mert valahogyan félt tőle és zavarban volt jelenlétében. Persze, ha Karola akarná! De Silberberg folyton cseveg és Karola egyetlen szót sem szól, csak a lámpát nézi. Karola a nagymama ruhájában, a nagymama fejtartásával ül itt és elront mindent. Gedeon felállt:

- Feketekávézni majd akkor fogunk, ha visszajöttünk az erdőből. A kocsi már vár.

Karola is felállt, háttal volt az ablakhoz, csak a körvonalai látszottak. Kezét ökölbeszorította, szemei mint egy sötét mélységből úgy világítottak, sűrű szemöldöke és a fekete haj-koszorú alatt.

- Én nem adnám el az erdőt! - mondta röviden, aztán biccentett Silberbergnek és az ajtó felé indult.

- Ostoba liba, madárijesztő - sugta fülébe Gedeon, mikor elment mellette és mosolygott hozzá kínos szájjal.

Silberberg a leány után nézett és szinte összeroppant a súlyos gyönyörűség alatt, amely meglepte izmos testét. Mintha végre, végre egyszer meg merte volna verni valaki. Boszut álljon, kegyelmet kérjen, mit csináljon?

Mire Karola kiért a szobából könnyű volt a szemében, a lépcsőhöz szaladt, rohant fel az emeletre és megbujt egy lakatlan szoba sarkában. Kényesek lettek ma az idegei, reszketett. Pedig nem volt ő félénk, gyenge, nem sóhajtozott ő soha, nem is illett volna egy ilyen hatalmas, erős leányhoz. De ez az ebéd már igazán nem volt mulatságos dolog. Kezét homlokához szorította: csak meg ne bolonduljak, csak meg ne bolonduljak! Mintha fojtogatta volna valami, mióta látta, mikor a bátyja Kisót csábította. Aztán a megaláztatás, a gyötrelmek, a zsidó udvarlása! Nagyon lélezett, de undorodott a levegőtől, amit beszívott: piszok,

szegénység! Örökké érezni fogja ennek a háznak penészes hidegét, amíg él. De jó volna megölni valakit! Összekuporodott a nagy leány, öklét a szeméhez nyomta, de könny nem buggyant ki, száraz zokogás gyötörte a torkát. Vihar volt eső nélkül és elmúlt, amint jött. Egy óra múlva már maga sem értette, hogy mi történt vele.

Hiszen minden úgy volt mint rendesen, nem változott semmi. Gedeon parasztlányoknak udvarol és eladja az erdőt, mert pénz kell neki. Vajjon sikerült a vásár? Ha nem, majd megkeserüli ő is. Miért is nem volt kedvesebb a zsidóhoz, mit ágált, mit ágaskodott? Az udvarra befordult a sárga bricska. A kuvasz nagyot vakkantott a tornác alatt. Hallotta a Silberberg éles hangját. Lenézett az udvarra. Gedeon épen rávágott a vizslájára, mikor az a lábszárához dörzsölődött. Rosszkedvű volt hát. Mi történt?

Karola figyelt, az urak a Gedeon szobájába mentek.

Leosont a lépcsőn, hogy senki se hallja és az ajtóhoz lapult hallgatódzni, amint már megszokta. Egész nap abban járt ő, hogy meglessen valamit, más szórakozása nem volt az életben. Már nagyon megtanulta, hogy kell egy szempillantás alatt megint báró kisasszonnyá lenni lapuló cselédből. Amit nem lát senki, azt szabad!

- Tehát Silberberg úr? - hallotta Gedeont kérdezni.

- Sajnálom báró úr, de azt az erdőt még nem lehet vágni, - Silberberg nyugodt volt, Gedeon nagyon izgatott.

- Az én erdőm! - vágta vissza, mint a rossz gyerek, aki felesel, miközben fél már a veréstől.

- Nem lehet vágni és nem érdemes megvenni! Egy gyufa sercent, a zsidó ugylátszik szivarra gyújt. Türelmetlen lépések alatt recsegett a padló, Gedeon jár föl és alá.

- Nézze báró úr, - hallszott a Silberberg egykedvű hangja, - az ön érdeke is, hogy ne vágja még az erdőjét. - Szünetet tartott, Karola szinte látta, hogyan szív nagyokat, nyugodtakat a szivarjából. Nem gyújt rá a báró úr? - szólalt meg aztán újra. - Nem? Kár! Én is ritkán dohányzom, de ha üzletről beszélek mindég. Kérdeznek tőlem valamit, nem akarok azonnal felelni, hát szívok egyet a szivaron. Amig benyeltem a füstöt, meg megint kifújtam, rendesen eszembe jut mit kell mondani. Aztán meg azt is tudja az én szivarom, mikor nem kell szelelni. Látssa elárulom összes titkaimat, mielőtt új üzletet ajánlanék.

A lépések megszűntek. Új üzlet! Gedeon megállt és várakozó, szinte örvendő volt a hangja.

- Nos?

Karola előbbre kúszott és a kulcslyukra illesztette szemét. Látta Silberberget a karszékből, szájában a szivarral és előtte Gedeont, amint előre hajolva, minden tartózkodásról megfeledkezve, éhesen leste a szót.

- Báró úr, - Silberberg kivette szájából a szivart, gondosan leverte a hamut és aztán folytatta. Az erdőt nem veszem meg, az ön érdekében, de amint már volt szerencsém megjegyezni, jó kereskedő nem jár hiába, tehát azt ajánlom, hogy adja el nekem az egész birtokot úgy, amint van.

Karola majdnem felsikoltott:

- Hát én, hát az anyánk? Gondolj az anyánkra!

- Őseim birtoka nem eladó - felelte kurtán Gedeon.

Karola már mosolygott előbbi ijedtségén. Nem adja, hogy is adná, annyi az adósság rajta, hogy nem maradna neki a vételárból semmi.

- Bocsássa meg az ajánlatomat báró úr, de... A Silberberg hangja mélyebben csengett, mintha valami váratlan kapcsolatba került volna testével, lelkével. Szokatlan helyzet. Életében először nem biztos a mondanivalójában, mert más, több függ tőle, mint pénz és üzlet. Vajjon csakugyan mindent meglehet venni a világon? Vajjon igazán olyan nagyon hitvány ez a báró, amilyennek ő képzeletben? Letette a szivart, most attól sem várhat segítséget. Karola látta, hogy előrehajolt a karosszékekben és nem parancsolt szája mohóságának sem. Vakmerő kártyáshoz hasonlított így, nem óvatos kereskedőhöz. Ujjaival a szék karfáján dobolt, most Gedeon az, aki adhat és ő az, aki kér. Végre megszólalt újra: - Báró úr, őszinte leszek, én azért akartam megvenni a birtokát, hogy enyém legyen az a régi kép az ebédlőben és hogy talán újra láthassam Karolina bárónőt. Báró úr, önnek pénzre van szüksége. Báró úr, ön gazdag ember lehet, nagyon gazdag! Báró úr, adja nekem a húgát feleségül. - Szinte nyögve mondta, mint a nagyon éhes ember, aki a kenyeret kéri.

Most kidobja Gedeon! - ujongott Karola. - Fogd meg, rugd ki! Az ebédlőből edénycsörömpölés hangzott. Az inas hozza a kávé. Karola a megszokott gyorsasággal egyenesedett ki és reszkető lába repülve vitte fel a lépcsőn, a szobájába. Az ablakhoz állt, a függönyhöz lapulva. Várta, hogy Silberberg kirepül a tornácra, le az udvarra, hogy ráugrik a kuvasz, belemar a combjába, kitép egy darab húst. Véresen menjen el innen, aki ilyen kéréssel jött! Eltelt egy perc, kettő, öt, tíz és amint múlt az idő, úgy tűnt el a Karola boldog izgalma és lett belőle alkudó keserűség.

Gedeon nem dobta ki Silberberget. Gedeon! Ezt a férget, ezt a senkit akarja ő arra kényszeríteni, hogy férfi legyen. Gedeon most alkuszik a zsidóval. Az erdőért kár! Érte nem kár, őt kivágják, felhasogatják, megölik.

Belevágta körmét a karjába. Mennyit ér ez a kar, mennyit ér ez a mell, mennyit ér Deér Karolina?

És ha nem veszi meg Silberberg? Pénz nincs, Gedeon holnap még jobban kinozza! Hova menjen? Megtűrt, szegény nyomorultak mindketten, ő és az anyja.

Itt minden a Gedeoné és estére tán már Kisóé az ing, ami rajta van. Minden Gedeoné: a ruha, melyet a széktámlára dobott, a gyertya az ágy mellett, a vizes pohár az asztalon. Minden, az ő fiatal szeme is, telt ajka, széles válla, mély hangja, puha karja. Mi joga van ő a körmét a húsába, amely nem az övé, amelyet rózsásnak, fehérnek árul most a bátyja?

- Szeress, szeress! - nyögi majd a lába előtt Silberberg és odarakja minden gazdagságát. Jó! Megtanul ő gyűlölni. Ugyis régen nagyon akar már valamit. Mit? Mindegy! Halálra gyötörödni, vagy halálra kínozni valakit.

Esteledett már, mikor Silberberg és Gedeon kijöttek a tornácra. Karola az emeletről leste őket. Gedeon, mintha megnőtt volna és görnyedt tartása most előkelő lomhaság. Büszke úr volt megint, aki apáról-fiúra mást sem csinál csak nemesedik és akinek már a bölcsőjénél kalap levéve áll a paraszt. A hitvány, a komisz! - suttopta Karola gyűlölettel.

Silberberg szólalt meg:

- Báró úr könyörgöm, nem láthatnám a bárónőt?

Gedeon a Silberberg vállára tette kezét, leereszkedőleg, pártfogólag:

- Nem Silberberg úr, jobb ha én beszélek vele előbb. Ne féljen, minden rendben lesz. Hirt küldök. Három hét múlva biztosan várom.

- Amint gondolja báró úr! Viszontlátásra báró úr! - Silberberg felszállt a bricskára.

- Viszontlátásra, - mondta Gedeon és még intett is a távozó kocsi után.

Karola úgy ment le a vacsorához, mintha mit sem tudott, mit sem sejtett volna. Gedeon mosolyogva fogadta és kíváncsian nézte, mintha az értékét vizsgálná. Karola kiállta a pillantását és Gedeon zavartan motyogta:

- Szép vagy ma Linus!

Karola úgy nézett rá válaszul, hogy aztán már nem mert egyet sem szólni. Némán ettek. Vacsora után Karola felállt:

- Jó éjszakát! - mondta és menni készült mint rendesen.

- Linus, - szólt utána Gedeon szerényen.

Karola megfordult. Elhatározta ugyan, hogy nagyon megkinozza a bátyját, de az idegei felmondták a szolgálatot a hízog hang hallatára és gyűlölettel tört ki belőle a kérdés:

- Na, mit ígért értem a zsidó? Sokat érek? Meg vagy velem elégedve? Aztán lassan ment el a bátyja mellett, emelt fővel, rá se nézve az alázatosan meggörbülő Gedeonra.

III.

Két nap múlva egy nagy doboz érkezett a Karola címére. A postásné majd megölte a kíváncsiság, mert soha nem jött eddig a báró kisasszonynak még egy levél sem. Gedeon soká küzdött magával, nem merte felküldeni hugának a Silberberg mátkás üdvözetét. Mert tőle jött, az biztos, idegen üzlet címe a doboz tetején. Gedeon nem beszélt még Karolával. Félt nagyon a szemétől, attól a megvető pillantástól, amellyel találkozott, mihelyt szólni készült.

Félt, hogy nemet mond, pedig a bizonytalanság tűrhetetlen volt már. Most aztán eldől minden, Karola tudja miről van szó s ha elfogadja az ajándékot, akkor sürgönyözhet végre. Ma sürgönyöz, holnapután megjön a pénz, aztán elküldi a Karola papírjait Silberbergnek és a többit csinálja ő, szelidítse meg azt a vad leányt, ahogy tudja.

Csengetett az inasnak, mikor azonban annak kíváncsian tolakodó arcát meglátta, amint a titokzatos küldeményt vizsgálja, türelmetlenül kiküldte ismét és felkapva a dobozt, maga indult meg vele fel a lépcsőn. Szerényen kopogott a Karola ajtaján, aztán válasza sem várva hirtelen benyitott.

Karola elkacagta magát, mikor meglátta a bátyját a nagy csomaggal a hóna alatt. Ügyetlen volt, szájalomra méltó, amint segítséget várt tőle.

- Linus! - mondta Gedeon és alázatos könyörgés volt ez a szó.

- Mit hoztál? - kérdezte Karola.

- Nem tudom!

- Dehogya is nem tudod! Bontsd ki csak nyugodtan. - Gedeon az asztalra tette a csomagot és Karola hátat fordítva neki az ablakhoz állt. Nagynak érezte magát kegyetlenségében, élvezte a helyzetet és nem is jutott eszébe, hogy most mennyire hasonlíthat a bátyjához.

- Virág! - örvendő volt a Gedeon kiáltása. Milyen jó, hogy csak virágot küldött Silberberg.

Gedeon kiborította a dobozból a sok frissen vágott krizantémot. Karola megfordult és nézte, amint elborítják az asztalt, a székre hullanak és lába elé a földre. Először kapott virágot életében és rátapadt szeme a gazdag ajándéokra. Elfelejtette Gedeont, nem gondolt arra, aki küldte, csak a hódolatra, amely itt van előtte, neki szól! Elmosolyodott és közben diadallal érezte, hogy ez a mosoly ép elég jutalomnak, köszönetnek.

Gedeon nem bírta tovább:

- Linus, hát nem szólsz semmit?

- A virágok felét szedd össze és vidd el anyáknak.

Gedeon reszkető kézzel gyűjtötte csomóba a krizantémokat. Engedelmeskedett, mint a koncot váró kutya.

Megrughatnám, leköphetném, - gondolta Karola.

A bátyja előtte állt a csokorral kezében:

- Nem bírom tovább - nyögte, - felelj már kérlek.

Karola szégyelte a koldulását, és gyorsan, izgatottan mondta:

- Felveheted a pénzedet. Az a... hogy is hívják... jöhet, amikor akar. Eridj.

- Reményilem Linus, hogy...

- Reményilem nem adtál olcsón. Más remélni való nincs, menj már.

Ezután mindennap jöttek a Silberberg virágai: tubarózsák, szekfűk, ritka orchideák, de mindég egyetlen szó írás nélkül, ami megint csak azt bizonyította, hogy milyen biztos, fölényes agyvelővel intézi még a szerelmi ügyeit is. A második hét végén már türelmetlen lett Karola és ebéd után egész váratlanul belépett a Gedeon szobájába. Gedeon hirtelen lekapta az ágyterítőt és a diványra dobta. Nyitott dobozok heverték szanaszét a szobában.

- Szóval már megjött a pénz, - mondta Karola és egy nadrágszárra mutatott, amely kilógott a terítő alól. - Be is vásároltál! Mi lesz, ha meggondolom a dolgot?

Gedeon könnyedén vállat vonva felelt:

- Nekem semmi közöm hozzá, ha te szószegő leszel. Azt úgy sem mered mondani, hogy nem a te beleegyezéssel mondtam igent. Vagy csak hencegtél és most menekülsz, mint az egér a lyukjába? Én legfeljebb nevetni fogok rajtad, ha tönkre mész a büszkeségedbe, miután én olyan jól elrendeztem ügyeidet.

Karolából akarata ellen tört ki a felesleges kérdés:

- Te elfogadnád akkor is a zsidó pénzét?

- Ne felejtsd el, hogy leendő férjedről beszélsz. - Gedeon lerántotta a terítőt a diványról. - Ilyen lesz neked is Linus, ha... Elhallgatott, az inas jött be két bőrönddel. Gedeon intett neki, hogy távozzék. Majd később, - mondta szigorúan.

- Elutazol? - kérdezte Karola és csak nehezen tudta visszatartani könnyeit.

- El! - mondta Gedeon kurtán.

- Mikor?

- Holnap. Pestre kell mennem. Talán kifogásod van ellene?

Karola sírva fakadt volna, ha meg nem menti kíváncsisága, de a kert felől nagy kiabálás hangzott és ő már csak szokásból is tudni akarta, hogy mi történik. Kitárta az ablakot és kihajolt. Lelátott a kert kerítése mögé, a rét felé. Onnan jött a lárma. Márton, a Kisó apja állt ott, bizonytalanul dőlingézve és ordítva torka szakadtából:

- Gyere elő! Elő gyere ha mondom! Majd én rendet teremtek! Hozd már azt a rongyot! Tán már nem is mersz hozzá nyúni, mióta urfi tette rá a kezét, - biztatta a kis köpcös legényt, aki Kisót huzgálta elő a bokor alól. Az urasági kertből húzta elő. Ugyan ki csinálhatta a nyílást a kerítésben?

- Hol jártál? - kiabálta Márton. - Ide bújtál a jegyesed elől? Agyon váglak, te céda. - Felemelt ököllel rohant neki a leánynak, de a legény elrántotta őt az ütés alól és szelíden kérte:

- Szólj már no, Kisó. Mondjad igaz-e? Tudni akarom kellek-e még neked? Beszélj na!

Kisó csak leszegte a nyakát és hallgatott.

Márton nekiesett részegségében a kerítésnek, úgy bömbölte:

- Nem beszél az már paraszttal, urfival ölelkezik inkább.

A legény megfogta a Kisó karját.

- Hát igaz! Hát nincs egy szavad sem? Hitvány vagy, utolsó vagy, eladtad magad! Nem szégyenled?

Karola Gedeon felé fordult, aki látszólag egykedvű arccal állt mögötte:

- Ezt is te tetted tönkre, - mondta. Aztán becsukta az ablakot. - Milyen hitvány, hitvány vagy te.

Gedeon legyintett a kezével:

- Ugyan! - mondta előkelően, aztán a diványhoz ment és lefricskázott egy pelyhet a szépen kiterített új ruhájáról. - Különböztet mondok csak, azért jöttél, hogy erkölcsi prédikációkat tarts nekem? Van ennek valami értelme?

Karola nagyon fáradtnak érezte magát és leült, szinte leroskadt egy székre:

- Igazad van, rajtad, vagy rajtunk már úgysem lehet segíteni.

Nagyon elszomorodott, amint most ránézett a bátyjára. A testvére, az édes testvére! Miért számít az olyan súlyosan? Saját vérében érzi talán az ő komizását és magában kutatja annak a magját? Ő is ilyen? Vagy Gedeon is szenved talán, valahol a lelke elrejtett zugában, csak nem mutatja, amint nem mutatja ő sem, mert félne elindulni az érzése nyomában. Hova is vezetne az az út?

- Gedeon, - szólalt meg végre, - szeretném tudni, mikor jön a, - nagyot nyelt, mielőtt kimondta - a vőlegényem.

- Tőled függ!

- Miért kínozol? - kérdezte Karola.

- Csak tudni akartam, hogy lehet-e veled józanul beszélni, - mondta Gedeon. Amint a húgát szomorúnak, megtörtnek látta, hajlandó volt némi kedvességi engedményre is és a szék karfájára ülve, átölelte a Karola vállát.

Ijedten ugrott fel a leány a szokatlan gyengéd érintés alól:

- Ne nyúlj hozzám! - Mióta maga öltözködött, maga fészülködött, soha nem érintette egy újjal se senki. Nem nevelte gyengédségre sem a családi élet, sem a barátság.

Gedeon ingerült lett ismét:

- Mi lelt?

- Félek!

- Ideges vagy, bolond vagy, - mondta Gedeon. - Nem érek rá! Vasárnap jön Silberberg, majd vele egyezkedhetsz.

Tovább akart beszélni, de az inas jött be kopogás nélkül a szobába, képéből kikelve:

- Báró úr...!

- Mit zavartok? - szólt Gedeon.

- Báró úr kérem, megdöglött a Mandula. Ellés közben. A borjú is oda.

- És ilyesmivel hozzám jössz?

- Hát kihez menjek? - felelt az inas. - Márton részeg, a lányát veri, mióta az ispán ur...

A Gedeon sárga arca piros lett a méregtől:

- Takarodj! - kiabálta. - Pusztulj innen, ha jót akarsz.

- Az istenért! - sirt fel Karola. - Mi lesz itt?

Gedeon a halántékához kapott, mint akit kínoznak.

- Ne óbégass mint egy cselédasszony, - panaszkodott lankadtan. - Semmi közöd hozzá. Nekem sincs istennek hála. Bérbeadtam mindent az örménynek. Holnap elutazom ebből a pokolból.

Nincs hát más választás. Kivágta a fát alólam - gondolta Karola és részint megkönnyebbült, mert most már semmi felelősség sem terhelte, de viszont a vigasz is odalett, hogy ő áldozatot hoz a nevükért, az ősi birtokért.

- Hát erre kellett a pénz, hát ezért adtál el? - kérdezte vádlólag, mint akit kijátszottak.

- Ne légy olyan közönséges Karola. Ne alacsonyítsd le önmagadat.

Most már Karolát is elfogta az indulat:

- Téged nem is alacsonyíthatlak le, mert te... Hát anyánk, mi lesz anyánkkal?

Gedeon játszi könnyedséggel akart új hajkeféje után nyulni, de reszketett a keze és ezért haragos ütéssel ejtette öklét az asztalra:

- Fogadtam melléje ápolónőt. Az én anyám nincs rászorulva a te gondoskodásodra. A házat, a kertet és a nagy rétet megtartottam, de azért jobb, ha nem jársz ide nyaralni. Azt hiszem neked is kellemesebb, ha nem is esküszöl itt a faluban, hanem elmész szépen szó nélkül.

Karola az asztal másik oldalán állt és két kézzel kapaszkodott a lapjába, hogy el ne essék, vagy meg ne verje ezt az embert, akit ő testvérének nevezett. Igyekezett nyugodtan beszélni, ahogy szokott:

- Te elutazol, cserbenhagysz itt mindent, mert szégyelled hogy én Silberberg zsidóhoz megyek feleségül. A pénzt elvetted amit értem adott, de engem hontalanná tettél. Azt hiszem jobb, ha mi már nem látjuk többé egymást az életben Gedeon.

- Részemről a szerencse, - felelte gúnyosan Gedeon és kevés ilyen igaz szót szólt életében.

Mikor Karola után bezárult az ajtó, fellélekzett. Aztán csengetett az inasnak és csomagolni kezdett. Minden úgy történt, amint akarta. Csöndben, nesztelenül. Szinte diadallal nézett le a szemtelen képű alattomos szolgára, aki meggörbült háttal rakosgatta előtte a cipőit: ez sem sejt semmit. Vasárnap eljön Silberberg, ő nem lesz itthon és Karola vele megy. Deér bárónő megszökött a fakereskedővel és lehetetlenné van téve örök időre a rokonság, az egész úri világ előtt. Ha akarna sem jöhetne már vissza és ő elmegy innen, mert nem bírta elviselni a gyászt, meg a szégyent.

Karola nem ment le ebédre sem, vacsorára sem. A szobájában maradt, pedig nagyon unatkozott. Évekig élt itt elhagyottan, de most, hogy egyszerre az új izgalom érte kívülről, minden perctől eseményt várt. Szeretett volna újra veszekedni Gedeonnal, mert azzal leggyorsabban telt az idő. A jelenetek úgy sem hatoltak mélyre nála, fogalma nem volt róla, hogy mi van tulajdonképpen a szavak mélyén, melyeket kimondott. Nem gondolkodott ő igazán, de nem tudta, hogy nem gondolkodik. Vele született büszkesége és a magány egy nemesnek látszó keretbe foglalták egész lényét, kormányozták szavait, mozdulatait, amelyek mögött nem volt semmi, vagy ha volt is, ő nem vett még tudomást róla. Fő a látszat, a külszin, a fejtartás, a kézmozdulat, a cipő, a ruha.

Az ablakából nézte, mikor Gedeon másnap reggel elutazott és ez is csak megerősíthette ebben a felfogásban vagy inkább ebben az ösztönében.

A sárga bricskán ment el Gedeon, de úgy szállt fel rá, mintha nehéz sérelem érné, még a vadonatúj disznóbőr táskáját is. Kehes vizslája nem merte keskeny, barna cipőjének még talpát sem megnyalni. A cselédasszonyok, akik annyi csúf szót küldtek a nyeszlett báró nyo-

mába, ma áhitattal néztek rá és kezüket összefonva a hasukon a kötényük alatt, megkövülve bámulták meg az elutazást.

A kocsiszin szegletéből Kisó vörösresirt szeme kísértte Gedeont, aki előtt az inas háromszor is meghajolt, miután lábára tette a takarót. A kocsis indulásra készen húzta meg a gyeplőt, mikor a tornác mellől előugrott Márton, a lovak elé állt és kiabálni kezdett:

- Hová mégy, te leánybolondító? Nem félek én tőled, nem félek a nyavalyás báróságodtól. Elloptad a lányom, tönkretetted, még számolunk előbb.

Gedeon felállt a kocsiban, úgy állt ott, mint egy uralkodó, aki a jobbágy élete, halála felett ítélkezik:

- Fogjátok meg ezt az embert, részeg. Csukjátok be.

Hárman is odaugrottak készségesen, még az inas is segített elhurcolni Mártont. Mind szót-fogadtak a kesztyűskezű urnak, akinek tegnap még nem engedelmeskedett volna senki sem.

- Hajts! - szólt oda Gedeon a kocsisnak és elment, anélkül, hogy visszanézett volna.

IV.

Hogy teremnek a mesék? Nem is sokat kellett lóditani a valóságon, hogy télen már a hétfeji sárkányról regéljenek a faluban, amely elvitte a szép bárókisasszonyt. De lehet az is, hogy maga az ördög volt, a Belzebub.

De sokat tervelgették az öreg asszonyok kukoricafosztás közben a Deér Karolina nászát. Ősi szokás szerint egy hétig tartják majd a lakodalmat, ökröket sütnek és berughat az egész falu a csapra ütött hordók körül. Szőnyeg lesz terítve a kastélytól a templomig és azon sétál végig a menyasszony mindnyájuk szemeláttára. Be szép is lesz majd szegényke a fehér fátyol alatt. Így jósolgatták a jövőt; gazdagságot, daliás vőlegényt. Aztán be másképp lett minden!

Hideg őszi nap volt, dér marta le éjjel a fák leveleit és délig ülték meg a fehér ködök a mezőket. Épen templomból jöttek ki, mert vasárnap történt a nagy esemény, hogy az idegen gépkocsi végigszágulzott a falun.

Sikongva ugrottak szét a hancurozó lányok és legények. Elfintorította az egész falú orrát az a bűz, amit az istentelen nagy masina maga után eresztett. Némelyek látták, hogy egy ember hajtotta, egy meg hátul ült egyedül. A kastély felé mentek az is biztos volt. Vajjon mit akarthattak? Mind kigyűltek az útra falúhosszában asszonyok, emberek, öregek, gyerekek és vártak. Parasztok voltak, türelmesek, vasárnap volt, ráértek. De nem is kellett soká álldigálni, nem telt el egy negyedóra és jött már vissza a gépkocsi nagy töfögve. Most már ketten ültek benne hátul és egy fehér fátyol lengett az autó után az őszi naptól szegett porfelhőben. Ugy jött és úgy ment el, mintha lopni járt volna náluk. Mi történt?

Felgyűltek mind a kastély udvarába és nagyobb áhitattal hallgatták a báróék szolgáját, mint a pap prédikációját a templomban. Veronka látott mindent. Még az öreg bárónét is segített fellocsolni, aki mikor a gépkocsi befordult az udvarra csak elsikoltotta magát:

- Autón jön vissza! Autón! - aztán végig vágódott a padlón és az ápolóné úgy kiabált segítségért, mintha már meghalt volna. A báró kisasszony is beszaladt, nagyon sírt szegényke, de mikor magához tért az öreg méltósága és visszaültették a székébe, letörülte könnyeit gyorsan, megcsókolta az anyját és lement a tornácra. Nem volt annak igazi szíve soha!

Veronka is leszaladt persze, elbújt az ajtó mögé és onnan lesett utána. Ott állt a báró kisasszony a lépcsőnél, a gépkocsiból meg kiszállt egy nagy, magas ember. Szőrös bundába volt tetőtől talpig és bőr fejkötő a fején.

- Nem volt lólába? - kérdezte a falú bábája.

Veronka nem tudta biztosan, nem látta jól, de az egyik cselédasszony, aki épen kinn állt volt az udvaron egész határozottan állította, hogy bizony lólába volt.

A báró kisasszony kalap nélkül, kendő nélkül állt ott. Széles szoknyás barna selyem ruha volt rajta, amelynek csak csipke az úja és kivágott elül-hátul.

Az idegen ember meghajtotta magát előtte nagyon mélyen. A báró kisasszony erre nyújtotta a kezét, az megcsókolta, de nem szólt egyik sem egy szót sem. Aztán az ördög csak intett a társának aki elül ült a gépkocsin. Erre a másik is leszállt és egy nagy, drága bundát nyújtott a gazdájának. Fehér volt, mint a hab, fehér atlac a bélése is. Azt ráterítették a báró kisasszony vállára. De szép is volt, mikor feltette fejére a fehér fátyolos főköttöt és lassan lement a lépcsőn.

Vissza se nézett, csak beült a kocsiba, amelynek tiszta fehér rózsákkal volt telerakva az alja. Csak egy pillanatra láthatta a sok rózsát Veronka, mert az idegen úr is felszállt gyorsan a bárókisasszony után és egy nagy takarót terített a térdükre, az meg elfedett mindent.

Aztán már nem is történt semmi több. Elmentek mint a szélvész.

Mint a szélvész, vagy még annál is gyorsabban! Már messzejárt a Silberberg autója, mire Veronka befejezte meséjét, Karola még nem nyitotta ki a szemét, behunyta volt abban a pillanatban, mikor elindultak. A száját is összeszorította, hogy ki ne üljön köréje az öröm. Megszökött, megfutamodott vele az élet és puha ülésen, a meleg bunda lágy simogatásában viszi magával. Elaludt benne a nő és felébredt a gazdagon megajándékozott gyermek. Szeretett volna körülnézni, de nem mert, mert talán felkacagott, felsikoltott volna, gyönyörűségében.

Megfeszült a bőr az arcán a szélben és nem tudta, hogy mennyi útát jártak be. Talán mért-földeket mentek már. Mindegy, mindegy most, hogy hosszú-e a perc, vagy rövid az óra, mikor túl van végre a ketrece kerítésén és bokáig gázolhat a rózsában. Rongyos selyem cipő a lábán, de vagyont érő hermelin a vállán és repülhet az autón, amely most már az övé. Az enyém! Nem a Gedeoné, az enyém, enyém a bunda, a selyem, a prém, enyém ennek az embernek minden pénze, ha akarom. Enyém! - A szó nyomában, az autó rohanásában valami ritmusféle hatolt kábult agyába, amely lággyá, majdnem folyékonnyá tette gondolatait. Lustán nyújtózkodott el ebben a ritmusban, feloldva benne a jövőjét, egész életét: az enyém!

Az autó egyet zökkent és megállt. Karola idegenül nyitotta fel szemét, mint egy ájulás után. A soffőr leugrott és eltűnt az autó alatt, a kerekek között.

- Mi történt? - kérdezte Karola.

- Semmi, - mondta Silberberg - pár perces késedelem csupán. Megijedt bárónő?

Most ránézett Karola. - A férjem! - gondolta. De nem irtózott a gondolattól. Az egyetlen férfi, akit eddig ismert Gedeon volt és nálánál Silberberg is jobban tetszett neki.

Silberberg nem állta ki a Karola pillantását és zavartan, idegesen rángatta le keztyűjét. Amig mentek, rohantak más volt, hogy azonban megálltak és ott ültek egymás mellett az őszi fák alatt, az országút közepén, türehetetlen lett a helyzet. Most mi lesz? - gondolta Karola és szorosan fogta össze bundáját. Miért veti le a keztyűjét Silberberg? Egyszerre eszébe jutott egyetlen tapasztalata a nőhódítás terén, ahogy Kisót csábította a bátyja. A soffőr az autó alatt, most benyúl a ruhája kivágásába Silberberg! - De nem, a férfi rá se nézett, lehajolt és egy kosarat emelt ki a kocsijából. A térdére fektette, kinyitotta és Karola félig lezárt szeme sarkából kíváncsian leste feléje. Egy tányért csatolt le a kosár fedeléről Silberberg, aztán egy csészét töltött tele forró teával és Karolának nyújtotta:

- Parancsol bárónő? Itt a cukor, tej, citrom, a dobozban van ennivaló is, - gyorsan beszélt, tárgyilagos üzleti hangon. - Én most segítek a soffőrnck, ha megengedi. - Az ülésre tette a kosarat és kiszállt. A soffőr csudálkozva nézett rá, még soha sem vett részt az ilyesmiben gazdája. Nem értett az autóhoz, nem is akart. Neki üzleti eszköz volt csupán, nem sport, de ma menekvés.

Csak akkor ült fel megint Karola mellé, mikor az autó már rendben volt ismét. A soffőr elrakta szerszámaint, Silberberg összepakkolta a kosarat, szó nélkül. Nem tudta mit mondjon az idegen nőnek, akiért életében először remegett minden idegével. Szerelem? Nem, csak a birási vágy felfokozva, egyszer végre korlátlan kívánsága az enyémnek. Nem volt neki senkije, semmije. Véletlen volt a háza, amelyet cserélgetett. Nélkülözhetetlen tárgyak a butorai, melyeket más rakott be hozzá, amint épen szükség volt rá. Életének egyetlen célja az üzlet volt eddig, gyönyörűsége a velejáró kockázat. Diadala a növekvő vagyon, amely pedig örömet

nem adott semmit. Most kell valami, kell bármi áron, ez az asszony kell neki. Nő! Nő, mint a többi, akit eddig vett. Szükségből vette őket, használta, mint a ruháját, érdeklődés nélkül. Tehetett velük, amit akart, jól fizetett és ők igyekeztek pontosan kiszolgálni, mert sokat vártak tőle, de tudták, hogy csak annyit kapnak, amennyit megérdemeltek.

Karola is vásári cikk volt, de az első, akiért előre fizetett, aki titok és kín, aki beleszól az életébe. Ma hajnalban vette először észre, hogy milyen a ruha rajta, ma látta meg magát először a tükörben. Az ő kedvéért virágra kellett gondolni, parfümre és fontosságot nyertek a butorok a szobájában. Mióta meglátta Deér Karolinát, sok mindent meg kellett látnia a világból, amit nem vett észre eddig és szavakon törte fejét, melyekre nem volt még szüksége és amelyek most nem akartak eszébejutni sehogyan sem.

Fák rohantak el mellettük, házak, emberek, minden megindult és lélekzetnélkül rohant lihegve a Silberberg szíve is, kiszakadva testéből, elválva számító esztől, mintha most már örök időig külön életet akarna élni. Csak ez a nő foghatná meg itt mellette azt a szívet, egy szava lekötne, aztán a kezébe vehetné megnyugtathatná, de rá is taposhat, ha akar és megölheti kedve szerint. Az az egy szó! De Karola hallgatott. Neki nem is esett nehezére, nem szokott ő beszélgetéshez és a mai egész helyzet oly idegen volt, hogy némaságukban sem talált semmi meglepőt.

Már erősen alkonyodott, mikor először szólalt meg Silberberg:

- Mindjárt megérkezünk bárónő.

A kocsi lassabban haladt. Karola szétnézett. Piszkos, oláh viskók szegték a kövezetlen utat. Aztán csinos földszintes házak között haladtak. Itt már magyarok és szászok laktak, ők építették a kis várost, a mocsos falú mellé. Karola kiegyenesedett az ülésen, látta, hogy ablakok nyílnak ki és utánuk bámulnak az asszonyok. A főtéren a régi templom és az emeletes házak nagyon megnyerték a tetszését, ő még ilyet sem látott soha. Vajjon melyikben fog lakni? Csalódást érzett, mikor az autó csak tovább ment és megint kunyhókká soványodtak a házak, a széles út mellett. Egyszerre hirtelen jobbra fordultak, elmaradt a város, sárga levelű, lekopott jegenyék, mögöttük gyümölcskertek, egy-egy villa féle. Aztán egy magas kerítés, rácsos kapú, az autó befordult és megállt egy nagy, rideg kőház előtt, amelynek csupa pompás, friss virággal volt megrakva minden ablaka, minden erkélye.

Silberberg Karolára nézett. Hát most sem szól, most sem örül?

Aztán leugrott és kezét nyújtotta neki. A leány lassan, óvatosan tette lábát a hágcsóra és mereven lépegetett fel a lépcsőn. Nem látta sem a soffőr, sem az inas, sem a messziről bámészkodó kertész, hogy ennek a gyönyörű királynénak rongyos a cipője.

Nem is volt Karolának más gondja ebben a percben, mint hogy ezt elrejtse, nagyszerű büszkesége, gyámoltalan félelem volt csupán, de a fej tartása vele született. Nem látott ő tovább a cipője orránál és nem is nézett. Hogy nem kérdezett, nem érdeklődött, természetesen folyt korlátoltságából. Tudatlan ember soha sem csodálkozik, de ha szép és hozzá bárónőnek született, akkor gögnek hívják ezt és előkelőségnek. Annak gyönyörködött benne Silberberg is. Nem csoda, ha ennek a nőnek semmi sem elég szép, elég drága, ha nem jön elismerő szó az ajkára soha. Minek is köszönjön meg bármit is az, aki mindennél többet ajándékoz azáltal, hogy van.

A szobalány ott állt Karola előtt az előcsarnokban, de Silberberg szólt hozzá helyette:

- Kicsomagolta a bárónő podgyását? - kérdezte németül.

- Igenis uram! - mondta az idegen leány, aki nem tudhatott semmiről.

- Paulának hívják! - mondta Silberberg.

A podgyász szóra Karola megrezzent. Arra gondolt, amit a Gedeon szobájában látott. Ilyen lesz neked is Linus! Milyen? Mi minden? Cipő, ruha, kalap, harisnya... Silberberg a lépcső felé indult:

- Ha megengedi bárónő előre megyek.

Most szeretett volna Karola szaladni fel azon a lépcsőn, ahogy otthon rohant a kerten át, de a szobalány utánna ment és azért vigyáznia kellett, óvatosan tenni egyik lépcsőfokról a másikra a lábát, még ma, utoljára. A nagy fehér bundát leengedte kicsit a vállán és mint egy uszályt úgy huzta maga után az emeletre.

Silberberg kitárt egy ajtót és alázatosan állt meg a küszöbön:

- Parancsoljon bárónő, - mondta, aztán szinte könyörgés lett a kérése. - Ha elkészült az öltözködéssel izenje meg kérem.

Karola ott állt a szoba közepén. Mögötte a nagy ágy, előtte a tükör, az ajtóban a szobaleány. Nem tudta mit tegyen. Pillantása a tükörbe esett. Szép volt a fehér hermelinben, azt látta ő is, de hogyan vesse le, kopott, bő szoknyájának ezt a nagyszerű takaróját?

Mozdulatlansága zavarba hozta a német leányt. Talán már régen le kellett volna olvasnia a parancsot úrnője arcáról.

- Egyedül akar maradni a méltóságos bárónő? - kérdezte gyámoltalanul. - Ha szüksége volna rám, méltóztassék csöngetni.

A leány arca lángvörös volt. Karola ránézett és csudálkozott ijedtségén. De aztán gyorsan igent bólintott, mert nagyon megörült az ajánlatnak. Csakugyan egyedül akart maradni. Neked is ilyen lesz Linus... Csak ez járt fejében. Hol van? Hol van?

Amint a leány becsukta maga mögött az ajtót, a fehér bunda a földre hullott. Végre! kapzsi mohóság gyúlt ki a Karola szemében, mikor az ágy felé nézett, de a selyem paplan fehéren borult a párnákra. Semmi sem volt rajta. A divány is üres. Karolának csak egy fogalma volt kelengyéről, úgy várta, ahogy Gedeonnál látta. Haragosan markolt bele barna selyem szoknyájába, még szekrény sem volt a szobában. Így, így nem maradhatok - gondolta és már bánta, hogy nem hozta magával legalább a nagymamától maradt diszruhát. Haragosan ült le a tükör elé. Akkor meglátott maga mögött egy kis nyitott tapéta ajtót. Kíváncsian ment közelebb és... Nem, nem, azt, amit ott látott azt nem lehet elfelejteni egy életen át. Deér Karolina egyszerre élő ember lett és kitört belőle a vadság, melyről nem tudott senki sem.

Mindegy, hogy minek örült, látszott, hogy tud örülni, kacagni és sirni a boldogságtól. Magához ölelte az öltözőszobája diványára terített fehér posztóruhát, megcsókolta a könnyű cipőket, aztán felrántotta a nagy szekrények ajtaját, amelyekben egymás mellett lógott mindaz, a csipke, selyem, szalag, melyekről valaha csak álmodott.

Egyik csuda a másik mellett, selyem még a bugyogó is. Soha sem lehet ezt mind végig nézni. Szebb ez, pompásabb, örült anyjának minden fényűző meséjénél.

Csak most gyorsan el a múlt nyomorúságával, letépni az ócska barna rongyot, eldobni a lyukas orrú cipőt, elfeledni örökre a durva inget. Mennyivel jobb rózsaszínű selymet érezni a testén, hogy csúszik be a lába a kikészített puha papucsokba!

Csupa simogatás! Nem, nem mindegy az, hogy foszlott selyembe, kopott vászonba szorítja be az ember a mellét, vagy pedig simogató könnyűségek alatt domborodik, fehéredik, nyújtózkozik a fiatalsága. A testével hódította meg mindezt a testének és a csipője szab határt számára az egész világnak. Ma kezdődik meg az élet.

Gyorsan lehajolt, összecsavarta a levetett foldozott inget és batyuba kötötte az örökölt selyemruhát. Nem csak ő izzadta annak világossárgára, foszlotra a hónaalját. Dühösen nyomta, gyömöszölte, taposta kisebbre a szégyenletes csomagot.

Szeme közben a tükörben félig meztelen testét kereste. Kezében volt a multja: egy csomó rongy. Mit csináljon vele? A szekrényhez lépett. Kirántotta az összes fiókokat; mind tele voltak. Végre elszántan nyalábba kapta egyből a kesztyűket és bedobta őket egy másikba a fátyolok közé.

Batyuját az üres sarokba gyömöszölte és rázárta a fiókot. Egy pillanatig kezében tartotta a kulcsot, aztán a fürdőszobába szaladt és bedobta oda, ahonnan azt remélte, hogy soha sem kerül elő többé. Ezzel el is végezte életének első, komoly, fontos munkáját és diadalt érzett, mint a nagy tettek után.

És most? A tükör előtt állt és az anyjára gondolt. Nem úgy látta maga előtt, amint ismerte, hanem ahogy annyiszor elképzelte meséi nyomán. „Aztán bejöttek a barátnőim, rám adták a menyasszonyi ruhát, fejemre tették a fátvolt...”

Karola megnyomta a csengő gombját az öltözőasztalon és felvette a kikészített pongyolát. Mire a szobaleány jött, már nyugodtan ült a karszékekben, mintha nem érdekelné a világon semmi, sem a ruha, amit ráadnak majd, sem a sok doboz, meg tégely az asztalka üveglapján.

Paula egy ékszertokot tett Karola elé:

- A nagyságos úr küldi! - Aztán letérdelt eléje és szó nélkül kezdte felhúzni a harisnyáit.

Karola felnyitotta a bársonytokot és nyaka köré kapcsolta a hosszú gyöngysort. Olyan volt, mint a nagyanyjé a képen, otthon az ebédlőben.

- Megengedi a méltóságos bárónő, hogy megfésüljem?

Karola bólintott és gyönyörködve látta, hogy milyen szép kontyba lehet tűzni barna haját.

Nem mert parancsolni semmit, még szólni sem. Nem tudta mit hogyan kell, nem tudta mit lehet, azért hallgatott és finom úrnő volt némaságában.

Paula ráadta a fehér posztó ruhát. Először életében volt ruha rajta, amely nem szorította és mégis rásimult a tagjaira. Amint mozdult látszott a combja, a melle, a válla és a tükör arra tanította, hogy ez többet ér mindennél.

Fizessen csak Silberberg! Ha a szeméért, a hajáért, fejtartásáért annyit fizetett már, mennyit kell még adni a testéért, amelyet nem is ismert eddig.

Kisóért is fizetett a bátyja! Kisóért.

Lenézett Paulára, aki előtte térdelt és a ruhát igazgatta. A leány szeme nem ért fel hozzá, buzgó bámulattal pihent valahol a térde táján. Karola szerette őt ebben a percben, szerette a csúnya leány alázatát, mellyel az ő szépségén épített.

Valamit mondani akart neki, de nem találta meg a kellő szavakat. Azért egy üveg ibolya-parfum után nyúlt és Paula felé nyújtotta.

- A méltóságos bárónő már orgonát használt, - dadogta a leány.

Karola elpirult. Milyen ijedt, alázatos ez a leány, pedig ha tudná, hogy ő hogy fél tőle.

- Vegye, a magáé - mondta szívdobogva, kurtán.

Paula elbűvölve csókolta meg úrnője lecsüngő kezét, ilyen előkelő dámát még nem szolgált soha.

Az inas kitárta az ajtót és Karola belépett a szalonba. Silberberg elébe jött és megcsókolta kezét. A férfi tekintete közben a gyöngyökre tapadt, várt. De a Karola diófa színű szeme vőlegénye kopaszodó fején túljárt, az új butorokat vette birtokába: Ez is az enyém.

Silberberg meghajolva maradt előtte. A gyöngyök sem! Mi lesz még, ha majd magamat kínálom? Sokszor bevált iróniájához menekült, amellyel már annyi embert sikerült zavarba hoznia:

- Hálás vagyok bárónő, hogy elfogadta az ajándékomat, - mondta. Azonban a Karola csudálkozó mosolya nyomán kitörlődött minden gúny a pár szóból es alázatos köszönet lett belőlük. Megint csak Silberberg volt tanácstalan, Karola miért is lett volna az, hiszen ő nem akart sem tenni, sem mondani semmit. Ennél nagyobb fegyver pedig nincs a világon.

Silberberg megadó sóhajjal nyújtotta karját gyönyörű menyasszonyának és megrendült, mikor a szép bárónő keze hozzáért.

A dolgozószoba nagy asztala vörös brokáttal volt leterítve. Egy fekete ruhás úr állt mögötte és két idegen férfi az asztal két végén.

- Neubauer Vilmos, polgármester úr.

- Fodor igazgató.

- Liebschütz, a titkárom.

Karola kábultan nyújtotta kezét és a férfiak meghajoltak ameddig csak az ünneplőjük és a derekuk engedte.

- Talán félnek tőlem? Miért? - gondolta Karola - Pedig nem teszek, nem szólok semmit. - Ezt még gyorsan megállapította mielőtt a Silberberg felesége lett. Mert azt az igent mégis kimondta és a nevét is oda írta szépen a nagy könyvbe, engedelmesen, amint mondták neki. Kicsit félt ugyan, de aztán a Silberberg kézsókja annyi hálás alázattal volt tele, a polgármester annyiszor ismételte: méltóztassék bárónő, kegyeskedjék bárónő, köszönöm bárónő... hogy megint csak boldog csudálkozás lett félelméből.

És most igazán Silberberg Emilné? Ez volt az esküvő? Hát a pap, a mirtus, az orgona, a koszorus lányok?

Pedig az urak máris mennek. Azért jó, ha az ember olyan kíváncsi lehet a saját életére. Most mi lesz?

Silberberg megfogta a kezét és szerényen szólalt meg. Látszott, hogy küzd a mondanivalójával: - Ha ragaszkodik hozzá, ha akarja az egyházi esküvőt... Nekem is jogom van hozzá, kikeresztelkedtem, katolikus lettem, úgy mint...

A Karola szeme hideg lett:

- Nem! nem! - csak annyit mondott. Nem, ez az ember soha sem lehet olyan katolikus, mint ő.

- Nem! Akkor egy véleményen vagyunk. Köszönöm Karola! - intézte el a kérdést Silberberg és örült, hogy egyszerűen a nevén merte szólítani feleségét. - Most pedig, ha maga is úgy akarja, vacsorázzunk.

Karola szeretett volna ellenkezni, elmondani összes álmaikat egy lakodalomról. A menyasszonyi fátyolról, a két méteres uszályról, a zsúfolt templomról, de nem mert szólni. Engedelmesen, félénken tette kezét ismét a Silberberg karjára, és hagyta, hogy az ebédlőbe vezesse, a terített asztalhoz.

Némán ültek szemben egymással, úgy mint otthon Gedeonnal, de itt legalább jó volt az étel és a legfontosabb az, hogy neki izlik-e? Silberberg folyton kínálta és poharát is mindég újra teletöltötte pezsgővel.

Silberberg maga alig evett, alig ivott valamit, csak örült, hogy Karola iszik. A tekintete odameredt, odaragadt a nyakára, amint lassan hullámozott, mikor lenyelte az italt. Kimondhatatlanul szenvedve vágyott utána, szerette volna leteperni, rárohanni, mint egy vadállat. Csak igyék, csak igyék! - akkor könnyebb lesz! Legjobb volna megölni és tehetetlen hulláján kitombolni magát kedvére. Hátha ellenkezik majd? Mohón leste, hogy kiürüljön a Karola pohara és görcsösen szorítva reszkető ujjait az üveg nyaka köré, töltött újra a részegítő italból. Nem bizott benne, hogy ő maga el tudja venni ennek a nőnek a józanságát.

Lassanként mosolyra derült a Karola néma arca és ijesztően büszke szemét fáradtan hunyta le. Silberberg megint a pezsgő után nyúlt, de Karola hátra hajtott fejjel, lezárt pillákkal tolta el magától poharát.

Ezt a nőt nem lehet lerészegíteni, ez csak addig iszik, amig már nem is látja őt! Neki kell hát bátorságot tölteni magába. És Silberberg inni kezdett.

Hogy mondta mindég: A magyar iszik, a zsidó kávézik, abban van a józan ereje!

De mit kezdjen ezzel az asszonnyal száz józan erővel? Milyen boldognak látszik, nyugodtan emelkedik a melle, keze mozdulatlan a szék karfáján, mintha örökidőktől fogva pihenne ott.

Silberberg türelmetlen, nyugtalan. - Karola minek izgatódnék? Ő nem akar semmit és az okos férfi nem jött rá még, hogy engedelmesen tett eddig is mindent, amit kívántak tőle. Bolond helyzet: Silberberg parancsol, de Karoláé a hatalom. Elvesztené, ha valamit kérne, ha egy óhajt kifejezne, de nem teszi, csudálatos; ösztöne őrzi büszke némaságban. Nem is csak az ösztön, a testi jólét is, az új finom ruha, a jó vacsora, csupa ujság, melyek mindent jelentenek számára, és amelyeket féltő áhítattal mer csak lábaihoz rakni Silberberg.

A férfi nem bírja tovább nézni a lezárt szemű asszonyt:

- Alszik-e már? Még nem szabad aludnia, még nincs joga hozzá:

- Fáradt Karola?

Karola felnyitja szemét, a tekintete élénk, neki erőt ad az ital és ép idegeit, erős fiatalságát, nem könnyű elfárasztani. Ő csak ma kezdte el használni önmagát.

- Nem akar lefeküdni? - kérdi újra Silberberg és tiz évvel idősebbnek látszott, amint leszegett nyakkal, merev szájjal kinyögte a kérdést.

Karola felállt és öléből földre hullott a zsebkendője. Silberberg oda ugrott, de ő addigra már, mintha ez lenne a legtermészetesebb dolog a világon, felvette maga. A férfi arca fájdalmas kacajba merevedett: - Még ezt sem engedi meg! - gondolta keservesen és nem merte karját nyújtani, csak úgy kullogott fel a felesége mellett az emeletre.

A hálószoa ajtaja előtt Paula várta őket.

- Ha lefeküdt a bárónő szóljon! - rendelkezett Silberberg.

Paula levetkeztette Karolát, befonta a haját éjszakára, aztán mozdulatlanul állt úrnője mögött és várt. Karola is várt, csak a rózsaszínű ing volt rajta és vállán az átlátszó pongyola. Amint múltak a percek, egyre nőtt a Paula zavara, nem mert elmenni és nem tudta szabad-e még maradnia. A tükörben látta magát, amint ott állt esetenül, ostobán szép úrnője mögött.

Mindég gazdag zsidóknál volt, igazi bárónőt még nem szolgált soha! Sírással küzdve mondta próbaképen:

- Jó éjszakát méltóságos bárónő.

Karola bólintott és a leány majdnem futva menekült. A kilincs is kicsúszott kezéből és becsapódott hangosan az ajtó. A Paula léptei elhangzottak a folyosón, ijedtében elfelejtett szólni az úrnak, de az ajtócsapás elég jeladás volt annak, aki reszketve várt rá.

Halkan, óvatosan nyitott be a hálósobába Silberberg. Karola a tükörben látta őt és azért meg sem fordult. Nem is mert volna ő mozdulni. Silberberg pedig boldog volt, hogy nem küldik el. Szerényen ült le mögéje a diványra.

Karola tovább mosolygott a tükörbe; elnézte volna ő azt a szép nőt hajnalig is szívesen. De Silberberg úgy érezte, hogy nem magát, hanem őt nézi és zavartan szorította össze háló ruháját, amelyben olyan könnyörtelenül domborodott kezdődő pocakja.

- Feküdjék le Karola, - könyörgött végre.

Karola szónélkül dobta le magáról a pongyolát.

Olyan gyönyörű ing, amilyen rajta volt, biztosan legyőz minden női szemérmet.

- Karola! - hörögte Silberberg, de a saját hangja nagyon távolról ért a fülébe. Egyszerre mindent duplán látott. Nekiugrott az asszonynak, felkapta, az ágyra dobta és mint egy magával tehetetlen forró tömeg, úgy esett rá, félő gyönyörűségben.

Pedig Karola nem ellenkezett. Merev testébe, amelyben annyi meglepetés bizsergett már, melegség szállt, legyőzve esett a párnákba, de azért érezte, tudta, hogy csipkék között fekszik.

Ez hát az, amit a férfiak a nőktől akarnak, ezt akarta Silberberg is tőle. Most fizet!

V.

Paula kinyitott egy fiókot az öltözőszobában és egy övet nyújtott Karolának. Ő még soha nem vette észre ezt a szekrényrészt és nagyon szeretett volna kutatni benne, de miután Paula makacs kitartással rakosgatott körülötte, kénytelen volt későbbre halasztani a szórakozást.

Elindult hát szobáról-szobára kószálni. Már egy hete volt Silberberg Emilné és még nem ment ki a házból. Senki sem mondta, hogy menjen, hát maradt. A férjét csak ebédnél és vacsoránál látta, mire reggel felébredt, Silberberg már rég nem volt mellette. A ruháiban gyönyörködött hát naphosszat és örült, hogy annyi mindene van, amit még nem viselt. Pedig Paula felöltöztette reggel, átöltöztette délután és más ruhát adott rá a vacsorához, de nem hozhatta zavarba soha, mert megismerkedett ő titokban már első délelőtti kelengyéjének minden darabjával. Ezt az ismeretséget felújítani, kiterjeszteni az összes apró részletekre épen elég volt szórakozásnak. Főként mert lopva, suttyomba kellett tennie. Arra ugyanis rájött már, hogy a Paula, vagy bárki más jelenlétében nem szabad csudálkozni, még a Szűz Mária fátyolán sem.

Silberberg nem volt otthon egész nap. Ugy hallotta, hogy dolgozik. Ez tetszett neki és ha beszökhett végre öltözőszobájába, azt mondta magában: megyek dolgozni!

Most is hamarosan visszalopódzott a hálószoza ajtajához és hallgatódzott, de Paula még mindég benn volt. Milyen unalmas! Lement a lépcsőn. Az előcsarnokban az inas törülgetett port, de amint meglátta őt, abbahagyta és lehajtott fejjel állt előtte, az esetleges parancsra várva.

Karola, szemét saját selyemharisnyás bokájára szegezve, biztos léptekkel ment el mellette. Kezdte lassan megszokni, hogy ezek mind félnek tőle és nagyon tisztelik, annak dacára, hogy ő nem mer még szólani sem hozzájuk.

Mikor az ajtóhoz ért, az inas odaugrott és kitárta előtte. Karola künn állt a tornácon. Nagyot lélezett, megörült a levegőnek és leszaladt a lépcsőn. Hűvös őszi eső szitált, nedves volt a kövezet a ház előtt és nedvesek a sárga levelek a fákon. Az otthoni kert jutott eszébe, de megborzadva űzte el magától emlékét, amely meztelen lábszárral, rongyos cipőben jött elébe.

- Megfázik a méltóságos bárónő, - lihegte mögötte Paula, aki egy esőköpennyel karján szaladt le utána.

- Most már vissza is mehetnék, - gondolta Karola.

- Reményilem, nem zavarja meg az eső a méltóságos asszony sétáját, - mondta a leány.

Séta! Karola elszántan vágott neki a kövezett útnak, amely megkerülve a házat, a fatelep felé vezetett.

Munkások jöttek-mentek. A csendes ház mögött meglepő volt egyszerre ez a nyüzsgés. A gőzfűrészek zaja is hangosabb lett és végre megtudta Karola, honnan jön az az álmosító zúgás, amelyet egész nap hallott.

De hát hol dolgozik Silberberg? Egy hosszú földszintes épületből gummikabátos férfi jött ki és oláhul kezdett kiabálni két munkással, akik pipával szájukban egy deszkarakás körül babráltak:

- Na mi lesz? Siessetek már az anyátok istenét, részeges disznók!

- Fodor igazgató! - gondolta Karola és ekkor már a férfi is meglátta őt. Egyszerre csupa méz lett a hangja:

- Jó reggelt méltóságos bárónő. Silberberg urat méltóztatik keresni? Silberberg úr az irodában van.

Karola biccentett és szó nélkül tovább akart menni, de Fodor igazgató úr fejébe vette, hogy neki ma valami szolgálatot kell tenni a bárónőnek, azért gyorsan mellette termett és egy másik, hosszú földszintes ház felé vezette Karolát. Silberberg, volt kiírva egy réztáblára. Alatta: Offerten.

Fodor kitárta az ajtót:

- Kegyeskedjék bárónő. - Aztán miután, nem marasztalták, többszörös meghajlás után távozott.

Karola egyedül állt egy hosszú folyosón, amelyre sok egyforma ajtó nyílt. Az ajtók mögül jövés-menés, beszéd hangzott és ő nagyon megijedt ennyi ember közelségétől. Hátha egyszerre megnyílnak ezek az ajtók és körül fogja, megfojtja őt az ismeretlen, idegen tömege a dolgozóknak.

Ami nem jutott eszébe, mikor kinn a munkásokat látta deszkát rakni, és fát hordani, mert megszokott kép volt hazulról, most egyszerre egyetlen szóban fojtogatni kezdte: - Munka! -

Egy ajtó csapódott, valaki izgatottan szólt és az végig száguldott a szoba soron, mindig hangosabban, mintha ijedtséget szállítana egyik ketrecből a másikba:

- Kovács úr, a főnök úr hivatja.

Ki a főnök úr? Biztosan Silberberg! Karola a zárdára gondolt: Katinka, Irma, Mártha, vagy Erzsike, a főnökasszony hivat!

Gyors léptek benn, fontoskodók, szaporák! Igen, ilyenformán mentek az Erzsikék is, csak kicsit tipegőbben, szaladásba engedve félő buzgalmukat.

Karola kinn a folyosón nyomon kísérte a lépéseket. Benn halkán óvatosan nyitottak egy ajtót és ő is egy ajtóhoz ért. Megint lehet leskelődve tapasztalni valamit. A bárónő gyorsan hajolt a kulcslyukhoz. Nagy asztal mellett Silberberget látta ülni. Előtte egy halom papír, kezében levél, mellette egy leány áll és egy vastag blokkra jegyez.

Csengetés, a telefon szól. Silberberg beszél. Ilyennek nem hallotta a hangját soha. Mintha éles beretva lenne, melyet máskor kényszerű bársony között tart fogva az ő kedvéért, de most szabadon engedi, hogy öljön, megsemmisítsen rövid kis szavakkal, egyetlen vágással:

- Wien?

- Eladni.

- 33.4

- Ostobaság.

- Holnapi zárlat.

- Hozzá se nyúlni.

Kész! Kovács úr az asztalhoz lép. Hol volt eddig? Biztosan az ajtóban lapult.

- Jó reggelt Silberberg úr!

Silberberg biccent, aztán előhúzza egy levelet a csomóból:

- Mi ez?

Kovács óvatosan, nyálasan igazgatja száján a szavakat:

- Boglán nem adja az erdőt. - Látszik, hogy örül a válasznak, örül, hogy valaki meg mer tagadni valamit a főnök úrnak és ez által ő is kimondhat egy nemet.

- Kényszeríteni kell! Azt hiszem önnek teljhatalmat adtam?

Kovács meghajol:

- Igenis főnök úr.

Silberberg csak ránéz és a fiatalember összecsuklik.

Silberberg a telefon után nyúl: - Bukarest mondja röviden, aztán Kovácshoz fordul: - Majd hivatom.

A leány közelebb megy megint főnökéhez.

- Kérem kisasszony, - szólal meg Silberberg, aztán hirtelen elhallgat és nézegetni kezdi a leányt tetőtől talpig, aki ijedten rángatja a szoknyáját, mintha megtudná ezáltal hosszabbítani. Ha el lehetne sülyedni, elsülyedne.

- Selyem harisnya, lakk cipő? - mondja élesen Silberberg.

Karola az ajtó mögött saját lábát keresi a félhomályban. Selyem harisnya, lakk cipő! Hála istennek ebben is nagy különbségek lehetnek.

- Bocsánat főnök úr... - dadogja a leány, - tessék elhinni...

Silberberg a kezében levő plajbász hegyét a leány lábára irányítva, éles hangjával megsemmisítőn vág feléje:

- Mellékes, hogy mit hiszek, mert módomban van látni. Tudja, hogy nem tűröm az ilyesmit. Nincs többé szükségem a szolgálataira kisasszony.

- Főnök úr! - könyörög a leány.

- Küldje be Braun kisasszonyt! - rendelkezik Silberberg és a levelezése fölé hajol.

- Főnök úr kérem... kérem Főnök úr! - Kis rövid zokogás és a leány kikullog a szobából.

Karolának tetszik a dolog, nem érzi komolynak a helyzetet. - Főnökasszony kérem... kérem főnökasszony! - mint a zárdában, csak Silberberg félelmesebb, mint a főnökasszony volt. Mintha komolyabb dolgok felett ítélkeznék mégis. Mert igaza van, ő is elkergette volna Veronkát ha selyem harisnyát mert volna viselni. Igaz, hogy neki nem volt és Silberbergnek lehet, ha akar.

Most pedig menni kéne innen. De a telefon megint cseng és a hallgatódzási lehetőség elcsábítja. Nagyon megszokta ő kulcslyukon át lopni élte tapasztalatait.

- Bukarest? - kérdi Silberberg.

- Stepanesku?

- Köszönöm jól!

- A faárakat le kell szorítani.

- Nem lehet? Csak három napra.

- Nagyszerű erdő.

- Nem, ma nem adja ezen az áron.

- Holnapután majd adja olcsóbban.

- Persze, hogy tönkre megy! - Silberberg hangosan nevet. - Az ő baja.

- Szóval rendben van. Csütörtökön hívjon fel.

Silberberg leteszi a kagylót és csenget:

Liebschütz jelenik meg.

- Kovácsot kéretem.

Kovács egy pillanat múlva ott áll. Már tudja, hogy a főnök úr Bukaresttel beszélt. Karolának úgy tűnik fel, hogy most sokkal kisebb.

- Minden feladást be kell szüntetni három napra. Ajánlatokra nem felelünk addig. Veszünk, amit lehet. Megértette? - rendelkezett Silberberg.

- Igenis főnök úr!

Karola hirtelen felpattant a kulcslyuktól, a szobákban mozgolódás támadt. Jönnék! Most mi lesz? Itt találják, elkergetik, elveszi a selyem harisnyáját Silberberg.

Gyorsan hátrál néhány lépést, aztán mereven kiegyenesedve áll a folyosón. A szobákból özönlének az alkalmazottak. A lakkipőös leány zokogva magyaráz egy társnőjének:

- Tűrhetetlen, jobb is, ha megyek... Ilyen hóhér... úgysem türtem volna soká... Ti is...

A másik leány szájára illesztette kezét.

- Pszt!... - már meglátta Karolát. Ijedten simultak egymáshoz és nézték a magas, finom asszonyt, akinek szabad lakkipőben járni és akinek tanácstalansága elvész alakjának, arcának, orrának, szájának nemessége mögött.

Egy merészebb fiatal ember már Karola előtt is áll:

- A főnök úr szobája ott van, - magyaráz jobbra mutatva. - Parancsoljon méltóságos bárónő. - Szolgálatrakészen ugrott az ajtóhoz, kitérte, bebocsájtotta Karolát, aztán lassan ismét becsukta mögötte az ajtót, amely kicsit nyikorgott, úgy hogy az alázatos ifjú felszisszent belé.

Karola ott állt Silberberg előtt. Most rákiált, mint Kovács urra, vagy a gépiró kisasszonyra!

- Karola! - Silberberg felugrott. - Milyen kedves, hogy meglátogat! - Már megint a bársony tokban volt a hangja, úgy hogy Karola bámulva nézett rá, mintha most látná először, vagy mintha az imént csak álmodott volna. Kábultan nyujtotta kezét, amelyre Silberberg rácsókolta egész félő szerelmét.

A telefon szólt, Silberberg haragosan fordult az asztala felé. A felesége jelenlétében képtelen beszélni. Várt! De a sors nem volt irgalmas, a csengetés újra felhangzott hosszan, kitartással.

Haragosan nyúlt a kagyló után. Kínosan küzködve, hogy megőrizze azért arca és hangja szelidségét:

- Nem érek rá, kérem, hívjanak fel később! - Milyen másként beszélt most. De aztán még lényegesen kedvesebbre igazította az arcát, amint megint Karola felé fordította, aki ebben a pillanatban egész bizonyosan tudta, hogy jobban tetszett neki ez az ember az imént, céltudatos kegyetlenségében, ahogy megleste az íróasztal előtt.

- Menjünk haza ebédelni? - kérdezte Silberberg szerényen. Az órájára nézett és igyekezett kedélyes lenni. - Egy óra. Éhes talán a bárónő?

Karola merész lett:

- Unatkozom! - jelentette ki komoly, merev arccal.

Silberberg egy szivart vett ki a dobozból:

- Megengedi? - kérdezte és rágyújtott. Közben sok mindén vágatott át az agyán. Természetes, hogy unatkozik ez az asszony, de viszont nagyon kellemetlen is. Mit tegyen ellene? Szüksége van rá testének, lelkének, ellenben mindennapi életében nincs hely számára. Amint meglepett boldogsága lehiggadt, az is alkalmatlan volt, hogy itt van az irodában. Egyszerre megzavar, felforgat benne mindent. Egy hétig éltek együtt, anélkül, hogy Karola egyetlen lépést tett volna feléje. Most közeledni akar? A boldogság, amely erre a sejtelemre elfogta Silberberget, nyomban eltörölt minden meggondolást és reszketett a szivar a kezében, mikor kinyitotta a szomszédszobába nyíló ajtót:

- Jöjjön Karola, nézze meg az irodát, talán érdekelni fogja. - Ugy állt ott meghajolva, mintha látogatónak mutatná az utat.

A másik szobában két hivatalnok ugrott fel az íróasztalok mellől és majd letört a derekuk, olyan mélyen görbültek meg úrnőjük előtt. Liebschütz, a titkár és...

- Kovács úr! - gondolta Karola. Silberberg sietve ment tovább és már a következő ajtót tárta ki, mikor nyögve szólalt meg mögötte Kovács:

- Főnök úr kérem - és egy papirlapot vett fel az íróasztalról.

Silberberg türelmetlenül intett. Lehetetlen, tisztára lehetetlen a felesége előtt beszélni egy hivatalnokával.

Kovács elfojtott hangon, majdnem suttogva ismételte:

- Bocsánat, nagyon fontos...

Silberberg haragosan szorította össze száját és úgy emelte fel csendre intő kezét, mintha ütni akarna. Karola megfordult, tekintete alatt mélyen a mellére hullott a fiatalember feje és férje egyszerre kiejtette haragos gesztusát kezéből, amely megremegve simult most végig kopaszodó fején.

- Menjünk tovább! - mondta csendesen.

Csak egy pillanatra látta Karola ezt a két embert szemben egymással, de ez épen elég volt arra, hogy világosan megértse hatalmát és másként lássa egész helyzetét.

Silberberg, a cselédség, a hivatalnokok, mind, mind félnek tőle. Tehát ők félnek! Annál jobb, csak igyekezzenek, neki könnyű, neki nem kell változtatni eddigi viselkedésén, sőt nem is szabad. Ami eddig ösztönszerű volt, az legyen tudatossá.

Amig szótlanul mentek Silberberggel a ház felé, Karola biztosan átérezte, hogy nem szabad neki az irodába mennie. A leskelődés mulatságos, de minden közeledés ezekhez az emberekhez lép valamit glóriájából. Eközben Silberberg azon törte fejét, hogyan mondja meg feleségének, hogy ne jöjjön közel a munkájához, hagyjon békét neki, ha nem akarja tönkretenni. De nem talált értelmes okot minderre és csak ballagott mellette, vissza-vissza nézve, hogy nem néznek-e gúnyos nevetéssel utánuk.

*

Vacsora után Silberberg egy levelet húzott ki zsebéből.

- Gedeon irt. Érdeklődik, hogy maga hogy van - mondta és nyújtotta a levelet.

Karola eltolta magától:

- Pénzt akar biztosan.

- Lehet, - nevetett Silberberg. Karola vizsgálódva szegezte rá szemét. Ilyen kegyetlen, mohó arcot csak akkor szokott csinálni, ha hallgatódzott:

- Gedeonnak szabad selyem harisnyába járni? - kérdezte kurtán.

A férje öntudatos nevetése megint meghunyászkodásba fulladt:

- Miért kérdi?

- Tudni akarom!

- Szabad! - felelte küzködő hallgatás után Silberberg.

- Nem szabad! - jelentette ki Karola és felállt.

Először állt ő fel elsőnek az asztaltól, de Silberberg nem vette észre a változást.

- Valamit szeretnék még megbeszélni - szólalt meg. Közben csekkönyvet vett elő és Karola felé nyújtotta. - Nézze, ha pénzre lenne szüksége, csak fel kell ide írnia a nevét és a bank kifizeti, amit akar.

- Mennyit? - kérdezte Karola.

- Sokat! - nevetett Silberberg és örült. Neki kell hát a pénz, azért nem akar Gedeonnak adni. Milyen boldogság, hogy kell neki. Mennél több kell, annál jobb, mert annál inkább magáénak érzi.

Elvette, a karjában tartotta minden éjjel, hiába, azért Karola nem adta neki magát. De hát ki is ad ilyen kincset ajándékba! És csak nyújtotta a bankkönyvecskét a felesége felé. Azonban Karola eltolta magától:

- Nem kell, - mondta egyszerűen. Mert Karola megértette mi az a selyem harisnya, de nem értette, hogy mi a pénz. Viszont sok mindent sejtett és arcára ez a sejtelem parancsolta azt a komoly, zárkózott kifejezést, amellyel most a férjére nézett.

Aznap este Silberberg soká küzdött magával, amíg be mert menni a feleségéhez. Egyszer már le is feküdt, de aztán mintha a hajánál fogva rántanák fel, kiugrott az ágyból. Ugy érezte, ha nincs az asszony mellett, elveszik, ellopják tőle. Féltette, mint a fősvény a kincsét, amely nem ragaszkodik gazdájához s csak addig övé, amíg őrzí.

A Karola szobájához lopódzott. A lámpa még égett benn. Óvatosan tette a kilincsre kezét, az ajtó nem volt bezárva. Karola nyitott szemmel feküdt az ágyban és Silberberget most már kellemetlenül érintette, hogy nem alszik. Miért nem alszik? Mire gondol? Unatkozik! - vágott a szívébe.

Karola csakugyan unatkozott és tulajdonképpen várta a férjét. Megszokta és belenyugodott, hogy Silberberg Emilné, az egy kövéredő ember közelségét jelenti, aki öleli, gyúrja, csókolja minden este és aztán elalszik mellette kimerülve, mint egy nagy munka után. Ő nem fáradt el, igaz ő nem is gyömszőlt, nem tornázott, nem nyögött, nem izzadt, mint Silberberg. Hideg maradt, merev teste nem ernyedte bele az ölelésekbe, de azért jól esett, hogy szereti valaki és már kívánta, hogy foglalkozzanak vele. Silberberg megállt az ágy mellett. Karola nem szólt. Nem hívta, de nem is küldte el. Silberberg eloltotta a lámpát. Sötétben biztosabb volt, a sötétséget gyönyörűségek népesítették be számára egy hét óta.

A Karola kezét kereste a paplanon és az asszony nem húzta el ma sem. A csókoknak sem szabott határt a karján, hagyta, hogy a haját simogassák, a nyakát, az arcát. Túrte, sőt várta azt, amit ugyan együgyü játéknak tartott, de amelyet kíváncsian lesett mindég újra.

Silberberg pedig a pozitívumok embere boldogabb volt így, mintha igazi szerelem szeszélyeivel kellett volna küzdenie. Egy élettelen és mégis élő asszony, csak test, - gyönyörű test! De ma valami mégis megzavarta. Két csókja között markolt az agyába, akkor, mikor már semmi szüksége sem volt gondolatokra.

- Unatkozik? - kérdezte a felesége fölé hajolva.

- Most nem! - felelte őszintén Karola, újra tökéletessé téve a Silberberg boldogságát.

Megnyugodva aludt el az izgalmas nap után az okos Silberberg, a józan Silberberg, aki soha életében nem tévedt egy számjeggyel sem és aki nem álmodta meg, hogy e mellett a nő mellett, őt lett neki már a kétszerkettő.

Karola nem aludt. Karola gondolkozott, helyét keresve az életben és a férje mellett. Más lett ez az ember, mióta az irodában látta, azaz mióta látta, hogy más is tud lenni, mint amilyennek eddig ismerte. Azóta nem félt tőle, de kíváncsi lett rá. Vigyázva meggyújtotta a lámpát. Silberberg nem ébredt fel sem a fényre, sem a mozgásra. Feje könnyedén pihent a párnán, mint akit hirtelen lepett meg az álom. Karola komolyan vizsgálgatta elpuhult vonásait, aztán elmosolyodott.

Ma így látná Kovács nem félne tőle! És csak most érezte meg meztelen karján férje kinyújtott, álomba nehezedett kezét. Vigyázva, óvatosan letette a paplanra.

Erre az új merészségre sem ébredt fel Silberberg. Karola meg volt elégedve: - Mindenki, mindenki fél tőle, csak én nem!

VI.

Egy év: háromszázhatvanöt nap. Ki lehet számítani hány óra, hány perc pontosan. Ugyannyi minden embernél, de mégis rövid lehet az egyiknek, hosszú a másiknak és nagy veszedelem, ha épen azok ketten kapcsolták össze az életüket.

Mi egy esztendő Silberbergnek? Nehány millió nyereség, új kockázat mindennap, a merész játékos izgalmas küzdelme. Éjjel pedig az asszony, újabb játék, még mélyebbre menő küzdelem és diadal.

És Karolának? Egyforma lusta tespedés, gondtalan és gondolat nélküli belefulladás a jólétbe. Egy gazdag zsidó odaliskja. A ruháinak, ékszereinek, a mellének, combjának van köze hozzá és lénye elkábulva alszik, kizárva valahol. Mire is ébredne fel, ha nem költögeti senki?

Silberbergnek úgy tetszik, mintha csak tegnap hozta volna el magának az asszonyt, Karola úgy érzi, mintha egy örökkévalóság óta volna Silberberg Emilné. Multjára csak borzadva tud visszagondolni és nem ismer semmi ábránd lehetőségét a jövőre.

Férje elvitte őt látogatóba a kis város notabilitásaihoz. Elnökölt Karola a nőegyleti bálon is. Mint egy szép bálvány úgy ült a pálmás emelvényen a bársony székekben. Lábainál a fiatalság táncolt, de őt nem merte táncra kérni senki. Vajjon jó volt azoknak, akik zenés szóra egymáshoz simulva kacagtak? Még irigyelni sem tudta őket, mert nem mulatott még soha és most sem hívta senki, hogy megmutassa neki mi a mulatság. A vörös brokát ruhát egyetlen gyűrődés nélkül akasztotta vissza a szekrénybe Paula a bál után.

Csak ritkán látták a városcsukában a kis csukott hintót, vagy a nagy szürke autót. Nem is vágyott be Karola. Miután megállapította, hogy még a pesti ügyvédnének sincs olyan cipője, mint neki, miután kellőképpen megirigyeltette prémbundáját a szappangyárosnéval és borzadva látta, hogy a polgármesterné négy évi házasság után a harmadik gyermekét várja, igazán nem tudta volna, hogy mit keressen még ezek között az emberek között. Bizony isten nem érdekelte a gimnáziumi igazgató kedvenc étele, a földbirtokosék nevelőnőjének szerelmi regénye, a zsidó doktorné könyvtára, zongorajátéka, műveltségi álmái, de még a kikapós patikusné új szeretője sem.

Régen a nyomorúságba volt elzárva, most a gazdagságba. Miután azonban jobb drága ruhában, selyem párnák között unatkozni, mint mezitláb, tehát azt hitte rendben van minden és többet kívánni az élettől már nem is lehet.

Nyáron megkérdezte Silberberg, hogy akar-e hazamenni vele a Maros mellé az ősi birtokra.

- Nem, nem! - mondta Karola irtózva, mert megborzadt a gondolatra, hogy még ott találja felejteni ez az ember. Nem akart ő az anyjával találkozni és nem akarta semmi áron viszontlátni Gedeont.

Több mint egy éve vegetált már így egyik új ruhából a másikba, mikor egy szép napon ebéd közben egy sürgönyt tett eléje a férje.

- Tud németül? - kérdezte szerényen.

- Persze, - felelte Karola.

Német szöveg volt, alatta egy ismeretlen német név.

- Az esti gyorssal utazom, - mondta Silberberg. - Velem jön?

- Hová?

- Németországba. Egy gyárosnál van dolgom.

Karola nem tudott szólni, nehezére esett a tartózkodás, csak bólintott, visszafojtva meglepett mosolyát.

Silberberg nem takarékoskodott az örömmel.

- Milyen kedves. Köszönöm. Paula jöjjön!

Jókedvűen rendelkezett a leánynak:

- Csomagoljon be a bárónőnek nyolc-tíz napra. Maga is velünk jön. A bárónő szekrénykofferét az inas kiadja, a toilettetáskája a garderoobban van.

Koffer! Táská! Karola csudálkozva hallotta, hogy mi mindene van neki, amikről még mindig nem tudott. Aztán türelmetlenül várta az estét. Sehogyan sem tudta megérteni, hogy nincs nagyobb izgalom a házban és Silberberg is nyugodtan visszamegy az irodába. Kilenckor megy a vonat és hétkor még mindig nem jött haza.

Karola útra készen ült a tükör előtt. A kalapját is feltette, aztán megint levette, már azt hitte nem is utaznak. Nyolckor felizent Silberberg, hogy csak vacsorázzék, ő nem ér rá. A Karola kofferjét már felrakták az autóra, Paula a kesztyűit is kezébe adta, ott állt az előcsarnokban és várt, türelmetlenül, csalódottan. Az otthoni felfordulásra gondolt, mikor Gedeon utazott el. Itt nem csodálkozik senki, itt nem diadal a podgyásza, a kesztyűje, elmenő személye.

Félkilenc után végre megjött Silberberg. Az inas a köpennyel karján várta. Most aztán gyorsan fel az autóra:

- Még husz percünk van. Itt az irattáska? Bocsásson meg Karola. Siessünk! Nem szabad lekésni.

Ez is elutazás! - Elégedetlenkedett magában Karola. Folyton Gedeon járt a fejében, a zaj, melyet csapott, az úri lomhaság, mellyel felszállt a sárga bricskára. Haragudott rá, mert irigyelte. Nem kap az az ember soha többé egy krajcárt sem tőlünk! Ebbe aztán belenyugodott volna, ha egyáltalán szóbajöhetett volna olyasmi, ami nyugalomnak nevezhető.

Rohanó autó, szaladó hordárok, a vonat már füttyül. Körül se nézhet az állomáson, hogy tudja, ki mindenki látja elutazni a bárónőt Németországba. Ez az egyetlen gondolata, de ezt is elveszti, a hálókocsiban. Csupa ujság: a kibontott toilettetáska, a sok ezüstnyelű kefe, fésű, üveg, tükör, amelyeket otthon meg sem nézhetett és itt is csak lopva, mert hiszen csodálkozni nem szabad semmin és Paula most is mellette van.

A jogos bámulat elfojtása is munka, nehéz munka és Karola keményen dolgozik egész uton.

Ha kérdezni merne, még többet tapasztalna, de ő nem kutat, csak elfogad.

Igy is nagyra nyilott szeme, mire Nürnbergbe értek, ahol kitárta dióbarna tekintetét, mint egy kincsekre váró üres szekrényt. Mit gyűjtött bele? Férfi bámulatot. A vonaton, az állomáson, az idegen város utcáin, mindenütt megfordultak utánna és a szállodában, a vendéglőkben, szélesre mosolyodott a Silberberg arca, mert mindenki az ő feleségét nézte, aki éppen olyan nyugodt komolysággal ült szemben vele, mint otthon. Nem érhet közel semmi ehhez az asszonyhoz, látszólag úgy is volt, mert, ami megmozdult Karolában, az nagyon mélyen el volt rejtve a ruhái alatt.

Két napig járták a várost és Karolának életében először volt módjában saját magának választani ki ruhát, kalapot, ékszert.

A második este Silberberg szokott szerénységével közölte vele, hogy holnap reggel tovább utaznak:

- Reggel értünk jön a Hilbe autója, - magyarázta önelégülten. - Három órai út. Öltözzék fel jól Karola.

- Hova megyünk? - kérdezte az asszony.

- A Hilbe gyártelepére. Nincs is ott más. Az ő háza, a munkáslakások az erdő közepében. Nagy fatelep, fűrészmalom és bútorgyár. Hilbééknél fogunk lakni. Reményilem nem kellemetlen magának. Nagyon rendes emberek. Én már jártam náluk. Azt hiszem, meg lesz elégedve.

Karola csak bólintott, de aztán mégis akadt kérdeznivalója:

- Zsidók? - érdeklődött.

Silberberg nevetett, nagyon mulatságosnak találta, hogy az asszony olyan komoly hangon kérdez ilyesmit.

- Nem! - mondta, de akkor már kellemetlen volt neki és azért mintha saját magát védené, tette hozzá: - De hiszen az mindegy ugy-e?

Karola azonban örült. Hiszen lényegében nem zavarta őt a dolog, csak a szó maga - zsidó - volt olyan kellemetlen. Otthon mindég csak csúnya jelzők kíséretében hallotta kiejteni és azoktól nem bírt szabadulni. Ha egész egyedül volt és hagyta, hogy közel érjen hozzá a helyzete, magára is alkalmazta tapasztalatait, szinte próbálgatva a dolgot:

- Büdös zsidóné!... nyüves zsidóné! - mondogatta halkan a tükör képének.

Nem bánta hát, hogy azok, akikhez látogatóba mennek nem zsidók.

Milyenek? Talán mégis mások, mint az otthoniak a kis városban? Ezen gondolkozott másnap is útközben. Mit várt? Oh csak külsőségeket, azokon túl nem ért szemében az élet.

Szótlanul ült férje mellett az autóban, jobbra csukott szemmel, ahogy ezt a rohanást a szabadlevegőben megszokta és szerette. Mikor azonban Silberberg figyelmeztette, hogy nemsokára megérkeznek, kiegyenesedett és érdeklődve nézegetett jobbra, balra.

- Itt a gyár - mondta Silberberg és egy hosszú kéménysorra mutatott. - Háromezer munkással dolgozik Hilbe. Háromezer embernek ad kenyeret. Nagy dolog ám háromezer hálátlan szocialistával kínlódni mindennap.

Karolát mindez egyáltalán nem hatotta meg, ellenben, mikor Hilbéék háza elé értek és az autó megállt, röviden kijelentette:

- Sokkal szebb itt, mint nálunk.

Silberberget bántotta a dolog és hidegen felelte, mikor kisegítette feleségét az autóból:

- Hilbe gazdagabb is mint én.

- Gazdagabb? - Karola nagyon csudálkozott. De aztán ugyancsak láthatta mindenben, hogy dúsabb és finomabb világba került, mint amilyen a Silberberg Emilé volt Erdélyben.

Régi polgári jólétből, nevelésből nőtt ki ez a gazdagság. Apáról fiúra gyarapodott, nem tegnap termett hirtelenül. Hilbének és csendes, halk feleségének nem kellett megtagadniuk szüleiket, hogy azok lehessenek az emberek szemében, akiknek ma mutatták magukat. Ezeknek volt egyéni akaratuk a házukkal, a butoraikkal, az inasukkal szemben. Hilbéné nem félt a szobalányától és látszott, hogy nem fél Karolától sem. Karola épen azért most már egyáltalán nem tudta, hogy viselkedjék, miután nem vette körül az az alázatos tisztelet, melyhez egy év óta hozzászokott.

Tehát még mélyebb hallgatásba merült, mint rendszeren és még büszkébb elérhetetlenségben hordta gyönyörű fejét.

Karola lement a dohányzóba, ahol ebédelőtt összegyűlt a társaság. Hilbéék és Silberberg beszélgetve ültek egy sarokban. Silberberg felugrott, mikor belépett a felesége, aztán látszott, hogy zavarbajött, mert egyszerre nem tudta mit csináljon heves készségével. Hilbe lassan az asszony elé ment és karját nyújtotta neki, hogy egy karszékhez vezesse. Amint Karola a nagy darab német karjára tette kezét, először érzett megbánásfélét.

- Nem mindenki zsidó, aki gazdag, talán végül sem kellett volna hozzámenni Silberberg Emilhez. Ki tudja?...

Nagyra nyitott szemét a gyáros arcára szegezte, aki feléje mosolyogta a leplezetlen bámulatát. Az öregedő férfi tekintete örömmel volt tele, mint akinek a sors váratlanul nagy, tiszta gyönyörűséget hozott az útjába. Karola most Silberberg felé készült fordulni, hogy összehasonlítsa és mérlegeljen, de pillantása megakadt az ajtón, amelyen éppen belépett valaki.

Jól vasalt, jól fésült, széles vállú, magas fiú után zárult be az ajtó. Ott állt a dohányzó közepén és gyűrűs keze kissé feltűnő nyakkendőjén igazított egyet. Oh az a mozdulat, az a meghajlás! Mit tudott Karola német lovastiszt modorról. Mit is törődött vele, mikor először életében találkozott azzal, aki nő voltának, a férfit jelentheti.

- Gróf Rumesburg! - mondta Hilbe.

Ez egy gróf, aki most összeüti a bokáját előtte. Ki itt Silberberg? Ki Hilbe? Egy szép gróf férfi áll előtte és magasan vannak ketten a többiek felett. Milyen jó, hogy karperece van, gyöngy a nyakán és bársony ruha rajta. Gróf! És nem sárga szájú, mint Gedeon, nem görbehátú, nem lomha, beteg, hanem erős, rózsaszín arcú és villog a fehér foga.

Szép asszony vagyok, szép asszony! - ujong a Karola szíve, és megbiccenti kicsit a fejét, lebocsájtott pillái mögé rejtve meglepett, hirtelen boldogságát. Mennyi, de mennyi titok is van az életben!

Ez előtt például, amely most tárult fel előtte áhitattal lehetne csudálkozni sokáig. Így maradni állva, szemben egymással a tübingiai erdő közepében, hogy csak egymást nézzék Deér Karolina és gróf Rumesburg.

Minek beszél Hilbe? Minek mondja: „Silberberg Emilné - Silberberg Emil?” - Milyen csúnyán hangzik.

Most csudálkozol ugy-e gróf Rumesburg? - és Karolának le kell hajtania gögösnek teremtett fejét.

Milyen különös, hogy leülnek mindnyájan és a többiek beszélnek egymással, hogy a gróf Silberberghez szól és Silberberg nyugodtan felel neki. Hilbe hangosan kacag és a gróf cigarettára gyújt, mintha mi sem történt volna,

Amit Silberberg mond nem hallja Karola, de most Rumesburg beszél és az vissza hívja figyelmét a földre.

- Igen, két éve vagyok már itt. Mikor ön utoljára itt járt Silberberg úr biztosan úton lehettem, azért nem találkoztunk.

- Reményilem egyszer mi felénk is hozza az útja, - mondja Silberberg. - Ne féljen, Erdély még nem Ázsia. Ha meglátogat majd meglátja. Ugy-e Karola?

Hát elmegyünk innen? Hát el lehet menni innen? - gondolta Karola ijedt borzadályal és nagyon szomorú lett, mert a gróf nem volt úgy megdöbbenve, mint ő, csak kicsit fel-emelkedve székéből meghajolt Silberberg felé:

- Köszönöm a meghívást, de nem tudom mikor vívom úgy ki a Hilbe úr bizalmát, hogy ilyen messzi útra küldjön. Még csak tanonc vagyok az üzletében.

- Na, na! - kedélyeskedett Hilbe. - Aki egyszer lovastiszt volt, az mindég schneidig marad és megállja helyét mindenütt. Vagy azt várja, hogy én is kitüntetésekkel aggassam teli a mellét, mint a császár tette a háború alatt? Kérem, - fordult aztán Silberberghez és német mellét szélesre tágította a nemzeti gőg, - a mi tisztjeink ilyenek, munkába álltak a háború után, aki szegény volt közöttük, az nem restel dolgozni, mert tudja, hogy aki úr, az úr marad. Mondhatom nincs az alkalmazottaim között senki, aki úgy ráncba tudná szedni a munkásaimat, mint a gróf úr.

Rumesburg a csipőjére helyezte főri kezét és a kelleténél kicsit hangosabban jelentette ki:

- Fő a fegyelem!

- A katonás rend, - helyeselte Hilbe.

- Csak semmi lágyság! - toldította Silberberg.

A háziasszony Karolához fordult:

- Higyje el bárónő, ez nagyon szomorú. Én úgy szeretnék jó lenni a munkásainkhoz, - magyarázta szelid hangján. - Én mindenkihez jó szeretnék lenni, de nem lehet. Ezek az emberek olyan hálátlanok. Nem kell nekik csak a pálinka. Megpróbáltam már mindent. Karácsonyra az összes gyerekek a telepen kaptak egy pár meleg keztyűt és az asszonyok gyapjú harisnyát. Azt hiszi megköszönték? Pedig még meleg levest is küldök mindég, ha beteg valamelyikük. Nagyon hálátlanok és keményszívűek. - Hilbené nagyot sóhajtott, mintha sírást fojtana vissza. - Most hallom, megint sztreikolni készülnek.

Karolának nem volt erre mondani valója, de Silberberg máris felelt helyette:

- A feleségem nem is tudja mi az. Nálunk Romániában ismeretlen fogalom a sztreik.

- Boldog ország! - mondta Hilbe és karját nyújtotta Karolának, hogy asztalhoz vezesse.

A gróf Karola mellett ült, aki alig mert enni, ebben a megzavaró közelségben és ha szóltak hozzá, röviden és ijedten felelt. Sápadt komolyságba merevedett az arca és maga elé nézett makacs kitartással, mert a gróf felé nézni félt és másra nem akart.

Silberberget örömmel töltötte el ez a nagyszerű nemtörődömség. Jókedvű lett, beszédes és a gróf nagyokat nevetett viccein. Néha megpróbált közben egy-egy kérdést is intézni szomszédnőjéhez, de aztán feladta a küzdelmet. Megállapította, hogy az asszony szép, sőt nagyon szép, de több semmi és schneidigan napirendre tért.

Már a gyümölcsnél tartottak. Hilbe vendégeire köszöntött a pezsgővel és az asztalon át Karola felé emelte poharát, mikor... oh ekkor egészen szokatlan dolog történt. A grófnak, gróf Rumesburgnak, von és zu Rumesburg gárda kapitánynak, kiesett kezéből a pezsgős pohár és reszkető könyöke almahéjas tányérját is a földre lökte.

Hilbené ijedten sikított, a gróf pedig lángbaborult arccal kért bocsánatot, de mozdulatlanul, mint, akit leszögeztek.

Silberberget örömmel töltötte el ez a nagyszerű egy gyenge nyomást érzett a lábán, hanem hogy közben a szomszédnője milyen sápadt arccal, milyen szoborba merevedett egykedvűséggel ült mellette.

Talán tévedett? Óvatosan mozdított egyet a lábán, de akkor a nyomás erősebb lett. Egy láb volt a lábán, az biztos, egy kisebb láb és az csak a Silberbergnéé lehetett.

Kellemetlen borzongás szaladt végig a hátán mint mindég, ha az ember egy nagyobb erővel tehetetlenül áll szemben és ezt nem meri bevallani magának.

Karola sem mert mozdulni többé, mintha az életét tartaná fogva, úgy szorította oda cipőjét arra a férfi cipőre. Maga sem tudta, hogy merte. Erősebb volt nálánál az a hatalom, amely oda vitte és ott tartotta a lábát az ebéd végéig.

Estére már a házi úr ült Karola mellett és a gróf hiába várt egy tekintetre, egy apró jeladásra. Vacsora után úgy terelte a társalgást, hogy leírhatta hol vannak a szobái. A földszinten a hosszú folyosó végén, a sarkon, ahol a kert felé fordul a ház. Ha hirt akar küldeni az asszony, legalább tudja hova küldje.

De a hír nem jött az nap este és másnap reggel sem. Ebédre már nagyon türelmetlen lett a gróf. Érzéketlen fabábnak, ostoba, gyáva, kacér libának, mindennek elnevezte magában Karolát. De haragjával együtt nőtt a kívánsága utánna és azt hitte meghal ezért az idegen asszonyért, aki úgy látszik már tudni sem akar a szenvedélyről, melyet ő keltett fel. Semmit sem lehet kiolvasni sem a szeméből, sem az arcáról, csak mintha telt szája volna halaványabb és kissé duzzadt ajka egy hajszállal fedetlenebbül hagyná felső fogsorát, mint tegnap még.

Rumesburg ma még nagyobb vággyal gondolt vissza a tiszti menyországra, mint rendesen. Sajnálkozva emlékezett vissza derék katonáira, akiknek védetlen hátán olyan jól ki lehetett tombolni ilyen esetekben haragját.

Azért, ha csak az kell, itt is megtalálta áldozatait. Délután a lovagló ostorával kergetett szét egy csapat gyereket, akik a park kerítése mellett merészkedtek játszani.

Egyikük még egy kinyuló galyat is letört, ha el is vitte büntetését a hátán.

Egy óra múlva persze már béremelésért jöttek az irodába az atyák. Rendesen, ha így megfeledkeztek magukról a gazdáik, rögtön megkapták - harag csillapultával, - fájdalomdíjukat. Hátha nem is kell sztreikba lépni, elsimul így minden.

A gróf kidobta őket. Revolvere az asztalán feküdt előtte.

Hilbe fejét csóválta, de ma ő sem mert ellenkezni. Estefelé csoportokba verődve tanácskoztak a munkások a telepen mindenfelé és halk fenyegetések kísérték Rumesburgot, mikor az erdő felé ment.

Ment találkozni a szeretőjével, a kis kerti házba, de csak azért, hogy oda vágja neki, hogy mást szeret, hogy kidobja, megszegyenítse a gépmester leányát. Két éve tartott már a viszony, mióta a szép, nagy leány hazajött az intézetből, aki most kisírt szemmel, halálra rémülve szaladt haza az apjához.

Másnap, szombaton reggel már szanaszét suttogták, tele volt vele a levegő, hogy a gépmester megfogadta, hogy lelövi a gróf urat, mint egy kutyát.

Délelőtt tíz órakor a munkások letették szerszámaikat. A gépek megálltak, a műhelyek kiürültek és élénk lett a házak környéke. Tanácstalan emberek jöttek-mentek, tárgyaltak, beszéltek, akik megható egyszerűségükben nem mertek rájönni saját hatalmukra.

Hilbené sirva ült az előcsarnokban a kandalló előtt. Az volt az egyetlen helyiség, amelynek nem volt ablaka és ott gunnyasztott villanyfény mellett.

Csendesen sóhajtozott, szepegett, és ha férje el akarta hagyni a szobát, síkítva kapaszkodott karjába. Nagyon félt, úgy félt, ahogy csak az tud félni, akinek sok a félteni valója, amiből nem akar semmi áron adni másoknak.

Hilbe fel és alá járt és folyton beszélt. Nem a feleségének, sem az egykedvűnek látszó Karolának, a nyugodtan szivarzó Silberberg előtt védekezett, akiről nem tudta hogyan gondolkodik a dolog felől és akit nagy üzleti sikerei alapján kénytelen volt tisztelni.

- Azt vetik szememre a munkásaim, hogy az utolsó években sokat kerestem. Hát igaz, de ha megosztottam volna velük a nyereséget, akkor mi jutott volna egy-egynek? Aztán nekem az egész vagyonom ebben a gyárban van. Még a feleségem hozománya is. Nem mondom jó esztendőök voltak. De hát a vagyonom viszont nem olyan nagy és ki merné a mai viszonyok között az összes percenteket felemésztetni. Komoly katasztrófába sodornám magam, ha meghallgatnám követeléseiket. Én is keményen dolgozom a jólétemért. A munkásaim nyugodtabban élhetnek mint én. Mi lenne belőlük, ha én nem lennék? Nem értem, az egész dolgot, nem értem. Folyton arra kell gondolnom...

Ebben a pillanatban lépett be a gróf.

- Talán mégis engedni kellene! - ezzel fogadta Hilbe.

A gróf úr fejét rázta. Hilbe Silberbergre nézett, aki még egyet szippantott szivarjából, aztán letette a hamutartóra. Felállt, önbizalom és hiuság volt az arcára írva. Mindenkinek, aki így látta, azt a benyomást kellett nyernie róla, hogy ez az ember makacsul kitartó tud lenni a kegyetlenségig. Azért szinte kedélyesen kezdett beszélni:

- Ugyan, ugyan Hilbe úr, csak nem ijed meg ezektől, önök tulbecsülik ezt a hordát, ott az egész baj. Cipő kell a munkásnak, hús vasárnapra? Nálunk jó a puliszka nekik és örülnek, ha bocskoruk van. Korbács kell ezeknek. Mi el tudunk bánni velük. Nálunk nincs munkáskérdés, sem szocializmus.

A gróf lovagló ostora a csizmája szárához csapódott:

- Irtsa ki Silberberg úr itt is, ha tudja.

- Csak rám kellene bízni. Nézze kérem ne gondolja, hogy minálunk is nem kezdtek mozgolódni a háboru után. Bukarestben eligazították a dolgukat. Gyűlést hirdettek a munkásvezetők, egy csomó nagyszáju szervezni akarta őket. Megengedték nekik, termet is adtak nekik, majd hogy nem a katonák hordták ki a meghívókat a király aláírásával. Aztán mikor mind együtt voltak vagy háromezren, körülfogta a katonaság az épületet, a vezetőket elfogták, a többi szétkergették. Tüzoltó fecskendővel szalasztották szét a tömeget. Csak látta volna, hogy futottak, némely asszony ijedtében felemelte a szoknyáját és... Silberberg meghajolt a nők felé, - bocsánat, - mondta udvariasan. - Most pedig gróf úr üljön fel az autóra, menjen be a városba és kérjen katonaságot. Egyedül itt mégsem maradhatnak.

- Nem mernek ezek minket bántani! - Állította ki önmagának a szegénységi bizonyítványt Hilbe. - De hát igaz, ami biztos, az biztos.

És Karola? Karola a grófot nézte mereven. Nem kételkedett egy percig sem benne, hogy ez a szép, haragos ember szereti. Feleslegesnek tartott minden további nyilatkozatot, mióta ő létrehozta kettőjük között a kapcsolatot. Őt egyelőre csak az a tudat izgatta, hogy a világon vannak dolgok, vannak vágyak, melyeknek semmi közük eddigi életéhez. Ami ő benne végbement két nap óta, az olyan vad volt, hogy mosolyt, gyengéd pillantást nem is válthatott ki. Nem szerelem volt, tudás, érzékeinek első ébredése.

Délután közölte Silberberg Karolával, hogy másnap elutaznak. Gyönyörteljes várakozásának vége lett tehát. A gróf nem volt ott a vacsoránál. Hilbe azt mondta, hogy a munkásokkal tárgyal. Most gyűlölte Karola a munkásokat, de szívében viszont megérett az elhatározás. Nem is kellett küzdenie magával, egyszerű és világos volt, az, amit akart.

Éjfélkor felkelt az ágyból.

Silberberg a szomszéd szobában aludt. Nem engedte őt be magához, már harmadik éjjel. Mezitláb, hálóingben ment el férje ágya mellett. Még csak nem is vigyázott tulságosan az ajtónyitással. Ebben az útjában nem érheti őt semmi akadály. Arra sem gondolt, hogy a

pongyoláját felvegye, mert tettehez nem volt köze sem álszeméremnek, sem kacérságnak, sem számításnak.

Nyugodtan, lassan ment ez az asszony, akiben felébredt a vágy, mielőtt még erkölcsre, kötelességtudásra, lelkiismeretfurdalásra tanította volna valaki. Felment a lépcsőn, végig a földszinti folyosón és kinyitott egy ajtót.

A gróf, aki felöltözve, készenlétben virrasztotta át az izgalmas éjszakát a katonaságot várva, felugrott a zajra.

Egyetlen, erősen lefüggönyözött lámpa égett csak a szobában és a magas fehér asszony a küszöbön olyan volt a zöld fényben, mint egy kísértet.

A férfi lassan ment elébe, lépéseivel tapogatózva a bizonyosság felé.

- Bárány... - nyögte tanácstalanul, mikor közel ért az asszonyhoz és láthatta, hogy csakugyan ő van itt, kívánságát hozva az ő kívánságához:

- Bárány!

De Karola elfojtott minden számára olyan fölösleges szót. Karját a gróf nyaka köré fonta, ajkát az ajkához, testét a testéhez szorította teljes erejével, mintha el akarna múlni, felszívódni benne.

Alig is érezte a súlyát a férfi, mikor a karjába kapta és a diványhoz vitte, hogy Karola megtanulja végre, hogy a teste nem árú, a szerelem nem fizetség a más örömére, hanem gyönyörűség lehet neki is.

Rumesburgnak is nagyon megfelelt a dolog. Szerelem, amely nem kívánta, hogy szavakba restelkedjék belőle bármi is. Olyan szenvedélyt, amilyen ezé az asszonyé volt, nem készített magának elő hódításaival soha. Mintha maga a néma természet lenne a szeretője.

De sajnos az idő mégis telik. Az óra kettőt ütött és a gróf felriadt boldogságából. Az asszonynak menni kell, mert kellemetlen volna, ha... Hát ha nem is jut vissza észrevétlenül a szobájába? Felült és az ölébe vonta Karolát, aki engedelmesen nyúlt el a térdén, mintha neki sem gondja, sem tennivalója nem volna ezen a világon.

A gróf ostobán ringatta a karján. Őt már feszélyezte az, hogy aggódni kezdett. El kell küldenie az asszonyt az biztos, de hogy mondja meg neki, hogy kezdjen most egyszerre beszélni vele? Még a keresztnévét sem tudta. Kinosan érezte a percek múlását és szorongva várta szabadulását.

Oh a sors néha nagyon kegyetlen és jön ha hívják! A gróf számára is elintézett váratlanul minden problémát.

Csak egy árnyék jelent meg a földszinti ablak előtt, csak egy lövés hangzott. Rumesburg egyet kiáltott, a fejéhez kapott. Karola ájultan gurult a szőnyegre.

Nehéz belenyugodni abba, amit lehetetlennek érzünk!

Silberberg csak ül az ágy mellett és nézi ájult feleségét.

Egy órája már, hogy felfordult körülötte minden. Egy órája, hogy elhangzott a lövés és ő szaladt a többiekkel a hang nyomába, amely a Karola élettelen testéhez vezetett. Csak elájult! - mondta Hilbe, - de a gróf...

A gróf! Igen a gróf! A gróftól hozta el a feleségét, a többiek szemeláttára. Az inas segített felcipelni a lépcsőn a félig meztelen asszonyt.

És most itt van!

Mi történt veled Silberberg Emil? Hova lettél? Téged ölt meg az a golyó? Kilőtt a saját lényedből, hogy soha többé vissza ne térhess oda! Miért nem vagy kegyetlen, miért nem fizeted százszorosán vissza, amit vétettek ellened? Miért nem alázod meg, miért nem kergeted el ezt a hűtlen asszonyt, ezt a gonosz asszonyt, ezt a...

A Silberberg keze gyengéden simul végig a paplanon ott, ahol a Karola térde kis dombban emeli meg.

Nem lehet élni, nem lehet ennélkül az asszony nélkül élni már. Ne is vegye észre, hogy mindent tudnak róla, hogy felejtse el ő is, hogy legyen a régi, maradjon az, aki volt.

Karola megmozdult és felnyitotta szemét. Silberberg fölébe hajolt. Most minden kisül, sikongani fog, a szeretőjét hívja vagy...

Boldog mosolyba derült az asszony szája és mintha végtelen hosszú csókot adna ellágyult odaadásban, úgy borult arcára ismét a szempillája. Lassan felemelte karját, kitárta és körülfonta, magához vont a Silberberg fejét.

Nem hívta a kedvesét, hisz a nevét se tudta, ő csak a szerelmet ölelte, hogy ne hagyja el többé, ha egyszer felkereste. Merre járt? Hol járt? Kinél járt? - Merre? Hol? Kinél? A boldogságnál! Tanult! Amit pedig ma tanult, azt nem szabad többé elfelejteni és Karola csókolni kezdte Silberberget szenvedélyesen kutató odaadással.

VII.

Reggel elutaztak Silberbergék. A folyosón az orvos és egy ápolónő jöttek szembe velük. Silberberg nem mert Karolára nézni, előresietett, pedig nagyon félt, hogy az asszony egyszer csak elmarad mögüle.

Paula bizalmaskodva hajolt úrnőjéhez:

- A gróf úr nem halt meg, az orvos azt mondta, hogy biztosan meggyógyul.

De Karola mintha nem is hallotta volna, nyugodt arccal ment tovább.

Paula visszahúzódott mellőle a régi alázatba és már szinte kételkedett benne, hogy csakugyan az ő bárónője volt-e az, akit az éjjel ájultan látott a gróf szobájában.

Az autót a ház előtt munkások állták körül és Karolát mutogatták egymásnak. Silberberg megalázva, lopva ránézett most a feleségére. Karola naposan, tisztán mosolygott, mint akinek éppen valami nagyon kellemes titkot árultak el.

Az autó elindult és néhány kő repült utánna. Silberberg dühös szégyenkezéssel roskadt a sarokba. Tegnap ez még nem történhetett volna meg vele, mert le tudta volna nyugózni ezt a népséget a tekintetével. Ma utánna röhögnek, mint a gyáván elsompolygó kutya után.

- Gyorsabban! - mondta a soffőrnek.

De az autó csak lassan birt előrejutni. Az emberek nehezen tértek ki: most az urak vigyáznak, egyszer vegyék észre létezésüket.

Az út szélén megláncolva vezették a gépmestert a város felé.

Silberberg megint a Karola arcát vizsgálta, de az asszony még mindig mosolygott. Pedig látnia kellett azt, aki rálőtt a szeretőjére, mert szokása ellenére kíváncsian nézegetett jobbra-balra. Ma minden érdekelte. Ő csak most fedezte fel a világot.

Élénksége érthetlenné, rejtélyessé tette Silberberg előtt. Mintha folyton csálná! És keserűen kutatta, hogy most csalja-e, vagy az elmúlt boldog évvel csalta-e meg?

Tudja-e Karola, hogy ő tud mindent, ami az éjjel történt? Mit jelentettek hajnali csókjai, az ismeretlen meleg, amely karjaiban volt? Számítón csábította-e őt vagy... Mit „vagy”? Egyáltalán minek a kérdések, mikor egyre sem talál feleletet. És mégis! Hát azt sem tudja Karola, hogy a grófra rálöttek? Nem érdekli, hogy életben marad-e a szeretője?

Nem értette, nem értette ezt az asszonyt, akiben pedig olyan világos volt minden. A Karola életében a gróf csak közömbös látogató volt, aki azonban váratlan, örvendetes hirt hozott neki. És őt nem a látogató érdekelte, hanem a híradás.

Silberberg az nap életében először nem tudott aludni. A hálókocsi folyosóján állt egész éjjel. Silberberg, akinek az élete csak számítás volt eddig, aki evett, nem mert az ételt élvezte, de mert erős akart maradni a pénzért való küzdelemre. Silberberg, aki mindig aludt, ha alkalma volt rá, mert pihennie kellett az agyának, hogy megbízható maradjon mérlegelő ereje.

Silberberg, a mély, álmatlan alvások matadora: virrasztva utazott hazafelé, ahol a fontos döntések tömege várt rá. A Karola mosolya legyőzött mindent, életcél lett, amely felé nem ismerte az utat és azt kereste szerelmes gyűlölködéssel reggelig.

Kereste és nem találta meg. Karola, a bűnös asszony éppen olyan büszkén tartotta fejét mint azelőtt, csak a nemtörődömség helyett öntudat volt szép arcán és diófaszín szeme aranyos fényt kapott.

- Azért mégis az enyém és én nem adom oda senkinek. - Ez volt az egyetlen, amit Silberberg tudott.

Ha vigyázni kell rá, hát vigyázni fog. Ha őrizni kell, hát őrizni fogja!

Az első reggel otthon jó későn ébredt fel Karola a megszokott ágyban, mintha bele kellett volna álmodnia a párnáiba minden új élményét. Idegenben az ember könnyedén fogadja el a csudálatosat is, mert már helyzetének szokatlansága ismeretlen lehetőségeket hord magában. Igazán meglepőek csak hazaérve lesznek az új tapasztalatok.

Karola is tudta, hogy most már nem ugyanaz az asszony fekszik ágyában, aki felkelt belőle, hogy elutazzék Németországba.

Egy idegen nő jött ide haza, akivel neki meg kell birkóznia, akit bele kell törni a régi sorsába. Mindjárt megkezdte a küzdelmet és csengetett a reggeliért.

Most majd bejön Paula, széthúzza a függönyöket, ágya mellé tolja a teás asztalt és egy negyed óra múlva jelenti:

- Méltóságos bárónő, kész a fürdő.

Olyan biztosan tudta már mindezt Karola, hogy csak ásítani tudott az elképzelésére.

Ásított, nyújtózott, de Paula nem jött. Ujra csengetett. Erre sem jelentkezett senki! Most már odaszorította mutató ujját a fehér gombra és kitartással folyton nyomta.

Végre megnyílt kicsit az ajtó, de a keskeny rés nem Paulát, hanem csak egy éles rekedt hangot engedett be, amely egyszerre betöltötte az egész szobát:

- Paula elment! - mondta valaki, mintha egy magashangu, hasadt trombitát fújna. - Csak kelj fel édes lányom és gyere le reggelizni. - Aztán bezárult ismét az ajtó.

Karola kiugrott az ágyból, de mire kinézett a folyosóra már senki sem volt ott.

„Paula elment! Kelj fel édes lányom!...”

Gyorsan kapkodta magára a ruhát. Fésülködni már nem volt türelme, csak átkefélte hosszú haját és hagyta, hogy szétbomolva repüljön utána, amíg leszaladt a lépcsőn.

Kipirulva rántotta fel az ebédlő ajtaját. A szoba közepén Silberberg állt és az asztalnál egy kicsi, sovány öreg asszony ült.

Ha Karola régi hozzáférhetetlen, előkelő nyugalmaival lépte volna át az ebédlő küszöbét, Silberberg elsülyedt volna szégyenkezésében és nem mert volna szólni se hozzá. De Karola szaladt, piros volt, haja borzas rendetlenségbe hullott a homlokába és szeme kíváncsian fénylett.

Karola eldobta magától erős fegyverét és Silberberg az öreg asszonyra mutatva, szinte haragosan mondta:

- Az anyám! Itt fog élni ezentúl nálunk. Paulát jobbnak láttam elküldeni, miután... Szóval elküldtem. Az inas, a szakácsné is elmentek, az anyám magával hozta a régi cselédjét.

Silberberg gyorsan beszélt, az öregasszony bólogatott hozzá, mintha nagyon fontos dolgokról lenne szó.

Mindketten Karolára szegezték komoly pillantásukat, mint akik jól megfontoltak együtt mindent.

Ugy beszélt velem, mint Kovács urral az irodában - gondolta Karola és ezt nagyon mulatságosnak találta. De aztán megijedt, mert a selyemharisnya jutott eszébe. Kidugta lábát a

pongyolája alól. Mezitláb volt, papucsban. Erről megfélekezett és vörösre festette arcát a szégyenkezés.

Silberberg még nem látta elpirulni Karolát, még nem látta zavarba történ a nyakát, még nem látta ebben a szobában csak tökéletes, alkalomhoz illő díszben, sima kontyba szedett hajjal. Egyszerre külön szakadtak ettől a nőtől a ruhák és ékszerek, melyeket ő adott neki. Gyönyörű bálványát ledöntötte oltáráról az élet, de sárbataposva is, bemocskolva is szeretni kell, mert rajta kívül más istene már nem lehet neki.

- Karola! - szólott hozzá félve, ellágyult hangon. Hívta, kérte, hazaszólította.

Karola felemelte fejét. Mintha ítélkeznenek felette, azt a benyomást tette rá a helyzet. Mintha el akarnának lopni tőle valamit, mindent.

Először járta át valami büntudat féle, de megint gyorsan eloszlott, mert végül is azt, ami egyedül volt fontos neki, nem vehette el tőle senki többé.

Hogy is volt csak? Szóval ez a Silberberg anyja!

Kíváncsi tekintete az öreg asszonyt vizsgálta, kinek fekete keretes pápaszeme mögött élénken fénylett a szeme. Barna parókája mélyen becsúszott a homlokába. Éles, okos szája messze volt az orra alatt és hegyes álla csontosan uralkodott az arcán. Hervadt, keskeny ajka nem tudta egészen befedni a szép, fehér hamis fogsort, meggazdagodott fia első ajándékát, amely még mesterségesen is őrizte szájának elpusztíthatatlan energiáját.

Karola nem a küzdelmes multat, hanem a kicsit nevetséges jelent látta ezen az öreg asszonyon, aki kidolgozott kezét szorosan összekulcsolva, erőszakkal tétlenségbe kényszerítve, ült előtte. És Karola hangosan felkacagott.

Az öreg asszony a fiára nézett. Várt! De Silberberg úgy állt ott, mint akit erős ütés ért, amelyet nem adhat vissza. Az öreg asszony néhányszor bólintott és minden bólintás azt mondta: „látod, látod!” Aztán megszólalt recsegő hangján, amely mindig hangosabb volt, mint kellett volna:

- Na lányom, talán köszönnél az anyádnak.

Ráspolja meg a torkát, csak egyszer ráspolja meg - szeretne volna mondani Karola, de aztán közelebb ment. Megállt az öreg asszony előtt mereven, egyenesen és bemutatkozott:

- Bárá Deér Karolina!

Silberberg hirtelen megfordult és mereven nézett ki az ablakon.

Az öreg asszonynak megremegett az álla. Keserű csalódás járta át úgy, hogy reumás térdébe belevágott a fájdalom.

Ha a fia úgy nőült volna, amint illik, akkor most kézenfogva ő vezette volna hozzá a feleségét. A menyé kezét csókolna neki és ő elmondaná a héber áldást, amelyet annyiszor ismételtetett, mióta egyetlen fia megszületett.

Igy csak egy gögös fiatal teremtes áll előtte, aki az édes gyermeke életét eszi. És a fiú nem védi meg az anyját, csak a válla rándul egyet ott az ablak előtt. Na majd ő megmutatja, csak azért is.

- Eredj és öltözz fel, - mondta szigorúan. - Nem szégyenled magad bontott hajjal járni világos délbén?

Silberberg azt hitte, hogy most aztán igazán egy rettenetes tragédiával telt meg a szoba és csak akkor fordult meg, mikor halk lépések nyomában bezárulni hallotta az ajtót.

- Elment! - kiáltott fel kétségbeesetten.

- Majd visszajön, ne félj! - trombitálta az öreg asszony. - Nem is kártékony ez, csak oktan és semmirevaló.

Silberberg könyörögve nézett az anyjára:

- Vigyázz rá. Légy jó hozzá, vigyázz rá!

Az öreg asszony megvakarta a fejét a füle mögött, kicsit benyúlva parókája alá és úgy nézett szomorúan a fiára, mint egy nagybetegre.

- - -

Este Silberberg bement a hálósobába. Vacsoránál nem szólt a feleségéhez, az anyjával beszélt meg apró házi dolgokat. Karola némán mosolygott el felettük valahova messze, merev megközelíthetlenségben. Az elmúlt idők boldogsága szólt Silberberghez, amint a némán büszke asszonyt nézte. Hátha visszakövült a múltba és elaludt benne megint az idegen tűz? De jó lenne mindent elfelejteni!

A hálósoba üres volt még. Karola biztosan az öltözőszobában van. Óvatosan közelebb ment, nem akarta zavarni, csak látni. Az asszony helyett nagy rendetlenséget talált. Szanaszét a diványon, a székeken, a földön, mindenütt ruhák heverték. A szekrények nyitva álltak, kiborítva egész belsejüket.

Silberberg, a rendszerető, mindjárt lehajolt, felemelte a bársony köpenyt, amely a lába előtt hevert és beakasztotta a szekrénybe. Jól esett neki ebbe a természetes mozdulatba menteni aggodalmát.

Mi történt? Mit csinált Karola? Pakkolni készült? El akar menni, talán már holnap? Elvinni mindent? Azt már nem! Ami itt van, az az övé.

Keze belemélyedett a köpenyeg bársonyába, mintha markoló ujjai az asszony testét is megtalálhatnák benne.

Ezt viselte Nürnbergben, amazt ott a széken mindég csak itthon. Mohón nyúlt utánna. Felkapkodta a ruhákat, emlékeket keresve bennük. Rakosgatta be a szekrényekbe, velük hajtogatva egy esztendő gyönyöreit. Csipkékbe akadt be a körme, selymeken hizelgett végig a tenyere. Minden darab itt azt a drága testet érte már. Milyen szépek ezek a ruhák. Élnek, mosolyognak, fájnak. Venni fog, még sokat fog venni! Annyi ruha van a világon, de csak egy asszony! Hol van az az asszony? Itt van! A köpenyegben távolabb, a ruhában közelebb, az ingben ott a széken már forrón közel. Hogy vibrál az újja a hajtás nyomában, összerakja mindég kisebbre. A puha selyem enged, csipkéje lágy, mint a pókháló. Az öklébe elfér, a zsebébe nyomhatja, magával hordhatja egy marok illatban mindazt, ami neki remegést jelenthet a földön.

A Silberberg szeme a tükörbe tévedt.

- Megőrülök! - vágott az agyába és eltorzult az arca.

A sarokba hajította az inget, de aztán megint felvette, betette a szekrénybe. Rácsapta az ajtót. Hangosan fordult a kulcs. Elzárta maga elől a veszedelmet.

- Az asszony, az az asszony! Hova ment? Mit akar?

A szobában rend volt és benne is rend lett. Legyűrte az idegeit. Csak pihenni vágyott. Nem fogja keresni Karolát, azért sem keresi, ha elbújt előle, jó.

Átment a szobájába és amint belépett, meglátta az ágyában Karolát.

Ott feküdt nyugodtan, mosolygó várakozással az arcán.

- Miért dobálta szét a ruháit? - kérdezte Silberberg természetesre akarva erőltetni a helyzetet, nehogy összeroppanjon alatta.

- Nem tudtam melyiket vegyem fel! - felelt nyugodtan Karola, aztán kitárta a karját:

- Jöjjön már! - mondta türelmetlenül és a foga összeverődött a vágyban.

Silberberg ráesett az asszonyra, akinek mindég vadabban kutattak a csókjai, aki keresett valamit, amiről tudta, hogy van, amit még meg kell találnia az életben.

- Nem engem csókol, nem engem - gyötrődött Silberberg keservesen.

VIII.

A napok egyformán telnek. Mintha a ma görcsösen a tegnapot utánozná úgy hasonlítanak egymáshoz. Nagy esemény nem történik, amely egyszerre öl irgalmatlanul, de az egyhangúság fájó késszúrásokkal van tele. Melyik perc adja őket? Hogy tudna rátalálni Silberberg? Ő csak azt érzi, hogy vérzik a teste, meg van mérgezve a lelke.

Életében a szakadás mindég mélyebb lett, minél több kísérletet tett, hogy összezsirizelje. A ragasztási kísérletek csak siettették a továbbhasadást.

Volt egyszer egy Silberberg, akivel kitűnően tudott bánni, aki felett uralkodott, úgy vezette, biztos kézzel a sorsát. Most aztán egyszerre más Silberberggel állt szemben, egy lázadóval, aki szavakat mondott, melyeket tulajdonképpen el kellett volna hallgatnia, aki olyanokat tett, amire ő józan meggondolással soha sem jogosította volna fel, aki lépten-nyomon ismeretlen mozdulatokkal, soha sem ismert szeszélyes hangulat hullámvázásokkal lepte meg őt.

Nem maga irányította már életét, hanem egy asszony kormányozta az ágyból.

Micsoda éjszakák! Mindég az a nyugtalan szenvedély, küzdelem, soha sem szünő harc. Hova lett a boldog kielégültség, amelyből annyit merített, amennyire épen szüksége volt? Most egy ellenséggel harcolt, aki minden éjjel legyőzte őt és akinek ő nem tudta megfizetni a hadisarcot, melyet az követelt tőle.

Törődöttnek, szegénynek, tehetetlennek érezte magát reggel, ha óvatosan felkelt alvó felesége mellől. Nyomorult koldus volt, aki adós maradt. Silberberg Emil nem tudott fizetni a hitelezőjének, csődbe került, ezzel az érzéssel ment le mindennap az irodába.

Ott a főnök úr kegyetlen, de biztos fogalom volt eddig. Magasan felette állt az alkalmazottnak. Valaki, akivel nem lehet összeütközésbe se kerülni, mert nem lehet közelférkőzni hozzá. Valaki, akitől csak félni lehet, mint egy rideg, kőbe vágott istentől, akinek irgalmatlan érzéketlenségében van a hatalma. Nem szeszélyes április volt ő, napfénnel, esővel, néha hóval vagy váratlan viharral. Inkább állandó, egyforma szigorú tél, de aki bírta a hidegét, a pontos kötelességteljesítés melegétől fűtve, annak nem kellett félnie a megfagyástól.

Most? Kovács úr már decemberben bejelentette, hogy januárban elmegy. Kovács úrnak rettenetes jelenetet rendezett Silberberg, mert egy gépiró kisasszonyhoz goromba volt, aki délben elmenés előtt pudrezkedett és pirosítót kent az arcára.

A főnök úr személyesen vigasztalta meg a siró leányt.

- Szeretne szép lenni ugy-e? - kérdezte tőle.

A kis sápadt csak bólintott.

- Férfi kinozni mi?

A leány fiatal volt, csinos és cipőjének sarkát keskeny, finom láb járta el. A főnök úr végignézte tetőtől-talpig és egy bankjegyet adott át neki, miközben keserűen mondta a hálálkodó, meglepett leánynak:

- Vegyen új cipőt és csak gyötörje a férfiakat, ha tudja, szenvedjen más is.

- Köszönöm főnök úr, - dadogta a leány.

- Jó, jó - vágott szavába most már ingerülten Silberberg, - menjen már.

- Most tessék itt kiismerni magát az embernek, - lázadozott Kovács úr és megindult a sűgás-bűgás az irodában, annál is inkább, mert a főnök úr többé rá sem nézett az új lakkcipűs leányra. Arra sem, a többire sem, pedig egyszerre nagyon piros ajakkal jöttek reggelként az irodába a szépek, meg a csűnyák is.

A lakkcipűs leány híres lett. A főnök úrnak tetszik, a főnök úr kitűntette! Kovácsnak még a rendesnél is több nyál gyűlt a szájába. Véletlenül találkozott a kis sápadttal reggel, ha az irodába jött és hazakísérte esténként. Nagyon igénytelen lány volt, nem udvarolt annak még soha senki. De Kovács úr felvirult mellette. Fényes volt a feje a brillantintól, ha alázatosan bedugta a Silberberg szobájába.

Egy reggel aztán, mikor Silberberg Liebschütznek csemetett, Kovács lépett be hozzá. Nagyon élénk volt, a cvikker csak úgy táncolt görbe orrcsontján, de azért látszott rajta, hogy zavarban van. Szokatlan eleganciával volt öltözve, világos, csikos nadrág volt rajta, tarka mellény és erős parfüm-szagot terjesztett maga körül. Kellemetlen és nevetséges volt. Silberberg idegenkedő szigorral nézett hivatalnokára.

- Hát magát mi lelte? - kérdezte szokott éles hangján, amelynek egyhangu szárazságától úgy félt a környezetében mindenki.

De Kovács most nem ijedt meg, sőt mosolyogni is mert, megmutatva majdnem feketére cigarettázott fogait.

- Megházasodom főnök úr, - mondta izgatott örömmel.

- Jól teszi... azaz talán rosszúl teszi - felelte Silberberg és a telefonkagyló után nyúlt.

Kovács felugrott és a telefonra téve kezét, az íróasztalon keresztül egész közel hajolt Silberberghez:

- Pardon főnök úr, még egy kéréssem van.

A Silberberg szája már keskenyre keményedett, álla gallérjához szorult, kész volt a legmegalázóbb, hideg büntetésre, de Kovács megelőzte, fölényes derűvel ontva a szavakat:

- Különös kérés, de a főnök úr be fogja látni, hogy teljesítenie kell. El akarok utazni három napra. A menyasszonyom szűleit szándékozom meglátogatni Nagyszebenben. A menyasszonyom... Főnök úr ismeri őt különben. - Kicsordult a nyál a szája szélén és az arca merő bizalmaskodó diadal volt. - A menyasszonyom Frida kisasszony. A főnök úr tett rá figyelmessé. Talán méltóztatik rá emlékezni, a kis Frida, akit kitűntetett kegyeivel.

Silberberg jól kimért, határozott mozdulattal tolt le a Kovács kezét a telefonról és tetőtől-talpig végigmérve őt, nyugodtan mondta:

- Tizenegy órára szükségem van a bukaresti elszámolásra.

Kovács a mellényéhez kapott, egyet rántott rajta és a cvikker lecsúszott orráról. Kovács összeroppanva kullogott volna ki a szobából, mint régen, ha Silberberg így marad nyugodtan ülve és nem mond semmit többet. De Silberberg nem tudott már uralkodni Kovács uron, mert nem tudott önmagán. Amint az ügyetlenül kapkodó embert nézte, egyszerre elfogta az indulat. Hogy ilyesmi egyáltalán előfordulhat! Hát így ki van ő már szolgáltatva ezeknek az embereknek? Igen, a bűvkör, amelyet megközelíthetetlen nyugalmaival vont maga köré át volt törve és ő már nem tudta szokott, rideg kegyetlenségével eltávolítani Kovács urat, hanem kiabálva rombolta szét maga körül a régi nimbuszt.

- Takarodjon, - ordította. - Vesse le ezt a nevetséges maskarát. Kotródjon dolgozni. Miből tellik magának tarka mellényre? Elsejéttől kisebb lesz a fizetése. Majd meglátom, hogy hogy házasodik akkor. A Frida kell magának? - Silberberg már az asztalt verte. - Azt a rongy lányt

itt ne lássam holnap, mert nem a kegyeimmel, hanem kirugásommal tüntetem ki mindkettőjüket.

Kovács már ismét feltette cvikkerét és egyszerre sunyi gyűlölettel nézett dühöngő főnökére. Akit fel tudunk bosszantani, akit módunkban van bántani, attól nem kell félni.

Egész szárazra törölte szája sarkát, úgy vágott Silberberg szavába:

- Főnök úr, kikérem magamnak...

- Hallgasson, - ordította Silberberg. - Menjen a szemem elől.

Kovács fölényesen vállat vont:

- Nu schön, - morogta a foga között és nyugodtan távozott. A szobájába érve, azonnal leült az asztalához és megírta egy hivatalos hangú levélben, hogy elsején nem fog kisebb fizetést kapni, mert elsején elmegy. A levelet pedig átadta Liebschütznek, hogy vigye be Silberbergnek.

Nem volt nagy veszteség a Kovács távozása. Silberberg kifizette neki a hónapját azzal az izenettel, hogy másnap már nem akarja látni. Ismét higgadtan tudott intézkedni, de azért ami történt, azt nem lehetett elfelejteni. Visszatért önmagához, de mintha egy lealázó útból tért volna haza. Ott ragadt a szenny a ruháján és az undor az arcán.

Másnap már nem jött be Kovács az irodába és eltűnt Frida kisasszony is, de azért a helyük nem volt üres.

A helyükön ott volt a főnök úr ordítása, a Kovács dicsekedése, a Frida hetyke nyelvelése. - A rongyos zsidó, - úgy mondta a kis sápadt és megzavarta örökre a rideg, de mindig következetes szigort, amely féken tartotta az egész irodát. Mióta eltűnt az első és utolsó lakkcipő, a lányok ismét halavány ajakkal hajoltak a munkájuk fölé, de hiányzott lemondásukból a meggyőződés és kutató pillantással néztek Silberberg után, ha elment mellettük.

Milyen kedve van a főnök úrnak? Már emberi gyengék után kutattak nála.

Silberberg érezte mindezt és napról-napra idegesebb, nyugtalanabb lett. Egyre nehezebben tudta féken tartani magát, hogy itt, az irodában, korlátlan birodalmában ne tombolja ki fékevesztetten minden gondját, félelmét, soha se nyugvó, reszkető aggodalmát.

A pénzért való küzdelem, amit ő munkának nevezett, már nem volt öröm és életcél, hanem kényszer, amelyet magára erőszakolt.

Magára erőszakolt ő és főként ráerőszakolt az anyja. Az öreg asszony minden reggel pontosan felverte álmából. Az öreg asszony elfoglalta megint helyét a fia házában, amelyből elűzte volt Karola és el akarta foglalni a fia életében is, amelyet olyan jól ismert házassága előtt.

Aggódva látta, hogy mennyire megváltozott ez az élet. Régen neki kellett könyörögnie, hogy fia ne dolgozzék annyit, mert soha sem jött haza nyolc óra előtt az irodából, de sokszor éjfélig is ott ült és vacsoránál is terítke mellett állt a telefon.

Most fejcsóválva nézte, hogy ugyanaz az ember legkésőbb hat órára mindennap ott hagyja munkáját és rohan fel a Karola szobáiba, ahonnan csak vacsorára kerül elő.

Az ő szemében mindennek az a lusta, naplopó asszony volt az oka. Ő persze reggeltől estig dolgozott, saját kijelentése szerint, mint valami fiatal. Rekedt trombita hangjával tele volt a ház, folyton szidta, hajszolta oláh szolgáját és maga sem állt meg késő estig. Vérig bosszantotta, hogy a menyé ezt nyugodtan tűri, hogy úgy tesz, mintha nem is látná, hogy ő mennyit rontja és töri magát.

Mert Karola délig feküdt az ágyban és gyakran fészületlenül jött le az ebédhez. Karola vegetált, mint valamikor otthon. Akkor az anyjával csukta össze a bátyja, most az anyósával a férje. Mióta Németországból hazajöttek még a városban sem járt benn, egyetlen egyszer sem. Nem volt szabad kimozdulnia a házból, nem volt szabad még látnia sem férfit, őrizték! Most már tudta, hogy őrzik és egyre vadabbul dolgozott a képzelete.

Az anyósában csak egy harapós kutyát látott, kinek a hangja egyre elviselhetetlenebb lett számára.

- Ráspolja meg a torkát, csak egyetlen egyszer - erre a gondolatra ébredt minden reggel. Aztán kirángatta ruháit a szekrényből, nézegette őket, mindeniket egyszerre vágyott viselni és végül is a régi pongyolájában maradt estig, mert nem tudott választani és különben is kinek és miért szépítette volna magát.

Pedig egyre érkeztek új dobozok, új ládák, megrakva selyemmel, fátyollal, ékszerrel, legyezővel, prémmel.

Silberberg rakásra hozatta a sok cifra holmit és türelmetlenül várt az új szállítmányokra. Ismert és számontartott minden darabot.

Mit csinál Silberberg a Karola szobáiban minden este vacsoráig?

A feleségéhez megy, - mondta magának az első nap bosszankodva az anyja. - Szereti azt a semmire való asszonyt. - És duzzogva védekezett a fia előtt másnap reggel:

- A ruháit készakarva nem rakom el, legalább azokat tartsa rendben, ha már annyi haszontalan lomot összehordtok.

Aztán belenyugodott, hogy a menyé szekrényeiben igazán példás rend van és még büszke is volt a nevelésére.

Egy este azonban valami fontos hírrel jött fel Fodor igazgató és az öreg asszony teketória nélkül felvezette az emeletre. Az üzlet üzlet és a legfontosabb a világon, azért kész volt zavarni a fiát és bekopogott a hálósobába. Nem feleltek.

- Várjon kérem, - szólt oda hát Fodornak és benyitott. Miután nem volt ott senki, tovább ment az öltözőszoba felé. Onnan aztán nagyon hamar visszatért és dadogó hazugsággal gyorsan küldte el Fodort. Szinte lökdöste le a lépcsőn, nehogy ez az ember megsejtse, mivel foglalkozik a főnöke ilyenkor. Fodor szemtelenül mosolygott az anya izgalmán, aki ilyen nagyon restelli, hogy este hatkor már szép feleségének karjában van a fia.

Mit bánta az öreg asszony az igazgató szemtelen pillantásait. Gondoljon akár mit, csak az igazat ne tudja meg ő sem, más sem.

Vajjon nem látja a falon át is, hogy Karola félmeztelenül fekszik az öltözőszoba diványán, valami újfajta, átlátszó hálóruhában, amelyet csak maga az ördög szabhatott és a fia, az ő fia négykézláb szedegeti össze az ingeket, harisnyákat, szalagokat, amelyeket reggel szétszórt az a rettenetes asszony? És milyen arccal hajtogatta a ruhákat, épen olyan volt a szeme, mint az apjának, mikor imádkozott.

Másnap az öreg Silberbergné maga csinált rendet a szobában. Mérgesen, fogcsikorgatva, gyűlölettel szolgálta ki a menyét, hogy megmentse a fiát.

Hiába, este megint csak bezárkóztak azok az öltözőbe és néhány nap múlva zárva találta a vén asszony a szekrényeket.

- Hol vannak a kulcsok? - trombitálta végig a házon.

- Emil eltette! - felelte nyugodtan Karola.

- Akkor menj és csinálj te rendet, - kiabált az anyós.

- Azt csak Emil tudja! - mondta egykedvűen a menyee.

Az anya este megpróbált beszélni a fiával. Megállította, mikor feljött az irodából. Ott kötögetett a hideg előcsarnok sarkában, úgy várt rá.

- Fiam, egy szóra! - szólt utána. De mikor Silberberg megfordult, már nem igen tudta, hogy mit mondjon neki.

Végre megszólalt:

- Az apád mindég rabbit akart csinálni belőled.

Silberberg vállatvont és tovább sietett a lépcső felé.

Most kitört az öreg asszonyból a keserűség.

- Az apád belebolondult az imádkozásba, a templomban ütötte meg a guta és te... Ha legalább egy gyereket ki tudna köpni az az asszony, de csak rongyokon jár az esze. Hiába áldoztam fel értetek az életemet. Az apádat mindenki megrugdosta, lenézte, leköpte és ő csak imádkozott. Nem akarom, nem akarom, hogy a fiam is...

- Jól van, jól anyám, - mondta kínos hangon Silberberg és felrohant az emeletre, ahol a betegség, az örület és Karola várt rá.

Mert lassan Karolának is szórakozás lett ez az esti foglalkozás. Már segített kiszedegetni a ládákban a még nem látott kincseket és sorba szentelt meg teste érintésével Silberberg számára minden darabot. Kacérkodott a férjével örült, ha belecsábította a szerelembe. Egyre vadabban követelte tőle az örömet, amely ezekből az ölelésekből sehogyan sem akart megszületni. Kisérletező játék volt számára az, ami Silberbergnek az életébe vágott.

Karola mióta a gróftól megtanult szeretni, már nem tekintette véglegesnek sorsát Silberberg mellett. Várta, mindennap várta a döntő változást. Ahogy Silberberg elvitte Németországba, úgy elviszi majd egy szép napon másfelé is. Csak ki kell harcolni, ki kell hizelegni szépen.

- Mikor megyünk el megint utazni? - Sokszor feltette a kérdést, de Silberberg csak rosszkedvű némasággal felelt rá.

- Mit veszek fel idén a nőegyleti bálra? - Amint közeledett a farsang, ez a kérdés egyre gyakrabban szerepelt. Mióta bezárva tartották, a bál, amelyre egykedvűen ment el egy év előtt, lassan vágyai központjába került.

Silberberg már vagy tíz ruhát hozatott erre a célra. Ruhát, cipőt, legyezőt, belépőt és egymásután adta fel őket Karolára esténként a tükör előtt, aki erre a célra olyan szívesen szolgáltatta ki magát.

A nőegyleti bál ígéret lett lassan az asszony számára, megváltás, menekvés. Silberberg még nem mondta ugyan, hogy el is mennek majd, de azt sem mondta, hogy nem mennek. Őrizkedett kiejteni a döntő szót, pedig minél szebb volt az asszony az újabban beérkezett báli díszben, annál biztosabban tudta, hogy a viláért sem engedné meg, hogy más férfi is meglássa így.

Ez az asszony, az ő boldogságos, kínos titka, titok a szépsége, a ruhája is és cipője szalagját se érintse meg senki más, csak ő.

Titok? Az olyan embernek, mint Silberberg, lehetne titka? Adhat-e titkos ajándékot az, akinek minden bevétele és kiadása üzleti könyveket jár meg? Fodor igazgató már régen rossz szemmel nézi a nagy tételeket, amelyekkel minduntalan meg van terhelve a főnök úr szemé-

lyes számlája. Tudja ő, hogy mi van a dobozokban, ládákban, meglesi, kinyomozza mindég, mire felkerülnek az öltözőszobába.

Fodor igazgató elégedetlen, annál is inkább, mert a bevételek nincsenek ujabban arányban a kiadásokkal. Mióta Nürnbergből megjött Silberberg, egyetlen üzleti utat sem tett. Az előtt fél életét a vonaton töltötte, most meg mindég őt küldi.

Pedig, hogy mennyire nem alkalmas rá, azt Fodor maga tudta a legjobban. Ő tulajdonképpen a fatelep vezetője volt, és arra nem is akadt nálánál alkalmasabb ember. Ő volt a legdelibb zsidó fiu messzi környéken. Az apja gazdatiszt volt az Alföldön és magyar uraktól tanult meg inni, kártyázni, káromkodni, munkást nyúzni. Csizmában járt, bőrkabátban, lovagolt és híres nagyokat lumpolt a kis városban. Ezt mind megtanulta a magyar uraktól, de közben elfelejtette, hogyan kell titkot kilesni, embert ismerni, hogyan kell uralkodni az arcán, a pillantásán, hogyan kell üzletet csinálni. Régen református volt már Fodor Sándor és szép piros ajkának nem volt kedve az alkudozásra.

Január vége felé megtalálta Karola a meghívót a nőegyleti bálra, az anyósa levelei között. Február huszonnyolcadikára szól. Silberberg Emilnének volt címezve, véletlenül került a Silberberg Dávidné postája közé. Csakis így juthatott be a házba.

Karola haragosan gyűrte be a borítékot pongyolája kivágásába és egy nagy, döntő esti ostromra készült a férje ellen.

Aznap Silberberg már hat óra előtt feljött az irodából. Meghajszoltnak látszott, mintha menekült volna valami elől. Az anyja dühös keserőséggel nézett utána, mikor felment az emeletre.

Karola öltözködött, mikor a férje belépett hozzá. Fel akarta magát ékesíteni a nagy harchoz és ingerült lett, hogy idő előtt meglepték. Meg se fordult, csak türelmetlenül kérdezte bele a tükörbe:

- Mit akar?

- Karola, mi történt? - csodálkozott Silberberg, mert haragosnak még soha sem látta az asszonyt. Aztán jól megszokott, magától érthetődő mozdulattal lehajolt és felemelt a földről egy inget. Gyengéden hajtogatni kezdte. Vajjon miért hajította Karola a küszöb elé ezt a tiszta, finom kis jószágot? Nem viselte, az látszott rajta, de az is nyilvánvaló volt, hogy felvette, ha csak egy pillanatra is. Talán megpróbálta és nem tetszett neki. Miért? Tünődő áhítat ült ki az arcára, tekintete rajongó imádatlalt járt a fehérenmü darab és a Karola meztelen háta között. Kezében érezte az asszony testét, mintha a könnyü szövettel megnyugtató engedelmességből hajlanék ujjai nyomában.

Karola mintha meg is feledkezett volna róla. Lassan, gondosan fejezte be a fésülködést, aztán megfordult, hogy a ruhája után nyuljon és akkor oda tévedt szeme az erős vállu, kopaszodó emberre, kinek jól borotvált kemény arcára úgy nem illett az áhítat, amely a szeméből áradt.

Nagyon szívettépő volt, vagy nagyon nevetséges? Karola mindenesetre nevetett, kegyetlenül kacagva kérdezte:

- No mit imádkozik itt?

Silberberget megütötte ez a szó, lehunyta szemét, mintha erősen az arcához szorított szemhéja mögé el lehetne zárni mindent. Az inget zsebébe gyűrte, mint a gyermek a lopott almát, amelybe beleharapott már, aztán leült az öltöző asztal mellé és igyekezett könnyedén felelni:

- Várom, hogy elkészüljön.

Karola férje karjára tette kezét, a teste egyet hullámozott és az ing lecsúszott a válláról:

- Felöltözzem? - kérdezte kihívón.

Silberberg rémulten nézett fel rá és megijedt attól a meztelen tudástól, ami a felesége szemében kinálkozott feléje. Ez a nő volt, nem is olyan régen az a döllyfős, szép, fehér szobor?

- Kérem! - nyögte kínosan.

- Amint akarja! - mondta Karola és elvette a ruháját a diványról. Miközben aztán épen a szoknya hosszú, selyem alagútjában volt a feje, Silberberg meglátta a fészülködő asztalon a gyürött meghívót, úgy, amint a Karola kebeléből egy napi viselés után előkerült. Féltékenyen, kétségbeesetten kapott utánna:

- Mi ez?

A Karola feje megjelent a kivágás csipkéi között:

- Meghívó a nőegyleti bálra, - mondta mosolyogva.

A Silberberg kétségbeesése kissé lecsillapult, csak harag maradt vissza belőle:

- Hogy kerül ez ide? - kérdezte dühösen nyomozva egy ismeretlen tettes után.

Karola eligazgatta a csipkéket a vállán, kiegyenesedett. A puha sárga szövetek között most megint egyszer igazán Deér Karolina volt és úgy felelt, mintha egy szolgát utasítana rendre!

- Nekem van címezve!

Silberberg legyőzve tette le a meghívót, egy percre sem kételkedve benne, hogy csak az van a borítékban.

Na most! - gondolta Karola. Aztán háttal fordult férjéhez és kedvesen parancsolta:

- Kapcsoljon be!

Silberberg gyakorlott ujjakkal nyúlt be a kapcsok tömegébe és Karola gyorsan kérdezte bele a tükröbe:

- Mit vegyek fel a bálra, az ezüst ruhát, vagy az arany brokátot?

- Az arany brokátot - felelte Silberberg, csak a ruhára gondolva, mint máskor.

- Hát elmegyünk ugy-e biztosan?

Silberberg nem felelt, megrettent a vágytól, amely felesége hangjában volt.

- Elmegyünk, vagy sem? - Karola toppintott. Silberberg ökölbe szorult drága kezét nézte, amint ott pihent előtte a ruha ráncaiban.

Ebben a pillanatban a hálószoa ajtajában megszólalt az anyai trombita:

- Fiam, - süvöltött be küzdelembe, - Fodor igazgató úr beszélni akar veled.

Karola a fülére tapasztotta kezét. Silberberg türelmetlenül szólt:

- Holnap, most nem érek rá.

- Fodor azt mondja nagyon fontos, mert ő az éjjel utazik.

- Menjen már! - mondta Karola. - Menjen!

Az anyósát gondolta, de Silberberg magára vette és engedelmesen indult az ajtó felé. Karola még mindig fülén tartva kezét kelletlenül hangosabban szólt utánna:

- Én el akarok menni arra a bálra. Elvisz?

Silberberg könnyörögve, csitítólag nézett vissza rá és igent bólintott, nehogy az anyja meghalljon valamit a dologból.

Az öregasszony bocsánatkérő dadogással fogadta a fiát:

- Ne bántsd Fodort... én biztattam. Nem hanyagolhatod el az ügyeidet... édes fiam lásd be...

- Jó, jó! - mondta Silberberg.

- Azért haragszol, látom - kötődött tovább az anyja. - Pedig magadnak is be kell látnod, hogy nem megy így a dolog.

Szapora léptekkel tipegett a fia után és asszony módra mindenáron meg akarta kapni a maga igazát.

- Én tudom mi az üzlet, - folytatta a lépcsőn lemenet, kissé el-elfulladva a gyors menésben. - Harminc évig én vezettem a boltot. Az apád csak imádkozott. Te voltál a reménységem, érted küzdöttem, csak érted. - Sietve beszélt, hadarva, hogy mindent elmondhasson. - A te korodban fiam, már megnyugvás kell legyen az asszony, anya kell legyen, pihenés, biztonság, nem aggodás, mint ez a...

Most megfordult Silberberg, elfogta megint az a régen úgy megvetett indulat, amely az ordításban keresi az igazát:

- Mondtam, hogy vigyázzon rá. Ugy-e megmondtam? Ki adta oda neki azt a meghívót?

- Milyen meghívót? - hebegte az öreg asszony.

- Hol van Fodor? - kiabálta Silberberg.

- A szobádban.

Silberberg ott hagyta az anyját és bevágta maga után az uriszoba ajtaját.

Az anyja elzöldülve, kétségbeesetten nyöszörögte:

- Mi lett belőle, mi lett belőle! - Aztán felemelte öklét az emelet felé. - Gyalázatos istenverte... Nem tudta befejezni az átkot a céltudatos, okos öreg asszony, aki nem ismerte a könnyet, a gyengeséget soha, most sírva fakadt keservesen.

Aztán szájára szorította kezét és visszafojtva zokogását figyelt az úriszoba felé. Mi lesz, ha Fodorral is ilyen okatlanul kiabál a fia? Nem hallott semmit.

Silberberg higgadt is volt megint, mire szemben találta magát Fodorral, csak végtelen, émelyítő unalmat érzett.

Fodornak vibrált kicsit az ádámcsutkája és telt, piros szája nem tudott mindjárt szót formálni, pedig annyiszor ismételte magában a mondanivalóját, mielőtt elszánta magát erre a lépésre. Nehéz volt elhiteni magával, hogy neki lehet és van igaza evvel az emberrel szemben, akire annyi éven át nézett korlátlan, féltő tisztelettel. És ime a Silberberg pusztá megjelenése meg is ingatta számokra és adatokra felépített világos igazát.

- Mit akar kérem? - kérdezte újra kicsit türelmetlenül Silberberg. - A vonatja egy óra múlva indul.

- Épen ez az! - mondta Fodor. Főnökének türelmetlensége segítségére jött. Most látta, hogy fáradt ez az erős ember, sápadt, tehát mégis jól tudja ő, hogy nincs rendben a dolog. - Főnök úr kérem, - mondta elszántan, - gondolja meg a dolgot és utazzék inkább ön helyettem. Én nem értek úgy hozzá, az üzlet érdeke megkívánná, hogy ön menjen. Eddig mindig ön utazott és nagyszerűen ment minden, mióta...

Silberberg az asztalra ütött:

- Ha ön nem akar menni, akkor megy más.

Fodor sértődötten állt fel, homlokcsontjába mélyen beágyazott, szép fekete szeme égett:

- Nem arról van itt szó Silberberg úr. - Bőrkabátja zsebéből egy papírlapot húzott elő és kiterítette Silberberg elé. A papír tele volt írva számokkal. Fodor az összeadások eredményére mutatott és diadalmasan mondta: - Hanem erről itt. Én nem tehetek róla, hogy nem tudok úgy üzletet csinálni, mint ön, mert ha tudnék, akkor enyém volna ez a telep és nem a Silberberg Emilé! Én egy egyszerű paraszt vagyok. - Ez kedvenc kacérsága volt a szép Fodornak. - Én csupa ostobaságot csináltam itt három hónap óta. Elszalasztottunk legalább tíz erdőt és rosszul adtuk el a deszkáinkat. Ha ön ment volna helyettem, milliókat nyertünk volna így... Hogy tárgyaljak én egy olyan emberrel, mint Hilbe úr?

Silberberg az órájára nézett, keze reszketett egy kicsit, de azért sikerült megtalálnia régi hangját, amely minden ellentmondást kizárt:

- Sietnie kell, ha el akarja érni a vonatját.

- Amint parancsolja Silberberg úr, - mondta Fodor, összeütötte bokáját magyarosan, parasztosan, amint szokta és indult az ajtó felé. Lassan ment, várta, hogy visszahívják.

Silberbergnek homlokát kiütötte a veríték, csak kín volt benne, gyötrelem. Fejét kezébe hajtotta, aztán undorodva kapta el megnedvesedett tenyerét és a zsebkendője után nyúlt. Mindez csak egy másodpercig tartott. Fodor az ajtóból megfordult:

- Viszontlátásra fő... - a szó piros ajkán akadt. A gazdája egy női inget húzott ki kabátja zsebéből.

Fodor gyorsan csukta be az ajtót, de az állomásra menet elhatározta, hogy hamarosan más állás után néz, amíg még jó ajánlólevél az, ha az ember a Silberberg cégtől jön.

IX.

Két hét múlva hazajött Fodor. Silberbergnek jelentette, hogy nem végzett semmit, Hilbe vele nem közölte, hogy miről van szó. Silberberg hiába faggatta, Fodor csak ravaszul, sunyin mosolygott. Azonban mindjárt megérkezése után felszökött az öreg Silberbergnéhez és az előszoba ajtajában hosszan és titokzatosan suttoztak egymással.

- Nem tudja a fiam, hogy miért sürgönyözött érte Hilbe? - kérdezte az öreg asszony.

Fodor intett, hogy nem.

- És mégsem utazik, nem kíváncsi? Szentséges isten?

- Nem baj, - mondta Fodor önérzetesen, - elintéztem a dolgot, mindent úgy csináltam, ahogy tanácsolni tetszett. Csak bízzék bennem. Mert, ha nem sikerül... De hát az lehetetlen, hogy Silberberg ur ellent tudjon állni, ha majd... - Egész közel hajolt az öreg asszony füléhez és úgy sugta be a parókája alá, - Hilbe úr személyesen jön ide.

Az öregasszony bólintott. Fodor összeütötte bokáját és a bajuszát pödörte:

- Na mit tetszik szólni hozzám? Megmondtam neki, hogy Silberberg úr egyedül szándékozik megcsinálni azt az üzletet, amelyet Hilbe úr akart vele együtt létrehozni.

- Hát milyen üzlet az? - érdeklődött Silberbergné.

- Nem tudom, - mosolygott Fodor ostobán.

- Mindegy is - mondta az öreg asszony, - elég ha Hilbe azt hiszi, hogy mi mindent tudunk.

- Persze, az istenfáját neki! - Erősítette magyarosan, parasztosan Fodor.

Az öregasszony feljebbblökte pápaszemét és ránézett Fodorra. Nagyon neki keseredett, hogy ezzel a nyegle, pirosszáju, göndörhajú, református zsidó legénnyel kénytelen ő szövetkezni, ezt kell kitanítania, hogy megmentse a fiát.

Február végén, három nappal a nőegyleti bál előtt, megjött a sürgöny Hilbétől, hogy délután érkezik. Fodor lihegve hozta meg a hirt az öreg asszonynak. Silberberg rosszkedvű volt az ebédnél és gyanakodva fogadta az anyja izgatott örömmel teli, kérdő pillantásait. Az öreg asszony nem mert szólni, várta, hogy a fia közli vele, hogy vendég érkezik. Még ebéd után is ott settenkedett körülötte, de Silberberg semmit sem mondott.

Gyorsan itta ki feketekávéját, aztán megrendelte autóját.

Az öreg asszony örült izgalomban volt. Sütött, főzött, rendbehozta a vendégszobát, sőt még Karolával is szóbaállt. Estefelé bement hozzá és megkérte szépen, jajj, de nehezeire esett ez a kérelem, hogy legyen kedves az idegen úrhoz, aki este jön. Öltözzék fel szépen és legyen kedves.

Idegen úr! Hogyne öltözött volna fel Karola szépen! Milyen úr? Honnan jön? Az anyósa csak mosolygott és maga fésülte meg az oláh szolgálót.

Nyolc óra volt, mikor az autó megállt a ház előtt.

- Jönnek! - trombitálta az öreg asszony.

Karola az ebédlőben állt az ablaknál. Az asztal szépen volt megterítve, virágosan, ezüstösen mint régen, mikor idejött, mikor még inasuk volt, mikor ő még... mikor ő még nem várt semmit úgy a világon, mint ma ezt az idegen urat.

Mikor az ajtó nyílt mögötte, lassan, várakozva fordult meg és Silberberg, aki rosszkedvűen érkezett haza, egyszerre felderülve sietett a kipirult, boldogan mosolygó asszony felé.

- Várt már rám Karola?

- Nagyon vártam! - mondta Karola őszintén és az ajtót nézte.

A kilincs mozdult, a Karola szeme felragyogott, de csak az anyósa jött be, a mindennapi barchent ruhájában, pedig egy órával előbb még talpig fekete selyemben volt.

Az öreg asszonynak már hirt küldött Fodor, a soffőrrel, hogy Hilbét a városban a hotelben helyezte el Silberberg és rábízta, hogy mulattassa este.

Az öreg asszony csalódottan, félve tüntette el az asztalról a negyedik terítéket.

De Silberberg mindebből semmit sem vett észre, őt lefoglalta a boldogító gondolat, hogy Karola várt reá, szépen felöltözve, virágos asztallal várta. Végre egyszer megenyhült reszkető szerelme és megint reménységgel kapaszkodhatott az élete ebbe az asszonyba.

Ő csak Karolát nézte, csak Karolát látta és az öreg Silberbergné keserű dühvel figyelte a fiát.

Miért nem hozta ide Hilbét? Mit csinált megint? Meg van örülve? Beszélnie kell vele, mindenáron, még ma, négy szemközt.

Csak két tál ételt szolgáltatott fel a hatfogásos vacsorából, aztán alig nyelték le az utolsó falatot, megszólalt ravasz szelidséggel:

- Édes lányom, nagyon sápadt vagy. Nem fáj a fejed?

Karolának tetszett az eszme, csalódott volt, a Silberberg szerelmes mosolya bosszantotta, készségesen tette hát tenyerét a fejére és bágyadtan jelentette ki, hogy aludni megy.

Az anyósa majdnem hálásan nézett utána és már beszélgetésbe akart kezdeni a fiával, de alig zárult be az ajtó Karola után, Silberberg is felugrott:

- Mi baja van neki, csak nem lesz beteg? - kérdezte izgatottan. - Még soha sem fáj a feje.

Aztán gyorsan kezét csókolt az anyjának és a felesége után sietett.

- Fiam! - kiáltott az öreg asszony. - Fiam! Nem kapott választ. - Fiam! - Trombitálta mérgesen, de lassan egyre gyengébb, egyre rekedtebb, fájdalmasabb lett a hangja, végül pedig csak úgy nyögte, nyöszörögte a mellét verve kétségbeesetten: - Fián! Fiam!

Másnap reggel tíz órakor jött csak elő Silberberg a Karola hálósobájából és az asszony reggelijét kérte, hogy bevigye neki.

Az öreg asszony szép hamis fogsorát csikorgatta mérgében. Ez elől az asszony elől nincs menekvés, most biztosan őt bünteti meg, bebizonyítja, hogy csakugyan a feje fáj. Elkészítette a reggelit és miközben a tálcára rakta, Silberberg közölte vele, hogy Karola gyengélkedik és ágyban marad.

Az öreg asszony gyanakodva nézett a fiára, úgy, hát ő akarja ágyba szögezni a feleségét, nehogy találkozzék az idegen férfival?

- És te egész nap őt fogod ápolni? - morogta harapósan.

A fiú nem felelt és az anyja elvesztve türelmét elárulta magát:

- Mi lesz akkor Hilbével?

Silberberg megfogta az anyja kezét, maga felé fordította őt, a szemébe nézett haragos, beteg tekintettel:

- Hát ezt meg honnan tudjátok megint? Mit leselkedtek utánnam, mit nyomoztok? Hagyjatok békét nekem, van nekem elég bajom úgy is.

Az öreg asszony kihuzta kezét a fia kezéből, védekezve emelte az arca elé és mint egy súlyos jóslatot hirdető próféta úgy trombitálta szivettépően:

- Neked csak egy bajod van fiam!

Silberberg már felemelte a tálcát a reggelivel, menni készült, de egyszerre megrázkodott, földhöz vágta a tálcát és megvadulva eltorzult szájjal, kegyelmet kérve ordította:

- Miért kinozol, miért kinozol?

A mérges vén asszony, akinek erőt adott a maga biztos igaza, jobb kezével felmutatott az emeletre:

- Csak ő kínoz! - Ugy mondta, mintha maga Ezsaiás jött volna el ideátkozódni és ítélkezni. - Ő kínoz, megöl, tönkre tesz. El kell pusztítani azt az asszonyt mint egy kártékony férget, eltaposni...

Silberberg szavába vágott, féktelen haragja, amely úgy jött rá mostanában mint egy rossz betegség elmúlt ismét.

- Hozzák fel a reggelit kérem, - mondta hidegen.

Az öreg asszonynak nyitva maradt a szája, aztán összekoppant a foga és beleállt testébe a reszketés:

- Elpusztítani, eltaposni... eltaposni... elpusztítani... motyogta magában.

Ott ült tétlenül egy sarokban és halálra rémült, mint a rajtakapott bűnös, mikor egy fél óra múlva a fia nyugodt léptekkel elment mellette.

Silberberget Karola küldte el. Nem birta ki tovább könyörgő, alázatos pillantását.

Mozdulatlanul, elnyúlva feküdt az ágyban és várt. Várakozása olyan megfeszült, olyan figyelő volt, hogy tizenegy óra tájt egy autó túlkölése szószerint kirántotta az ágyból.

Szívdobogva állt az ablakában és lenézett a ház elé. Az autó megállt a feljáró előtt. A soffőr mellől Fodor ugrott le és az autóból kiszálltak Hilbe és egy fekete bajuszos, sötét bundás úr.

Hilbe! - Karola úgy örült, mint egy kis lány. Ismerős férfi, beszélni lehetne vele és őt itt áll meztláb, hálóingben.

Most aztán gyorsan, gyorsan! Feltűzte haját, kirántotta a szekrényéből legdrágább csipkés, legkacérabb, legrózsaszínűbb pongyoláját és öt perc múlva már lenn volt a földszinten.

A dolgozószobából hangokat hallott. Beosont az ebédlőn keresztül a szalonba. A férfiakhoz vezető ajtó szerencsére nem volt becsukva, csak egy függöny választotta el őt tőlük.

Végre, végre megint lehet hallgatódzni.

Hilbe beszélt, Karola feszülten figyelt és soha semmivel túl nem terhelt agyának könnyen sikerült felfogni, megérteni miről van szó.

- Der Bálkán - mondta Hilbe és mint egy kinyilatkoztatás úgy hangzott. Meg kell hódítani a Balkánt, ki kell zsarolni a saját hasznukra. Ez volt a nagy terv. Ime itt van Bujanovics úr a szerb exponens, Silberbergnek kell vállalnia a képviselőt Románia és a hozzátartozó Erdély részéről. Kereskedelmi hálózatot kell teremteni dél felé, kiaknázni a még kiaknázatlan területeket. Hilbe mint német bajosan teheti, de Bujanovics úr szerb és Silberberg végül is román.

Silberberg nem ellenkezett.

- Román zsidó, - gondolta Karola - és én magyar... Elcsudálkozott, még soha sem fogalmazta meg magának ilyen világosan helyzetét.

Hilbe aztán kijelentette, hogy még ma este tovább utaznak mind a hárman Bukarestbe. A Karola szíve megdobbant: - A bál, holnap van a bál!

Óvatosan benézett a szobába. Silberberg épen felállt. Háttal volt az ablakhoz, vonásai elmosódtak és bizonytalan rekedtség volt a hangjában:

- Én bajosan kísérhetem el az urakat, a feleségem gyengélkedik, ágyban van...

Elhallgatott, mert a két úr hirtelen felderült arccal, mint egy parancsszóra fordult el tőle.

- Oh már jobban vagyok! - hangzott a szalon felől és a széttárt függönyök között ott állt Karola. Ott állt és mosolyából, testéből, egész lényéből áradt a merész kihívás: itt vagyok, lássatok, tessék, fogjatok meg, vigyetek el...

Hilbe tért először magához. El volt rá készülve, hogy találkozik itt egy asszonnyal, akit jól ismert. Egy zárkózott, döllyfős, szép nővel és érdekelte, izgatta a kérdés, hogy ez a nő hogyan viseli el azt a titokzatos regényt, amelynek az ő házában volt hősnője.

De ez a Karola, aki most itt állt a függönyök között, akinek megcsókolta melegen simuló kezét, ez a Karola idegen volt neki.

Hilbe mutatta be Karolának Bujanovicsot is, mert Silberberg még mindig mozdulatlanul, kínos merevségben állt az íróasztal mellett, a feleségére tapasztva szemét.

- Miért csudálkozik úgy Emil? - kérdezte Karola és egy karosszékhez suhogott. - Reményilem nem zavarok? - És már le is ült.

Hilbe hol az asszonyt, hol Silberberget nézte és megvetően mozdult a válla mikor látta, hogy az az ember, akit ő olyan erősnek, biztosnak ismert, milyen megtörtén, milyen dühös megadással zuhan vissza a székére.

Mi történik itt? Mert hogy ezt a Silberberget most valami nagyon kínos meglepetés éri, az bizonyos.

Karola elhelyezkedett a karosszékben, aztán élénken beszélni kezdett:

- Oh úgy örülök, hogy jobban vagyok. Mihelyt hallottam az autót érkezni, mindjárt kiugrotam az ágyból. És mikor megláttam, hogy ön jött Hilbe úr...

- Ugy? - kérdezte Hilbe. - Hát nem tudta, hogy én már tegnap este megérkeztem?

Karola a fejét rázta. Hilbe pedig megint vizsgálódva fordult Silberberghez. De Silberberg nem mutatott semmi hajlandóságot arra, hogy magyarázatot adjon. Karola azonban kész volt a legindiszkrebb közlésekre. Neki ma szaporán járt szép szája, amelyet régen olyan ritkán torzított el szó.

- Azt hiszem, Emil nem akarta, hogy találkozzunk, - magyarázta, mint egy kétségbeejtőn fecsegő gyermek. - Hozzánk soha sem jön senki. Mióta Németországból hazajöttünk nem járt itt egyetlen emberi lélek sem. Néha borzasztó unalmas. De holnap bálba megyünk. Emil megigérte, mert Emil nagyon jó hozzám. - Kiséretül egy olyan pillantást vetett Silberberg felé, hogy Hilbének a hideg futott végig a hátán és Bujanovics egész közel ment a Karola karszékéhez. - Én otthon is így be voltam csukva - folytatta Karola. - De azért az más volt, mert akkor nem is vágyódtam semmire, most... Nagyon sokat gondolkozom én ezen, de nem tudom, hogy van. Mióta Németországban voltunk... Elpirult és elhallgatott egy percre. De

aztán megint kibuggyant belőle az élet. Ma beszélt először másoknak magáról és a közlés gyönyörűsége elragadta.

Silberberg megdermedve hallgatta, és eszébe sem jutott, hogy meg lehetne gátolni a beszédben, csak tompa kétségbeeséssel érezte, hogy ezt az asszonyt ő soha sem fogja kiismerni, megérteni.

Hilbe csudákat képzelt a Karola ravaszságáról és romlottságáról. A szerb csupán azt látta, hogy egy nagyon szép asszony, aki sorsával nyilván elégedetlen.

Karola pedig elragadtatva csevegett tovább:

- Ugy-e velünk ebédelnek az urak? Az anyósom már tegnap vacsorára várta. Nekem is mondta, hogy legyek nagyon kedves - és ragyogó tekintettel kínálta körül a szobában mosolyát. Aztán elkomolyodott, valami még nagyobb, még nyilvánvalóbb kedvességen törte fejét. Csakhamar eszébe is jutott valami, aminek föltétlen varázs erejében egy percig sem kételkedett:

- Nem nézik meg az urak a ruhámat, amelyet holnap este veszek fel a nőegyleti bálra? Megmutatom szívesen.

- Milyen kegyes a bárónő - mondta Bujanovics, egy tolakodó meghajlással egész közel férközve Karolához.

Karola felállt:

- Akkor menjünk fel az emeletre. Jöjjön Emil.

Hilbe határozottan megsajnálta Silberberget és közbe vágott:

- Bocsánat bárónő, nekünk még sok megbeszélni valónk van kedves férjével.

Karola csalódottan állt meg.

- Én rendelkezésére állok a bárónőnek, - mondta Bujanovics.

- Jó, - egyezett bele újra felderülve Karola, - ők majd aztán utánunk jönnek.

Olyan kedvesen, annyi örömmel mondta ezt Karola, hogy Hilbe csak egészen, de egészen rossznak hihette és minden férfi szánalmával a Silberberg pártjára állt. Restelte, hogy ilyen tehetetlen ezzel a nővel szemben és kész volt kimenteni őt a kínos helyzetből. Azért karját nyújtotta Karolának és jókedvűen mondta:

- Az idő, amit veszünk, nem sokat számít és mindenesetre legtöbbet akkor ér, ha örömet szerezhetünk vele egy szép asszonynak.

- Oh igen, én nagyon örülök, - felelte komolyan Karola.

Az aranybrokát ruha kiterítve feküdt az öltöző diványán, a férfiak megbámulták, de mikor Hilbe meg akarta érinteni a gyönyörű kelmét, Silberberg elhúzta a keze alól és visszaakasztotta a szekrénybe.

- Nem szabad ám hozzá nyúlni, - mondta szigorú arccal Karola. - Mindég Emil rakja el a ruháimat. Régen volt komornám, de most Emil öltöztet.

Bujanovics kajánul nevetett a bajusza alatt, de Hilbe kezdett hálás lenni Karolának. Ő üzleti összeköttetésben állt Silberberggel és most is legnagyobbnak hitt vállalkozásába készült magával vinni. Elégtételt is érzett a német, mert eddig mindig Silberberg vitte őt magával és most majd ő fogja meggondolni, hogy magával vigye-e Silberberget.

Karola nem érezte egyáltalán a helyzet ferde voltát. Ő természetesnek találta, hogy három férfivel áll az öltözőszobájában és ruhákról beszél nekik. Mert az aranybrokát után elővette az

ezüstöt, a kéket, sárgát, zöldet, a bársonyt, a selymeket, aztán a köpenyegeket, kalapokat. Halomra dobálta a keztyűket, kendőket, fátylakat. Silberberg eleinte dühösen, féltő gonddal igyekezett visszarakni mindent a maga helyére, de aztán egyszerre, drága kincsei láttára, elragadta beteg szenvedélye. Örületének kéje kiült az arcára. Már nem rakott be, hanem segített ő is kiszedni mindent a szekrényekből. Az első ingnél, melyet Karola elővett, még szigorú volt a pillantása, de az intim csipkék elvették minden józanságát, belenyúlt a fiókokba, kiürítette a polcokat és közvetlen, játékos, torzul nevető boldogságban tárta fel életének beteg gyönyörűségét az idegenek előtt.

Hilbe megdermedve, elutasító merevségben állt az ajtóban, de Bujanovicsnak tetszett a dolog, felizgatta az asszony szemérmetlen közelsége és elragadtatva dicsérte a kelengyét.

- Ugy-e szép? - kérdezte Karola, felemelve egy hálóinget. - Emil mindig mondja, hogy senkinek sincs olyan szép, mint nekem.

- Mint neki! - sugta Bujanovics a Karola fülébe.

- Persze - nevetett Karola, - az övé is, ő is szereti.

- Silberberg úr, - szólalt meg Hilbe, - nekünk mennünk kell - és kezét nyújtotta bucsuzóul.

Silberberg letette a fehérnemű halmazt és megfogta a Hilbe jobbját. Ez a kézszorítás kirántotta a rongyok orgiájából, vissza hívta a józan életbe. Magához tért egyszerre, hirtelenül úgy, amint düh rohamaiból mostanában.

Kicsit izzadtan, piros arccal, de lesütött szemmel és kemény szájjal ment az urak után. Karola velük akart tartani, de férje a hálószoa ajtóban megállította:

- Jobb lesz, ha ledől Karola, maga még nagyon gyenge. - Ellentmondást nem tűrő hangon mondta és az asszony engedelmesen bucsuzott el az uraktól.

A lépcsőn lemenet Bujanovics odasugta Hilbének:

- Ugy látszik magához tért bugyi-extázisából, talán most tárgyalhatunk vele.

Hilbe nem felelt, de mikor Silberberg kitárta előtte a férfi szoba ajtaját, hidegen mondta:

- Sajnos, ma már nem érek rá Silberberg úr, ön úgysem jöhet velünk, ön holnap bálba megy. Majd ha haza felé utazom értesítem és akkor talán találkozhatunk.

- Helyes, - felelte Silberberg és lévén ebben a percben józanságának teljes birtokában, azt gondolta magában hozzá: - Hát azt hiszed vén számár, nem csinálom én jobban meg azt az üzletet nélküled.

Ugy látszik azonban Hilbe más nézetten volt és más nézetten lehetett Silberberg Dávidné is, akinek, mikor a konyha felé vezető folyosó ajtajában leskelődve, meghallotta a Hilbe bucsuzó szavait, egyszerre állt bele a köszvény mind a két térdébe.

- Elpusztítani, eltaposni... eltaposni! - átkozódott magában.

Akit pedig el akart taposni, az ott állt az emeleti lépcső korlátjához dőlve és zsebkendőjével bucsut intett az uraknak.

Jól látta őt az öreg Silberbergné és azt is látta, hogy Bujanovics az ajtóból még egyszer visszajött és miután figyelmeztetőn intett Karolának, egy cédulát csusztatott a kandallón álló nagy váza alá. Silberberg és Hilbe künn voltak már az autónál. A szerb biztonságban hitte magát:

- Ma négy órára! Könyörgöm! - suttogetta fel az emeletre.

- No bestia, most a kezemben vagy - motyogta veszett diadallal az öreg asszony. - Most kirugatlak innen, te szemét.

Karola értelmetlenül bámult a fekete bajuszos, hatalmas szerb bandita után, aztán kíváncsian szaladt le a vázához. A váza alatt egy cédula volt és a cédulára siető betűkkel volt felírva: „New-York szálloda, 54. számú szoba. Négyre biztosan várom. Imádom!”

Gyorsan gyűrte be a pongyolája kivágásába a váratlan meghívást. Szomorú volt, mert tudta, hogy nem mehet el és pirosan, szégyenlősen karolt bele a visszatérő Silberbergbe. - Emil, - mondta kedvesen, - jöjjön fel rendet csinálni.

Silberberg engedelmesen ment vele.

- Elpusztítlak, eltaposlak... most eltaposlak - átkozódott az ajtó mögött a vén asszony.

X.

Három ember, aki együtt él: anya, fiú, feleség és mind a három, csak önmagával törődik, a másik csak addig számít, amíg saját örömének, bánatának, hiúságának, boszújának szüksége van rá.

Amennyire egy hasadt trombita mézédés hangot tud adni, olyan mézédésen fújta ebéd után az öreg Silberbergné:

- Sápadt ez a Karola, fiam. Aggódok érte. Beviszem délután az öreg doktorhoz.

Silberberg ijedten bámult Karolára. Mi lesz vele, ha beteg lesz ez az asszony?

- Jöjjön inkább a doktor ide, - ellenkezett az anyjával.

- Talán nem ér ma már rá fiam, - magyarázta ravaszul a vén asszony. - Pedig ti holnap bálba akartok menni.

A bál! Hátha nem mehetnek a bálba! Silberberg reménykedni kezdett és mindenbe beleegyezett.

- Hát te mit szólsz hozzá lányom? - fordult Karolához az anyósa.

- Én nagyon szívesen megyek! - felelte Karola őszinte örömmel, mert csak arra gondolt, hogy bejut a városba.

Pont négykor a New-York szálloda előtt megállította a hintót az öreg Silberbergné:

- Na szállj ki lányom, - mondta Karolának.

- Dr. Haberle ott lakik a sarkon túl. Menj csak fel nyugodtan. Mindjárt meglátod a táblát. Nekem egy kis dolgom van, aztán érted jövök.

Karola engedelmesen kiszállt a kocsiból. Az öreg asszony pedig elhajtatott, miután boldogan megállapította, hogy egy első emeleti ablakból Bujanovics hajolt ki várakozva, de amint Karolát észrevette eltűnt a szobában. Jön már érte, jön a bűnös asszonyért! Most csak gyorsan haza, megmondani a fiának, hogy hova szökött a felesége, aztán eltaposni, elpusztítani...

Karola pedig ott állt csudálkozva, ahova kitétték, hogy nyelje el a piszok és az utca.

Rosznak hitte ezt az asszonyt mindenki, aki ismerte, az anyósa, a férje, Hilbe, egy német gróf és Bujanovics is rossznak várta. Csak Karolának magának nem volt sejtelve róla, hogy ő rossz, mert egyáltalán nem is tudta mi a rossz, a bűn, a csalás, a piszok, amint azt sem tudta, hogy mi a jószág, az önfeláldozás, a szeretet.

De amint ott állt tanácstalanul a szálloda előtt mégis ragyogóan tiszta, gőgös és fiatal volt. Egy szép darab asszony, akinek ösztönét nem rontotta még meg, de nem is óvta a gondolkodás.

Hibás volt ő, ha eddig tévutakon járt? Tehet-e majd róla, ha Bujanovics nem tudván már féken tartani türelmetlenségét lejön érte és felviszi magához? Mert ezen múlik minden. Ezen múlik, hogy elzúllik-e a gőgös Deér Karolina, hogy az lesz-e belőle, aminek délelőtt mutatta meg magát gazdag asszonyisága az éhes szerbnek? Véletlenül múlik ez minden telivér asszonynál, ha nem őrzi benne semmi korlát, semmi törvény semmi tudás a természetet.

Karola mégegyszer a hintó után nézett, aztán boldog felszabadulással kapott lélekzet után. Most övé a város! Merre menjen? Hogy megy az ember doktorhoz? Még soha sem volt ő

doktornál. A doktor az betegnek való. Kihuzta a derekát, felemelte fejét és megfeszültek ujjai a kesztyűben.

Előtte az utca, a sarkon túl a doktor. Jobbra tőle a nagy üvegajtóra, homályos betűkben felírva: New-York szálloda. Az üveg ajtón belül egy mérleg látszik, meg egy Stollwerk-automata és a hotelportás, aki őt nézi. Annak a sapkájára is fel van írva: New-York szálloda.

New-York szálloda, 54-es szoba, délután négyre várom! Eszébe jutott a szerb és az órájára nézett.

Jajj, de megijedt egyszerre. Most aztán igazán menni kellene innen. Otthon örült Bujanovicsnak, otthon, biztonságban jó elképzelni a férfi várákosását s megborzone bele. De tette váltani a vad elképzeléseket az más, egészen más. Nem minden férfi egyforma. Vagy egyformák mind? A grófra gondolt Karola és utálta, Silberberget is utálta, mintha soha sem érték volna hozzá, mintha visszatartó betegségek lettek volna, amelyeket ő egészségesen került el.

Nincs neki senkije, gazdátlan árú ő a téli délutánban és egyszerre megérezte szívének nagy magányosságát.

A szálloda ajtaja nyílott, Karola megijedt, gyorsan tett néhány lépést előre, aztán folyton tovább sietve visszanézett, hogy nem Bujanovics jön-e utána.

Ekkor egy erős lökést érzett. Halálra rémülve hunyta le szemét. Most mindjárt neki tántorodik a falnak. De nem. Két erős kezét érzett a karján, valaki tartotta, hogy el ne essék.

Biztonság fakadt erre a szívében. Csak támogassák, csak fogják nagy egyedülvalóságában. Szinte odaengedte a testét a két ismeretlen kéz erejének és nem bánta volna, ha elájul.

- Asszonyom, az istenért, bocsásson meg... könyörögte egy ijedt hang, amely csak a két segítő karhoz tartozhatott. Közelről jött a szó és az idegen lehelet a valóságra ijesztette Karolát.

Felnyitotta szemét. A férfi, aki előtte állt alig volt magasabb nála. Sok erős, fehér foga volt, ez volt az első, amit észrevett rajta és ferde a szája kicsit, ha mosolyog. Mert biztatón elmosolyodott, amint a Karola szeme kinyílott. El is engedte mindjárt őt, a kalapjához kapott, és kezében tartva a kicsit gyűrött kalapot, tovább kérte a bocsánatot:

- Nagyon megütöttem? Ne haragudjék rám. Kegyed is hátra nézett és én is épen. Közben pedig nagyon siettem. Csak úgy történhetett az összeütközés. Nekem kellett volna vigyáznom, tudom asszonyom. - Emelte a kalapot, hogy feltegye ismét. Egy felmentő fejbólintást várt csak az idegen nőtől, vagy egy haragos pillantást, aztán ment volna tovább.

De Karola nem mozdult. Diófa szín szeme a férfi arcán és telt ajka mozdulatlan mint egy szobornál. A jó érzés, amely a szívében fakadt még nem ért fel az arcához, hogy felderítse.

A férfi ügyetlenül gyömöszölte kalapját. Mit akar ez a nő tőle? Tetőtől-talpig való nagy előkelősége kizár minden kalandot. A szépsége kevélyen tartózkodónak látszik és ha akarna valamit, száz apró jeladás van arra, amit minden férfi megért. Hogy is kerül ide ez a gyönyörűségesen finom nő az ócska kövezetre? Idegen, talán, magyarul sem tud és ő meglökte, megijesztette.

- Asszonyom, - szólalt meg óvatosan, - talán segítségére lehetek valamiben?

Karola a komolyan hangzó kérdést komolyan fogadta és igent bólintott. Közben már azt is megállapította, hogy az idegen magas és szikár, de széles vállu és barna. Barna a haja, a szeme és barna erős arccsontján, kicsit megfeszülő bőre is. Lovaglósizmát viselt és kis rövid bundát úgy, mint Fodor igazgató szokott, de azért más volt, egészen más. Talán mosolygó, halvány ajkú, nagy szája teszi, vagy kicsit hanyag tartása? Mindegy, mert olyan biztonságot

keltő. Karola nem is érezte, hogy férfi, kacérság helyett emberi melegséget ébresztett benne a közelsége.

Még egyszer bólintott Karola, mintha magának helyeselné a találkozást és most már el is mosolyodott hozzá, de csak a szája mosolygott, a szeme érintetlenül komoly maradt.

Büszke tartása bizonytalanná tette a férfit. Mit csináljon? Csak nem tolhat egyszerűen félre az útjából egy szép, fiatal nőt. Megkockáztatta hát, hogy az kergesse el.

- Nevem Bodor Gábor - mormogta próbálkozva. - Ha idegen itt asszonyom és ha megengedi, elkisérem.

Karola egy bólintással helyeselte a dolgot, és a férfi feltéve kalapját melléje állt, indulásra készen. Az asszony nem mozdult.

- Hova menjünk, merre menjünk? - kérdezte Bodor tréfálkozva.

- Nem tudom, - mondta Karola és hátranézett. A szálloda ajtajában Bujanovics állt. Gyorsan visszakapta hát fejét és egy megkergetett gyermek irtózatával könyörgött: - Csak innen el gyorsan.

Szaporra léptekkel indult el a sarok felé és csak mikor már befordultak a szomszéd utcába, állt meg nagy lélekzetvétel után. Megkönnyebbülve fakadt ki belőle:

- Nem jön utánam. - Aztán ránézett a férfira és váratlanul azt kérdezte: - Ön gróf Bodor?

- Nem, csak egyszerűen Bodor.

- Kár - mondta Karola.

Bodor nevetett. Karola nem értette, hogy ilyen komoly dolgon, hogy lehet nevetni és tovább kutatott:

- De nem is zsidó ugy-e?

A férfi igen mulatságosnak találta ezt a szigorú vizsgáztatást:

- Nem, zsidó se vagyok grófnő. - Ő is próbált megtudni valamit a megszólítással...

- Bárónő! - javította ki Karola és épen úgy tartotta a fejét, mint a nagyanyja otthon, az ebédlő falán. Aztán megenyhült lassan a gögje és a mellettük levő kapuról hangosan olvasta: - Dr. Haberle. Oda kellene mennem. Ide jön értem... ide jönnek értem. De én nem megyek a doktorhoz, nem vagyok beteg.

- Annak örvendek bárónő. Hát akkor hova óhajt menni?

Karola rövid tünődés után újra megszólalt:

- Nem tudom, de azt hiszem legjobb, ha elindulok gyalog hazafelé.

- Hol lakik bárónő:

- Azt nem mondhatom meg! - Karola a világ minden kincséért sem árulta volna el, hogy ő Silberberg Emilné. De riadtan leste, hogy a férfi nem haragszik-e meg rá ezért a válaszáért és megkönnyebbült, mikor Bodor nyugodtan kérdezte:

- Tudja az utat?

- Hogyne!

- Az még szerencse.

- Kérem, kérem kísérjen el! - könyörgött Karola rémülten.

- Szívesen bárónő, ha megengedi. - A férfi egyre kevésbé értette a pompásan megérett nőt, akit mégsem lehet asszonyszámba venni. Ki lehet ez a furcsa bárónő, ez a gőgös királynéba virult ostoba ártatlanság? Kíváncsian várta hát a kaland folytatását és szórakozva vizsgálta Karolát, aki még mindég nem indult el.

- Nos bárónő, - kérdezte végre, - jobbra vagy balra?

Karola nagyon piros lett és kezével irányt mutatott.

- Arra kellene menni, - magyarázta buzgón, - de úgy, hogy elkerüljük a New-York szállodát.

- Mi sem könnyebb annál - és Bodor már el is indult megkerülve a Haberle házát.

Délben megenyhült az idő, de most naplementére ismét fagyni kezdett és a pocsolyákon képződő jégpillék recsegték lépteik alatt.

- Megint hideget kapunk, - kezdte meg a beszélgetést Bodor.

Karola nem felelt, még nem tudta, hogy az embernek jó társaságban olyanra is felelni kell, ami nem érdekli és komoly arccal lépkedett tovább.

A férfinak azonban kínos volt a hallgatás, nem érezte magát olyan közel ehhez a nőhöz, hogy némán mehessen mellette.

- Csak nagy hó ne jöjjön már, - folytatta ott, ahol olyan sikertelenül elkezdte.

Karola most feléje fordult, szeme a szemében volt és csudálkozott, hogy ez a férfi nem kíváncsisággal néz rá, amint megszokta mióta kikerült az emberek közé.

Bodor a kutató tekintet bámulásában gúnyt látott és erőltetetten felkacagott:

- A gazdát az idő érdekli bárónő. Volt idő, mikor művészetről beszéltem, ha jeges eső esett akkor is, de mióta hazajöttem parasztnak, azóta az a fontos, ami a földemnek fontos. Most már erre a darab erdélyi földre kell felépítenem az életemet. Ott nőjön a fa, ahol a gyökere van. Nagyon erős fának kellene itt most lennünk mindnyájunknak.

„Fene egye meg ezt a bűdös országot! - Így szokott volt káromkodni Gedeon. - Csak itt hagyhatnám.”

- Ön biztosan nagyon gazdag! - mondta Karola.

- Sőt inkább szegény, bárónő.

- Van testvére?

- Egy hugom van, a bátyám elesett a háborúban. Azért is kellett nekem átvennem a gazdaságot.

Ennek is van húga! És Karola kíváncsisággal kérdezte:

- Mondja eladná a hugát?

- Hogyan?

- Hát ha nagyon sok pénzt adnának érte.

Bodor most már végleg nem tudta, hogy mit gondoljon erről a bárónőről, aki olyan nyugodt hangon mondja ki az ilyeneket. Még bele sem pirul, szembe néz vele és a szeme nyílt, tiszta, mint az eleven víz. Ő pedig maga sem érti hogyan, de felel neki. Nem is haragosan, sértődötten, hanem mint egy érdeklődő gyermeknek, magyarázó, mese hangon. Beszél a hugáról, az anyjáról, tárja fel az életét és vele az életet Deér Karolinának.

Karola pedig hallgatja és amint előre mennek, mintha vissza menne. Vissza az ősi házuk ócska tornácára. Oda kellene haza gázolni, hogy leszakadjon a lábáról finom cipellője, és újra elindulhasson mezitláb, de más úton, mint amelyen eddig járt.

Mire kiértek a városból, már tudta Karola, hogy Bodor nagy álmokkal indult el külföldre a kolozsvári kollégiumból. Történésznek készült, de nem szobatudósnak, hanem multból táplálkozó ember megértőnek. Író akart lenni, forradalmár, új eszmék hirdetője. Aztán jött a háború és elvitte a bátyját. Ő is volt háborúban. Sebet nem kapott, de annál több tapasztalatot szerzett. A világot nem lehet megmenteni máról-holnapra és senki sem készülhet tudatosan az apostol szerepre, ha jóhiszemű és tisztességes. Hova lettek a nagy nyomorúságban az egyetemes megváltó tervek? Itthon összeomlott minden, özvegy anyja gyászbamerülve a bátyja után, a kis birtok elhanyagolva, Erdély román kézen. Az anyja Pestre menekült a hugával és menekült mindenki, aki csak tehette. Neki is azt tanácsolták, hogy adja el a birtokot, ahogy lehet. Erre aztán hazajött.

- Miért jött haza? - kérdezte Karola, csak azért, hogy tovább meséljen neki ez a férfi, akinek a komoly, szomorú dolgok elmondása közben is mindig ott maradt a mosoly árnyéka a szája körül, hogy könnyűnek tetszett közelében az élet. Soha sem beszélt Karolához még senki így és ő nem is tudta eddig, hogy így is szólhat ember az emberhez. Feszülten figyelt és minden szavára megnyílt a lelkében egy-egy ajtó, amelyekről nem is tudta, hogy zárva vannak, mert létezésüket sem sejtette. „Erdély román kézen” - súlyos kőként ma esett ez a szívére először. Háború! - ezt is csak épen hogy tudta és legfeljebb néhány paraszt asszony jajveszékkelő sírása kísérte emlékében. Hát ilyen zürzavaros komplikált dolog az élet, és nem csak pénz, pénz, pénz, meg szeretkezés? Más is irányíthat sorsokat, nem csak a jólét utáni vágy és az egymás megkívánása?

Bodor a Karola kérdésére eszmélt csak rá, hogy egy idegen nő lépett mellette, akinek ő már jó darab útját életének történetével kíséri. Hiszen általában nem volt őt nehéz szóra bírni, lelkes fiatalsága mindig kibuggyant az ajkán, amint érdeklődésre talált. De hát érdeklik-e ezt az asszonyt, amit ő mond?

- Mondja miért? - ismételte Karola a kérdést majdnem könnyörögve.

- Mert kellett. Mert az álmok ideje lejárt. Mert már nem volt, aki dolgozzék helyettem és a pénzt küldje nekem. Mert itt várt rám segítséget kérőn az elhanyagolt birtok, várta, hogy valaki megint gazdagságra tanítsa.

Karola igyekezően bólintott:

- Gedeon is mindig mondta, hogy kár volt ebbe a bűdös országba születni.

Bodor vizsgálódva nézte Karolát: Gedeon mondta? Hát te mit gondolsz a mögött a márványba faragott homlokod mögött?

- Szép ország ez pedig bárónő, higgye el, - szólalt meg rövid hallgatás után. - Valamikor én is kicsinylőleg gondolkoztam róla, de ma már hálás vagyok a kényszernek, amely megtanított szeretni ezt a földet, amelynek egy részecskéje az én földem is. Sok az ember és ha élni akarunk, bőkezűségekre kell tanítanunk a természetet. Különbözik megint csak gyilokkal megyünk egymás ellen. Pedig csak azt ne, ne több háborút! Annál mégis csak hasznosabb a földdel küszködni, és nincs is szebb diadal, mint egy szép darab buzatáblára azt mondhatni: az enyém!

Bodor egyszerre nagyon szerette volna, ha az idegen asszony helyesli mindazt, amit mondott, lelkes igenlést várt tőle, nem bánta volna, ha csak látszólagost is. Hiszen ő úgyis csak a külső képét viszi el majd a váratlan találkozásról, de elevenebb képet akart és azért hogy szóra bírja Karolát, a szemébe nézve egyenes kérdést intézett hozzá:

- Nos bárónő, kegyednek mi a véleménye?

Vélemény! Ilyesmit sem kértek még Karolától és egyszerre lángbaborult az arca:

- Nem tudom, - dadogta.

Ostoba! - gondolta Bodor, de a segítségért könyörgő szemek megvesztegették és gyengéd szájalom lett megvetésből.

- Kegyed nem erdélyi bárónő?

- Hogyne, - Karola nagyon örült, hogy ő is erdélyi. - Nekünk is van birtokunk a Maros mellett, de Gedeon bérbeadta. Gedeon utál falun lenni. El is adná az egész koldus gazdaságot, de nem lehet, sok az adósság rajta. Ha eladná, alig maradna valami, mert ur csak kiadni tudja a pénzt, nem zsidó, hogy spekuláljon vele. - Karola büszke arccal mondta el a Gedeon bölcsességét és úgy biggyesztette telt ajkát, mint Silberbergre, mikor először lépte át az otthoni ebédlő küszöbét.

Bodornak tetszett így, mint ágáló gyermek, aki szentül hisz még a dajka-mesék babonájában:

- Miért utálja úgy azokat a szegény zsidókat? - kérdezte csak hogy bosszantsa.

Karolának felfelé ivelődött a szemöldöke:

- Mert azt hittem, hogy csak ők gazdagok.

- És most mit hisz?

- Most már tudom, hogy van más is, aki nagyon gazdag, láttam Németországban.

A férfi tovább érdeklődött:

- És olyan fontos, hogy valaki nagyon gazdag legyen?

A Karola szeme gyorsan járta végig saját cipőjét, ruháját és érezte a gyűrűit a kesztyű alatt:

- Hogyne! - felelte, de amint Bodorra nézett mindennél elevenebb lett benne a mai délután és erre tanácstalanul dadogta: - Nem tudom.

- Ne haragudjék bárónő, de én azt hiszem kegyed ezekben a kérdésekben legalább is nincs jól informálva, lássa... A férfi egyszerre abbahagyta a nagy magyarázatot, melybe készült belefogni. Hiszen olyan mindegy, hogy egy szép asszony mit hisz, vagy mit nem. Fő az, hogy gyönyörködtető üdülés a szemnek és azért tréfálkozva folytatta:

- Nem tudom ki az, Gedeon úr...

Karola buzgó készséggel adta a felvilágosítást:

- A bátyám!

- Tehát Gedeon báró úr kissé elfogult lehet és...

Haragos felkiáltás szakította félbe:

- Gedeon gonosz!

- Ugy? Hát akkor miért hisz neki olyan nagyon?

- Én nem hiszek neki, csak...

Most Bodor szólt közbe:

- Nem akarok semmiképen az érzelmeiben gázolni, de azért nagyon kérem, ne üldözze maga is azokat a szegény zsidókat.

A Karola arca csupa csudálkozás volt:

- Ki üldözi a zsidókat?

- Ugyan bárónő, hát nem olvas ujságokat?

Erre nem kapott választ Bodor és most hosszú csend következett. Jól kinn jártak már a városból, apró házikók, kopasz kertek és a gazdagok villái között. A férfi minden kapún gondosan elolvasta a nevet, várva, hogy melyik előtt búcsúzik el tőle az asszony.

Karola egyre lassabban ment, húzva az utat. Az arcán, amelyen még élet nem jelentkezett soha, most kínos küzködés látszott. Kétszer is mély lélekzetet vett, mint aki beszédre készül, de aztán csak beharapta a szót az ajkába.

Mikor a jobbra kanyarodó jegenyefa sorhoz értek, megállt Bodor és várakozva nézett az asszonyra: most merre?

Karola is megállt és kezét nyújtotta bucsuzóul... Bodor csalódott volt ugyan, de azért ellenkezés nélkül vette le kalapját, egy csókfélét küldve az asszony kesztyűje fölé.

Mikor felemelte fejét a meghajlás után, már nem ő fogta a Karola kezét, hanem Karola az övét. Szinte kapaszkodott bele és izgatottan kérdezte, mint aki nagyon fél a választól:

- Mondja, feleségül venne egy zsidónőt?

Bodornak nevetnie kellett, pedig szégyelte a könnyörgő szemek előtt:

- Miért ne? Természetesen!

Karola nagyot sóhajtott:

- Akkor jó! Mert...

Ebben a pillanatban fordult ki a kocsijuk a Silberberg telkéről. Karola rémülten húzta vissza Bodort a sarokról és elfehéredve kérdezte:

- Ugy-e még találkozunk?

- Mikor parancsolja bárónő?

- Holnap?

- Holnap!

- Négy órakor, a Haberle háza előtt.

- Várni fogom, bárónő.

- Akkor kérem, kérem most menjen gyorsan. Én itt megvárom, amig igazán elment.

- Viszontlátásra bárónő!

- Viszontlátásra! - mondta Karola és elöntötte szemét a könny, mert olyan nagyon örült, olyan nagyon félt és ezzel olyan nagyon meglepte önmagát.

Bodor szívből szórakozott a furcsa kalandon, de azért engedelmesen indult el vissza a város felé. Mikor néhány lépés után megfordult, Karola már nem volt ott. Karola nyugalmat erőszakolva magára, lassan, sétálva ment a kocsi elé, amelyből már messziről integetett az öreg Silberbergné.

Ő bezzeg izgatott volt, ami nem is csoda, mert szörnyű jelenete volt a fiával. Mikor a városból hazatért, Silberberg meghallotta a kocsi érkezését és két perc múlva már fenn volt az irodából.

- Hol van Karola? - ezzel üdvözölte az anyját.

Karola!? - az öreg asszony gonosz mosollyal nézett a fiára. Csak kérdezzen, csak faggassa tovább.

De Silberberg nem volt hajlandó hosszabb tárgyalásba bocsátkozni, ő a feleségét akarta látni és az emeletre vezető lépcső felé indult.

Az öreg asszony látszólag egykedvűséggel babralt a keztyűjével. Nyugodt akart maradni. Biztos győzelmének tudatában szinte szélesedett, már foglalta el a házban a bűnös asszony helyét. Csak akkor szólalt meg, mikor a fia már vagy a tizedik lépcsőfokon volt.

- Karola nem jött még vissza. - Azért nem tudott úgy uralkodni hangján, ahogy szeretett volna, trombitaszerű élessége tompább volt a rendesnél, rekedtsége elfojtott fenyegetés. Az egyszerű mondat véstjóslnak ütötte meg Silberberg fülét, járta át a testét. Egyetlen ugrással lennt volt az anyja előtt és megragadta karját.

- Most, most! - gondolta az öreg asszony, - most okosan. Nem szabad úgy tenni, mintha nagy dolog volna az egész, szóra sem érdemes, el kell kergetni azt a bestiát és vége.

Álnokul szomorú arcát a fia felé fordította:

- Édes fiam, Karola... - torkán akadt a szó.

A szorítás a karja körül erősebb lett, de nem azért jajdult fel. A fia szeme, a fia eltorzult szája facsarták el a szívét és egyenesen onnan tört ki a fájdalmas kiáltás.

Fehér volt a Silberberg arca, félig nyitott szája gyorsan kapta be a levegőt, aztán lassan engedte ki megint, mintha az élete szállna el belőle. Szintelen szemén át, melynek fanatizmusát nem takarta el most a nehéz szemhéj, látszott lelkének egész örült kétségbeesése. Reszketni kezdett, félő, gyámoltalan indulatában és levegő után kapkodó ajka, mintha a szót kereste volna, hogy könnyítsen vele a szíve terhén.

- Beteg, beteg, - gondolta Silberbergné.

- Fiam! - könyörgött.

Az anyja hangjára lángvörös lett Silberberg. A szívéen nehezedő vér a fejébe csapott, a fájdalma düh lett és vad ordítás.

- Hol van? Hol van?

Az öreg asszony reszketett, összeesett volna, ha a fia nem tartja a karját. A foga egymáshoz verődött, kalapja a parókával együtt hátracsúszott és halára rémülten hitte, szentül hitte, hogy végük van mindkettőjüknek. Megüti a guta a fiát, itt a szemeláttára!

Meg kell nyugtatni, lecsendesíteni minden áron...

- Emil, - hebegte, nagyokat nyelve, - mi bajod?

- Hol van? - ismételte Silberberg és ellökte magától az anyját.

Amint a vén asszony kiszabadult a fia kezéből, a józansága is megtért némiképen. Remegő keze a kalapját babrálta helyre és ravaszul játszott a sértettet:

- Megörültél? Hát hol lenne? A doktornál van, ott hagytam. - Nem is esett nagyon neheze a hazugság, magát védte és a fia életét, nem azt a gonosz asszonyt. - Karola ideges, villanyozni kell őt. Soká tart, azt mondta Haberle. Én meg gondoltam, közben megvehetem a kötőpamutomat és hazajöttem a mintáért...

Izzadó homlokkal esett Silberberg egy karosszékbe. Szólni sem birt. Bizonytalan mozdulattal intett csak az anyjának, hogy menjen, siessen.

Az öreg asszony pedig nem győzött csudálkozni és örülni, hogy olyan hamar találkozott Karolával. Mérhetetlenül megkönnyebbült, mikor a menyé ott ült mellette a kocsiban. Mintha az életet, az egészséget vinné vele haza. Most minden más eltompult, elenyészett és a harcnak új célja lett. Csak meg ne tudjon semmit a fia!

Hiszen azért fölényben érezte ő magát Karolával szemben és ez nem az anyós marakodó fölénye volt többé, hanem az erényes nőé a bűnös felett.

- Az orvosnál voltál, érted, - oktatta megvető szigorral a menyét. - Villanyozott, azért tartott soká.

Karola meglepett örömmel kapott az után, amit az öreg asszony kínált neki.

- Holnap is be kell mennem négy órára, - mondta biztató mosollyal.

Az öreg asszony azt hitte, hogy kiesik menten a kocsiból ijedtében, de nem szólhatott semmit. Némán, dühösen, gyűlölködve lett cinkostársa menyének.

XI.

Holnap délután találkozunk ismét! Karolát egészen lefoglalta a várakozás. Ezért a viszontlátásért küzdött, ezért élt, ezért lélekzett. Más volt ez, mint a németországi kaland. Nem olyan keserves, testet felforgató vad kényszer, hanem derüs cél, öröm, kacagni való öröm.

A holnap reménye határt szabott egész életének. Négy órakor viszont kell látnia Bodort! Aztán? Mit törődött ő azzal, hogy mi lesz aztán. Ez magában véve olyan boldogság volt, hogy betöltött mindent, olyan vakító öröm, hogy azon túl látni lehetetlen. Most csak mosolyogni lehet, nevetve várni és jónak lenni.

Egyszerre jó szeretett volna lenni mindenkire, a férjéhez, az anyósához, az oláh szolgálóhoz. Soha olyan kedves nem volt Silberberghez, mint ezen az estén.

Karola ma megtanulta milyen az öröm, amely dalt teremt az ajkon és ujongást a szívben. Nincs is nagyobb dolog az örömnél, nincs szebb ember az örvendőnél.

Az öltözőszobában várta haza Silberberg a feleségét. Kikészítette a ruháját, cipőjét és keserves vágyban gondolt az asszony lábára, mellére, hajára. A megkínzójának érezte most, és gyötrelemnek beteg, kényszerű ragaszkodását.

Nem kételkedett abban, amit az anyja mondott, de a felesége távolléte már magában véve elég volt ahhoz, hogy sötéten gunnyasztó, nyavalyás állatot csináljon belőle.

Ehhez a fekete gondokba süllyedt emberhez lépett be Karola sugaras, új fiatalságában.

- Mi baj Emil? - kérdezte felkacagva.

- Semmi, - dadogta Silberberg. Azt hitte rá kell ugornia az asszonyra, hogy megfojtsa és halántékához szorítva kezét, gyors simogatással igyekezett megnyugtatni az agyát, az idegeit.

- A feje fáj? - érdeklődött Karola és egy székre dobta a bundáját, kalapját, keztyűjét. A cipőt is álltában rugta le lábáról és belebujt a papucsába. - Milyen kedves, hogy mindent elkészített, - csevegett tovább ismeretlenül daloló hangon, amely minden pillanatban kész volt nevetésbe fulladni. - Átfáztam. A mama elkésett kicsit. Már útban voltam hazafelé. Sokat gyalogoltam, de jól esett. Megint fagy. Éjszaka nagyon hideg lesz...

- Mit mondott Haberle? - kérdezte Silberberg, miközben elrakta a bundát és a kalapot. Szeretettel rakosgatta a drága holmit, mint hosszú útból megtért kedveseit.

Karola ledobta már a ruháját is és a divány felé indult.

- A sárgát vegyem fel? - érdeklődött. - Jó! Amint akarja. - És most nézett először hálásan a férjére, aki módot ad neki arra, hogy szép legyen.

- Hallom villanyozzák! - jegyezte meg Silberberg és a gyöngyöt nyujtotta a feleségének.

Karola a nyaka köré fonta és ragyogott a mosolya a tükörben:

- Milyen gyönyörű ez a gyöngy. Köszönöm Emil. Maga egyáltalán olyan jó. - Kivette az ékszerdobozt a férje kezéből, válogatott benne, gyűrűket vett ki és karkötőket. Soká keresgélt. Egy óra hosszat játszott az ékszerekkel és minden darab megjárta a Silberberg boldogan reszkető ujjait is, aki ma idegenebbnek érezte a feleségét, mint valaha eddig.

Olyan is volt Karola, mint egy felelőtlen kis lány, akinek az élete nyers anyag még más kezében. Annak kell teremtenie belőle, annak kell csiszolni, finomítani és neki nincs más kötelessége, mint engedelmesen simulni a formáló ujjak alá.

Ma minden rendben van, úgy, amint van és lehetetlen, hogy ne érezze más is ezt a világot a világok legjobbjának.

Miért vonja össze a szemöldökét Silberberg, miért olyan gondterhelt?

- Emil?! - hízelgett kedvesen.

- Aggódom magáért, - mondta a férje. - Mit csinált magával Haberle? Beteg?

Karola a szekrényhez ment. Piros arcát szinte benyomta a ruhák közé. Most kényszerítik hazugságra, most, mikor olyan boldog? Aztán meg mit is mondjon ő, aki nem volt doktornál soha. Babrált a szekrényben, hogy időt nyerjen és épen a báli brokát került a kezébe. Erre elmosolyodott és ismét Silberberghez fordult:

- Nem vagyok beteg, de azért holnap is be kell mennem. Villanyoznak.

Nagyon komolyan, fontoskodva mondta a számára mit sem jelentő szót, amelyet mint varázsigét kezelt. Kis szünetet is tartott utána, mert még nem bízott benne egészen. Aztán közel ment a férjéhez és vállára tette kezét. - Ne ijedjen meg Emil, igazán nem vagyok nagyon beteg, de a holnap esti bála nem szabad elmennem.

Silberberg elkapta a válláról a Karola kezét és megcsókolta. Váratlan ajándékot nyújtott feléje ez a kéz.

- Itthon maradunk? - dadogta gyámoltalanul.

- Itthon! - ismételte Karola. - De felveszem a legszebb ruhámat. Melyiket akarja? Jőjjön keressük ki.

Válogatta, rakosgatta a ruhákat a férjével. Játszott vele, anyásan szórakoztatta, és megköszönt neki külön minden darabot.

- Villanyoznak! - gondolta közben boldogan.

- Villanyozzák! - elmélkedett Silberberg és eltűnődött a gyógykezelés varázsos hatásán.

- - -

Az öreg Silberbergné lefeküdt. Nem is vacsorált. A köszvénye soha így még nem kínoztta. A fia meg akarta látogatni, de ő nem engedte.

- Javulást anyám és jó éjszakát, - kiáltotta be Karola, soha sem hallott kedvességgel.

- Villanyozzák! Villanyozzák a... - motyogta az öreg asszony és sűrű átkokat küldött a menyé után.

Másnap is fekvé maradt. Hatvanöt év óta először. Történjék akármi, - de nélküle, ő elbujik az élet elől. Azonban csak délig bírta ki. Akkor kihívta az ágyból a kötelességtudása, amely még éjjel sem aludt soha. Nem hagyhatja el a fiát. Mi lesz, ha ő megy az asszonnyal, ha beszél Haberlével, ha...

A fiatalok már az ebédnél ültek, mikor sötét arccal megjelent közöttük. Karola egy levelet olvasott épen, de azonnal letette és az anyósa elé ment, hogy az asztalhoz vezesse. Az öreg asszony végigmérte tetőtől-talpig és eltolta magától.

- Micsoda új divat ez? Tudok még egyedül is menni, - mondta szigorúan.

Karola szó nélkül a helyére ült és végig olvasta a levelet.

- Nos? - érdeklődött Silberberg.

- Küldjön pénzt Gedeonnak, - mondta Karola és sem gőg, sem harag nem volt a hangjában, mikor a bátyja nevét kiejtette. Aztán egyszerre elkomolyodott és rövid gondolkodás után,

nagyon határozottan, nyugodtan közölte első óhaját férjével. Kérés volt, de parancsnak hangzott: - Vegyük meg tőle a birtokot Emil. Ha jól megfizetjük ideadja.

- Nagyon szeretné, Karola? - kérdezte Silberberg és pénzügyei jutottak eszébe.

Karola erre úgy ismételte a Bodor szavait, mint akinek egy nagy hit a mástól tanult imában az üdvösséget tárja fel:

- Nincs szebb diadal, mint egy szép buzatáblára azt mondhatni: az enyém!

Silberberg már nem gondolt pénzügyeire. Csak az asszonyt látta, csak a boldogságot érezte, hogy féltett bálványa buzatáblát kíván magának.

- Jól van Karola, majd meggondolom a dolgot.

Az öreg asszony szeme ide-oda járt közöttük. Félve leste a fiát és nem birt hallgatni: - Ma nem jó üzlet a birtokvétel fiam, - trombitálta.

Karola felkacagott az üzlet szóra. Ki gondolt most arra?

Az öreg asszony erre dühös lett, kitört belőle a keserűség:

- Nevetsz? Csak neved! De a fiam ugy-e kutyálkodjék érted? A szép ruha kell, meg az ékszer kell. Jól esik a gazdagság a koldus bárónőnek!

Silberberg fehér lett, mint a fal. Egyszerre maga előtt látta Karola összes őseit, amint érte jönnek és elviszik tőle. Az asztalra akart ütni, de keze erőtlenül esett az abroszra és nem ordította, csak halkán nyögte a dühöngő öreg asszony felé:

- Hallgass!

- Ugyan Emil, - szólalt meg ekkor Karola, - hagyja, hát olyan fontos, hogy valaki nagyon gazdag legyen? - Lassan, élvezettel ejtette ki a szavakat, amelyekre emlékezett, anélkül, hogy értelmükkel törődött volna. A hatásukról sem volt fogalma és meglepődött, hogy olyan diadal termett nyomukban a férje arcán.

Silberberg felállt és kezét csókolta Karolának. Hát nem a pénz, hát nem csak a pénz miatt van nála ez az asszony?

- Megveszem magának a birtokot, - jelentette ki határozottan.

- Köszönöm, - mondta Karola és Bodorra gondolt. Most hát az ő jussa is mindaz, amit tőle hallott tegnap. Aztán a Silberberg ragyogó arcára nézve egyszerre, váratlanul tette hozzá örök bizonyosságul annak, hogy az első szívszerinti találkozás ravaszságra tanítja a legnaivabb ős asszonyt is: - Emil, ma egyedül megyek be Haberléhez.

- Amint akarja Karolám! - egyezett bele Silberberg.

- - -

Rossz asszony! Csakugyan rossz asszony volt az a piros arcú, türelmetlen Karola, aki a Silberberg bucsucsókjával homlokán találkozóra ment a városba? Hazudott, ravaszkodott, csalt és mégis olyan volt a mosoly az arcán, mint a száraz lombokat életre csókoló tavaszi nap. Lehet is rossz a kipattanó bimbó, az először daloló madár, lehetne rossz a szív, amely megtanult szeretni? Szeretni! Könnyű azt mondani. Megnyilatkozásában olyan egyforma tud lenni az a szerelem. De hol a forrása, honnan fakadt? Az a nagy kérdés. Nagy szerelmek nőhetnek hiúságból, haszonlesésből, unalomból. Pedig a szerelem csak azt emeli, aki önmagáért tudja befogadni, - minden mást sárba ránt. Asszonyok mennek férjet csalni, gyermekek hagyják el szüleiket, lányok hazudnak az anyjuknak, mert szeretnek, szeretnek! - mondják. És mégis milyen kevés az olyan nő, akinek minden ok nélkül, mint egy ének úgy fakad szerelem

a szívéből, aki kacérság és vágy nélkül jó, csak jó lesz tőle, aki kacagva, minden gondtól, kívánságtól szabadulva, még az érzékiségen is túl emelkedve megy a találkozóra, úgy mint Karola.

Nem is ábrándozott, nem látta semmiféle hiuságának közelgő vonatkozásban, csábító képben saját magát. Nem próbálgatott szavakat, melyeket mondani fog. Nem állapította meg, még azt sem, hogy szereti-e Bodort, nem kutatta tetteinek következményeit, nem kérdezte, hogy a férfi, aki felé a tegnap született mosolya vitte épen ilyen érzéssel várja-e őt. Nem! Nem zavarta meg az ő boldogságát semmi töprengés. Még a ravaszkodásain sem kellett a fejét törnie, magától jött minden. Előtte volt a Bodor arca és mintha az ő mosolyának biztonságából olvasna le minden szót, úgy állította meg a kocsit a város szélén.

- Várjon itt meg, - mondta a kocsisnak. - Gyalog megyek.

Kiszállt és az órájára nézett. Félnégy. Még nagyon ráért. Nem baj, az ilyen várakozásnak drága és könnyű minden perce, mert szabad szárnyakon repülhet a cél felé. Négy órakor a Haberle háza előtt! Ennyiből áll az egész élet, de ezen kívül nincs és nem lehet semmi más a világon.

Mereven maga elé nézve sietett az úton, amelyen tegnap ment Bodorral, és nem vette észre, hogy utána fordulnak a járókelők. Az arcát nem takarta el fátyol, nem surrant lopva a falhoz lapulva, nem gondolta volna senki, hogy találkára megy Silberberg Emilné.

A Haberle háza előtt emelte fel először tekintetét. Ott állt várakozva, az egész város szemeláttára.

Bodor a szomszéd cukrászdában ült az ablaknál, onnan vigyázta az utcát és nagyon csudálkozott, mikor meglátta Karolát. Nem hitte, hogy eljön. Nem is nagyon várta, értelmetlennek találta az egész dolgot. De most, hogy itt volt, megörült neki mégis.

- Bocsáss meg, - szólt oda az alacsony, vörös hajú fiúnak, akivel együtt ült és kisietett az utcára.

Karola feléje intett fejével és már messziről nyujtotta kezét. Bodornak megint felébredt egész kíváncsisága. Ki lehet ez a nő, aki világos nappal így mer találkozni, aki úgy látszik nem tartozik senkinek számadással és aki rossz asszony még sem lehet?

- Jó napot! - köszönt Karola és kezét úgy tette a Bodoréba, mintha azt mondta volna: - Itt van, a tied vagyok.

Bodor pedig ott állt a piac közepén egy ragyogó arcú asszonnyal, akivel nem tudta, hogy mit kezdjen. Itt van, eljött, átszellemült mosollyal néz rá és ő nem merné megölelni akkor sem, ha egyedül lennének. Az ilyen úrnők rendelkezni szoktak, kívánságaik vannak és az ember mindjárt tudhatja, hogy milyen indítványt tegyen nekik. De ez a prémes, gyöngyös csak áll és mosolyog, mint egy megajándékozott kis paraszt leány a vásáron. Csak nem beszélgethetnek az utca közepén? Nevetséges helyzet és a barátja nézi őket. Háromszor is megráspolta torkát míg végre kinyögte:

- Bárónő, talán iszunk együtt egy csésze teát! - Biztatón mosolygott hozzá, de nagyon tartott tőle, hogy erre az indítványra az asszony egyszerűen kineveti és ott hagyja.

- Szivesen, - felelte Karola és látszott rajta, hogy örül.

- Szóval teázunk, - állapította meg Bodor, de Karola nem hallott semmit az iróniából. - Épen a barátommal ültem a cukrászdában, mikor jött.

- Kivel? - kérdezte Karola.

- Wolf Jenő barátommal.

- Zsidó? - érdeklődött Karola.

- Az!

- Nagyon szeretném megismerni a maga zsidó barátját, - mondta Karola komolyan.

Beléptek a cukrászdába. Szerencsére kevesen ültek benn, de akik benn ültek, azok mind Karolára néztek. Bodort kínosan érintette a dolog, de Karola nem vett észre semmit. Egészen megfeledkezett magáról, ő csak egy ujjongó kacagás volt, ebben a boldog kacagásban érezte, látta Bodort és rajta kívül semmit és senki mást a világon. Így ment könnyű léptekkel, diadalmasan a márvány asztalok között. El a süteményes pult, a bámuló, pukkerlizó, fehér kötényes kisasszony előtt, a régi óra alatt, amely élesen ütötte a négy órát. Mindez csak egy hangulattá vált Karolában, hogy élete végéig kísérje őt. Emlék, amely ezentúl vele lesz minden örömeiben, bánatában, olyan sorsdöntő erővel, amely ellen hiába küzd az ember.

Délután négy órakor végig ment a cukrászdán Bodor Gábor mellett és... A többi már nem tőle függ, a szerelem egyszerre levett a válláról minden terhet és minden felelősséget saját életével szemben.

Az ablaknál egy fiatal ember állt és várta őket.

- Wolf Jenő barátom, - mondta Bodor nyugodt kedvességével, amellyel a leghetlenebb helyzetet is elfogadhatóvá tudta tenni.

Karola kezét nyujtotta a vörös hajú, rajongó szemű, okos arcú fiúnak, aki ideges féltékenységgel vizsgálta az asszonyt.

Bodor lesegítette a Karola köpenyét, aztán leültek a kis kerek asztal köré.

Karola levetette hosszú keztyűjét és maga elé téve az asztalra a puha bőrt simogatta, miközben Bodor derűs szemén, és mosolygó nagy száján csüngött a szeme. Bodor Wolfot figyelte, aki idegesen dobolt kanálával a pléh tálcán. Látta, hogy barátja halálosan zavarban van a döllyős, szép nő közelében és ezért haragszik.

A legtöbb ember cinikusnak és arogánsnak találta Wolfot, de ő tudta, hogy ennek csak állandó elfoglaltsága az oka, amely természetének és eszének örökös küzdelméből fakad.

A szegénységből kinőtt fiút származása érzékennyé, ingerlékennyé tette, a gyermekkori nyomorgás betegessé. Ferde helyzetéből csupa ellentmondás nőtt fel benne. Természeténél fogva szenvedélyes, tiszta idealista volt, de ezt szégyelte, mint egy csúnya bűnt és kötelességének tartotta az ilyesmit lenézni és kigúnyolni.

Lágy szívű volt, azért kerülte az embereket és a világ szeme előtt csak politikai és szociális kérdésekkel foglalkozott, kiméletlenül ítélkezve mindég. Azonban titokban rajongott a művészetért, a szépért, annak minden megnyilatkozásában és ha egészen egyedül maradt önmagával, akkor verseket is írt, de ezt Bodoron kívül senki sem sejtette.

Bodor előtt nem volt titka, Bodornak minden szabad volt a szemében, ő még egy szép, gazdag asszonnyal is ülhetett a cukrászdában és akkor sem barátjára haragudott, hanem az asszonyra.

Bodor intett a kisasszonynak, teát rendelt mindhármuknak és kivette a kanalat a Wolf kezéből.

- Nyugodj meg végre! - mondta neki nevetve.- Nagyon heves vitába voltunk elegyedve, - folytatta aztán Karolához fordulva.

- Én még soha sem hallottam vitatkozni, - állapította meg Karola. - Miről beszéltek?

- Nem hölgyeknek való, - vetette oda Wolf.

Bodor Karolához fordult és magyarázni kezdett kicsit rekedt, mély hangján, olyan mosollyal, amely egy gyermekkel is meg tudja értetni a leggonoszabb, idegen tudományt.

- Szociális kérdésekről volt szó, bárónő. Az én drága Jenő barátom semmivel sincs megelégedve, fel akarná fordítani az egész világot és máról holnapra megjavítani az embereket. Mindég elfelejti, hogy milyen országban élünk. Nem lehet sokat okoskodni. Az ördöggel is szembe kell szállnunk, ha meg akarjuk védelmezni a rongyos életünket. Ma legjobb, ha a vizbefuló is maga gondoskodik a szalmaszálról, amelybe majd kapaszkodni fog. De persze én gonosz egoista vagyok az ő szemében. Kiuzsorázó kapitalista, aki az őseimtől örökölt birtokon dőzsölöm át életemet.

Bodor mosolyogva beszélt, de épen ez vérig bosszantotta Wolfot. Azt hitte az idegen asszonyt akarja kimélni és azért tereli tréfára komoly vitájukat. Ezt pedig nem tűrhette. Féltékeny volt a szép nőre, aki idejött, közéjük állt és elveszi tőle a barátját. Ime Bodor már is gyengéden örködik a bárónő lelkiismeretének nyugalma fölött.

- Én azt soha sem mondtam, - vágta vissza izgatottan. - Ha mindenki olyan lenne, mint te, akkor nem lenne szocializmus és még én is hajlandó lennék talán belenyugodni a mai társadalmi rendbe.

Karola belemarkolt a kesztyűjébe és elszántan szólt közbe:

- Romániában nincs szocializmus. - Amint ez a szó elhangzott, eszébejutott a Hilbéék előcsarnoka és mindaz, amit akkor Silberberg mondott. De egyben a gróf is eszébejutott, mire nagyon elpirult és könnyörgő szemét Bodorra emelte.

- Arról jobb nem beszélni, bárónő, - mondta Bodor. - Egyáltalán minek bolygassuk most ezeket a nagy kérdéseket. - Őt most a szociális problémáknál, sőt Wolfnál is lényegesen jobban érdekelte Karola. Érzékeny barátja ezt mindjárt meg is érezte és szenvedélyességében kész volt vérig sérteni az asszonyt.

- Sőt, ezekről a kérdésekről mindég és mindenkor beszélni kell, ha alkalom adódik, - kezdte hevesen gesztikulálva és a kelleténél hangosabban magyarázni. - Az embernek azért van hite, hogy hirdesse. Valamikor régen te is ezen a nézetten voltál Gábor.

Bodor legyintett kezével, Karolához fordulva mosolyával:

- Azóta... - mondta, és aztán elhallgatott.

- Nos azóta? - kérdezte Wolf.

- Azóta megtanultam szeretni az életet. Mert szép az élet, ugy-e bárónő?

Karola boldogan és buzgón bólintott és azt hitte megtalálta a mai nap egész gyönyörűségét titkát ebben a néhány szóban: az élet szép!

Wolf csufondáros nevetésre fakadt és keserűen tört ki:

- Azóta csak rosszabb lett a világ.

- Nem hiszem, - mondta Bodor, - a világ sem jobb, sem rosszabb nem lett és nem lesz. Megjavítási lehetőségben pedig nem hiszek. Lehet, hogy ez lustaság részemről. Én mindenestre beérem azzal, hogy az adott körülmények között igyekezem boldoggá tenni magamat és ebből talán valamit juttatni annak a néhány embernek, aki környezetemben él.

- És az sikerül is! - szólt közbe Karola.

Bodor csudálkozva nézett rá és ismét egymásba kapcsolódott a tekintetük.

De Wolf nem hagyta abba a vitát, nem csak az igazáért küzdött, a féltékenység is beszélt belőle és szenvedélyesen igyekezett maga felé terelni a mosolygók figyelmét:

- Te rosszabbá teszed magad, mint amilyen vagy, - fordult Bodorhoz. - Téged nem a meggyőződés vitt el közülünk, hanem a csalódás. Én elhiszem, hogy máról holnapra nem lehet megjavítani a világot, de ha összetartunk, akkor sikerülni fog. Az épen a baj, hogy az olyan emberek, mint te, kiállnak a küzdelemből. Ez a magyarság hibája.

Bodor csitítólag tette kezét a Wolféra:

- Keresztény üldözés tör ki megint? - kérdezte félig tréfásan. Aztán Karolára nézett ismét. - Lásd bárónő, így harcolunk mi mindég egymással. Pedig nem sok értelme van az ilyen fajta vitáknak, mert csak azt demonstrálják, hogy mindent a világon be lehet bizonyítani egy vagy más módon. Mindenkinek megvan a maga privát igazsága...

- Itt nem szavakról van szó, hanem tényekről, - vágott szavába Wolf. - Az első tudat, amelynek az agyunkban fel kell ébrednie az, hogy az egyedül álló ember a legtehetetlenebb, legnyomorultabb az összes teremtmények között, de ha sokakkal egyesülve felépíti a maga morálját, akkor ura a világnak.

Karola buzgón bölintott és szomorú mosollyal mondta: - Egyedül lenni nagyon rossz, nagyon, nagyon rossz.

Bodor megilletődve nézett rá. Olyan őszintén hangzott, amit mondott.

Wolf is meghatódott, de ezt nem volt szabad mutatni, a világ minden kincséért sem és ezért dühösen folytatta:

- Nem rossz, hanem káros, sőt bűn. Igen barátom: bűn. Részedről elsősorban az. A majmoknak sikerül pusztá kiabálásukkal elkergetni a tigrist az erdejükből, ha elegenden vannak hozzá, hogy elkábítsák és megzavarják rikoltozásukkal.

Bodor felkacagott a hasonlatra, melyet ma hallott először és nekibátorodva, Karola is nevetni kezdett.

- Ne nevéssen bárónő, - heveskedett Wolf. - A mi társadalmunknak is megvannak a maga tigrisei, akik vérszomjasabbak a fenevadaknál. Kik ma a nagy emberek, kiknek bir minden szava ma értékkel, kiknek tetteivel foglalkoznak az ujságok, kik az urak élet és halál felett? A kapitalisták! Ők a hatalmasok, akik előtt térde hajt a társadalom, nem gondolva meg, hogy látszólagos erejük forrása tulajdonképpen gyengeség és félelem. Az emberek ma, ahelyett hogy együtt gondolkoznának, együtt éreznének, együtt alkotnának, elkülönítik magukat és egy gonosz ellenséget helyeznek maguk fölé: az értéket, a tulajdont. A mi korunk úgy van beállítva, hogy a pénz boldogság. Pedig egyáltalán nem az, ami a kontaktust az élettel megteremthetné. Csak pótlék, bűn és gyengeség!

Karola kínosan figyelve hallgatta Wolfot. Szinte belefájdult a feje, mintha az agyát szántották volna fel az éles, kemény szavak.

- Bűn és gyengeség, - ismételte halkán és szégyelte egész életét.

Wolfnak diadal volt az asszony gyötrődése, még jobban meg akarta kínozni és nagyon fehér, keskeny kezét felemelve úgy szavalta kedvenc igazságát:

- Két ember él öntudat és egyéniség nélkül: a kapitalista és az arisztokrata!

- Istenem! - sóhajtott Karola és olyan volt a hangja, mint egy megrémült gyermeké.

Bodort nagyon érdekelte barátjának küzdelme a szép nővel, de végül is túlságosan megsajnálta Karolát és komolyan közbeszólt:

- Sophrosyne, Jenő! Mérséklet öregem! - Aztán Karola felé fordult: - Nem parancsol még egy süteményt bárónő?

- Nem, nem, köszönöm, - mondta Karola és miután az órájára nézett, zavartan kérdezte: - Mennyi ideig tart az, míg villanyoznak valakit?

- Tessék? - csodálkozott Bodor. - Vagy úgy persze, a doktor!...

Karolának lángbaborult az arca. Ő is egyéniség nélküli arisztokrata. Bodor mindent kitalált és most már ez a másik is tudja! Gyorsan húzta fel kesztyűjét és felállt:

- Azt hiszem mennem kell, - mondta és Wolf kicsinek, silánynak érezte magát, mikor kezét fogott a büszke termetű, tiszta, szép arcú nővel.

- Elkísérhetem bárónő? - kérdezte Bodor.

- A kocsi a város végén vár, - felelte Karola és egyszerre megtört a gőgje. - Köszönöm, nagyon köszönöm, ha velem jön.

- Megvársz? - fordult Bodor a barátjához.

Wolf ridegen bólintott, de aztán szomorú szemmel nézett utánuk. Haragudni akart Bodorra, haragudni Karolára, de csudálatosképen melankolia lett a haragból, amint eltűntek szeme elől. Egyszerre versbe kívánczolt minden felháborodása. Hiába küzdött a banális lyra ellen, amely akarata ellen megrohanta:

„Gőgös asszony, elmentél mellettem,
De agyamban hagytad lábad nyomát...”

- Nagyon haragos ember a barátja, - mondta Karola Bodornak, mikor kiértek az utcára. - Félttem tőle.

- Ő is kegyedtől, bárónő, higgye el.

- Tőlem?

- Persze, azért volt olyan szigorú.

- Hát nem igaz, amit mondott?

- Sajnos, nagyonis igaz.

Karola ijedtre tárgult szemmel nézett fel Bodorra:

- De hát akkor én...

- Kegyed egy boldog és szép asszony, - szakította félbe Bodor. - Wolf pedig szegény és vergődő ember, aki tele van ésszel, jószággal, nemességgel és aki elmegy az élet mellett, amelyért feláldozza magát. Én az ő érdekében nem értek vele egyet, pedig tudom, hogy igaza van.

Karola egy ideig hallgatva ment, aztán hirtelen felderülő arccal kérdezte:

- Ugy-e az is kapitalista gonoszság, ha valaki elkergeti az iroda kisasszonyát, mert selyem harisnyát visel?

- Nem tudom! Az attól függ!

- De gonoszság! - bólintott buzgón Karola. Aztán szégyenkezve tette hozzá, mert eszébe jutott, hogy neki meg mindent megenged Silberberg:

- Csudálatos, hogy jó emberek is milyen rosszak tudnak lenni.

Bodor nem felelt, de egyre gyengédebben nézte a furcsa nőt és miután Karola egy ideig nem szólt, igazán meleg érdeklődéssel kérdezte:

- Mire gondol bárónő?

Karola arra gondolt, hogy néhány perc múlva a kocsinál lesznek és nehéz szomorúság fogta el. Azért a Bodor kérdésére mint egy lökésre, könny szökött a szemébe.

- Nem tudom, - dadogta egész erejével küzdve a sírás ellen. Mosolyogni próbált és úgy tette hozzá: - Én egyáltalán semmit sem tudok. Maga és a barátja olyan sokat tudnak, hogy szinte félek, mióta látom, hogy ennyi minden van a világon.

- Bárónő, - mondta Bodor komolyan megilletődve, - az élet lényegének megismerése nem a tudásban rejlik higgye el.

- Hanem? - kérdezte Karola és dióbarna szeme rajongó várakozással csüngött a férfi arcán.

- Hanem az olyan szemekben mint a tied, - gondolta Bodor, de aztán igyekezett szabadulni az asszony szépségének varázsa alól, mert igazán érdekelte őt és komolyan mondta:

- Saját öntudatunk mélyebb kutatásában. A kegyed életének kegyed az alapja, az enyémnek én, a Wolfénak Wolf, de ő például ezt nem akarja belátni. A bölcsességünk épen azért olyan adott valami, mint ez a fa, amely előttünk áll, az ember észreveszi vagy sem. Kegyed például most nem vette volna észre. Ha meg nem fogom a karját nekimegy.

Karola felkacagott:

- Magával is úgy ütköztem össze tegnap.

- Látja, látja, - mondta Bodor, - akkor is elterelte valami figyelmemet a lényegről. Majdnem úgy mentem el kegyed mellett, hogy meg sem látom. Pedig nagy kár lett volna.

- Kár! - Áhítatosan ismételte Karola és a férfit megint megdöbbenette gyerekes ártatlansága.

A tegnapi való emlékezésben Karolát újra megrohanta a boldogság, az aggodás, a félelem. Már csak néhány lépés választotta el őket a válás percétől. A sarkon túl várja a kocsit. Megállt és nem is igyekezett egykedvűnek látszani:

- Most bucsuzunk kell, - mondta. - Mikor látom megint?

- Nem tudom, bárónő.

- Holnap?

- Sajnos nem lehet, bárónő. Ma este elutazom Wolffal.

- Hova?

- Pestre és Bécsbe.

Karola a felső ajkához emelte kezét és a sírás ellen küzdve, erősen odaszoritotta fogsorához:

- Miért?

- Most nincs dolog a gazdaságban és elmegyek én is egy kicsit embereket látni.

- És mikor jön vissza? - A Karola szája nagyon reszketett már a keze alatt.

- Egy, két hónap múlva. Megengedi, hogy írjak kegyednek?

- Nem, nem! Nem lehet. Csak azt mondja meg, hol lakik?

- Pesten, vagy Bécsben?

- Nem, itt! Hol van a birtoka? Messze?

- Messze is, meg nem is, bárónő. Erre mifelénk, az erdélyi hegyek között, nagyon távol tud lenni a közel is. Erre a hegyen át, - és Bodor a Silberberg-telep mögötti magas hegyre mutatott, amely délfelé elzárta a várost, - nincs is messze. Csak ezt a hegyet kell megmászni, aztán ott van már az ember nálam, azaz a világ végén. Legalább gyerekkoromban mindig azt hittem, hogy a mi falunkon, Jedulon túl, már nincs semmi. Én kocsin járok be a városba és ha nincs nagy sár, beérkezem négy óra alatt. Lóháton valamivel rövidebb. A postáért is úgy kell beküldenem mindennap.

- Isten vele, - mondta Karola.

Bodor megcsókolta a kezét, aztán megcsókolta mégegyszer. Szívesen visszatartotta volna még az asszonyt. De Karola menni akart, félt a zokogástól, amely a torkát fojtogatta.

- Ugy-e látom, ha vissza jövök? - kérdezte a férfi kicsit ostobán.

- Nem tudom, lehet... nem tudom... Most megyek! Maga maradjon itt!... Isten vele! - dadogta Karola kétségbeesetten és elszaladt a kocsija felé.

XII.

Az öreg Silberbergné a ház előtt várta vissza a menyét. Ott állt nagykendőjébe burkolódzva és mereven nézett ki az útra.

Karola már messziről meglátta őt és amint meglátta, menten letörülte könnyeit. Ez a vén asszony ne lássa őt szomorúnak. Se ő, se a fia meg ne sejtсенek semmit mai öröméből, boldogságából, mai keserüségéből. Ez az övé, úgy amint soha semmi nem volt az övé eddig.

Mereven, büszkén szállt ki a kocsiból, lassu, gögös mozdulattal úgy mint akkor, amikor mezitláb járt még. De most céltudatos volt a büszkesége, diadal önmaga fölött. Végigmérte az öreg asszonyt egy pillantással és odaszólt neki kurtán rendelkezve:

- Igazítsa el a dolgot Haberlével. Nem megyek többé villanyozni.

Nem megy többet! - Silberberg mama belepirult a megkönnyebbülésbe. Ezzel a hirrel már várhatja a fiát. És miután annyit áskálódott, hogy mindent felforgasson, megváltoztasson, most örült, ha csak marad minden a régi ben.

A Karola titkos vergődése nem is zavarta meg az elzárkózott ház életét. Ő maga is befejezettnek tekintette élményét. Bodor nem törődött vele! Elutazott, pedig ha nagyon akarja, bizonyosan maradhatott volna is, de nem, elment szórakozni Wolf Jenővel, itthagya őt, megsebezve, megmérgezve idegen érzésektől, gondolatoktól.

Az élete, melynek központja eddig saját szépsége volt, egyetlen gondja testének kielégülése, egyszerre ezer kérdéssel rohanta meg.

„Sorsának alapja ő maga!” - mondta Bodor és probléma lett Karola számára, Deér Karolinából. Ha valakiben pedig egyszer felébred az én, nem egy kész egyéniség nyitja ki szemét, hanem számtalan különböző és megindul a harc a testéért.

Karola elvesztette öntudatlanságát, a veleszületett gög lekopott róla.

- Megváltozott, - gondolta Silberberg, mikor Karola szánakozó jósággal végigsimított a fején.
- Nőies lett, más!

- Gyereket szeretne? - kérdezte, boldogan ölelve magához az asszonyt.

Karola hevesen rázta fejét:

- Nem, nem! - De egyben a szive azt dobogta: Igen, igen, igen! Csak nem ettől az embertől, csak nem Silberbergtől. A grófra gondolt és megborzongott. Attól sem! Semmiféle férfitől, csak egytől, csak tőle, Bodor Gábortól.

Az ő számára nincs és nem is lehet már más a világon. Kétszer látta, s talán nem látja soha többé. Mindegy, akkor fájdalom lesz az élete, lemondás, örök sirás, amiért egyszer, egyetlen egyszer kacagott.

Most kezdte érteni az anyját. Őt várni, az egyetlent várni mindig és beleőrülni a várakozásba. Istenem, ha legalább várt volna! De Karola nem is várt.

Bodor nem szerette és ő a Silberberg felesége volt. Ebbe kell, ebbe akart belenyugodni, beletörődni. Azért nem is igyekezett változtatni az életén, megköszönte továbbra is a ruhákat, az ékszereket, a virágokat. A pénz pótlék, bűn és gyengeség, - mondta Wolf. Wolfnak igaza van és ő elfogadta pótléknak, bűnnek, gyengeségnek.

Mikor azonban megjött a tavasz, az első márciusi napfény, a rügyfakasztó eső, az utolsó lucskos hó, mikor felásták a kertet a ház előtt, mikor megkezdődött a tavaszi munka és

biztosan tudta, hogy haza jött már Bodor is, akkor nagy izgalom fogta el és kétségbeesetten kezdett valami tevékenység után vágyódni. Elfojtott szerelme emberi közelséget kívánt. Estefelé kiállt a ház elé és nézte, amint az oláh munkások elhagyták a telepet. Egy-egy fiatal legény megcsipkedte a mezitlábos lányokat, akik sikongva menekültek. Néha énekeltek. Egyik elkezdte és a többi elkapta a jajgató, fájdalmas, egyhangú dallamot. A közös menésük, közös óbégatásuk belevágott a Karola elhagyatottságába. Csak egyszer hergelődni, fiatalnak lenni, együtt menni másokkal egy közös ritmusban, akármilyen nyomorúságban is.

„Az emberek ma ahelyett, hogy együtt éreznének, együtt gondolkodnának elkülönítik magukat és egy gonosz ellenséget helyeznek maguk fölé: az értéket, a kapitált!” - Oh milyen jól emlékezett Wolf minden szavára. Persze, ezek az emberek, akik elmennek mellette a bokáig érő tavaszi sárban, biztosan mind gyűlölik őt, mert ő a gazdag Silberberg felesége.

Az alázatosan köszönő hivatalnokok is gyűlölik és az irodakisasszonyok, akik kényeskedve kerülgetik a nagy pocsolókat.

Ha tudnák, hogy hogy szeretne beszélni velük, megkérdezni tőlük, hogy szeretnek-e ők is valakit reménytelen, keserves szerelemmel? Van-e köztük egy is, aki cserélne vele, aki eladná magát azért, hogy vizhatlan kabátban nézhesse egy dologtalan nap után, amint elmennek mellette a fáradtak, a pihenésre vágyók?

Vajjon, ha volna öntudata és egyénisége meg merné-e szólítani egyiket a sok közül, oda merné-e ajándékozni magasszárú, erős, barna cipőjét annak a félretaposott sarkon tipegő, vékony kis szőkének?

- Emil, - kérdezte este a vacsoránál, - miért nem szabad a kisasszonyoknak selyem harisnyát hordani?

- Micsoda beszédek ezek! - felelt az öreg asszony Silberberg helyett. - Örüljenek, hogy nem járnak mezitláb.

Silberberg gyönyörködve nézte a feleségét, akit felöltöztetett, feldiszitett bársonnyal, ékszerrel és aki olyan szép volt most, kicsit elgondolkozva, kicsit szomorúan.

- Én is mezitláb jártam, mielőtt idejöttem, mondta Karola, - és mégis...

- Ne beszéljünk erről Karola, - szólt közbe Silberberg.

- Még jó, hogy nem felejtetted el, - morogta a vén asszony.

Karola lehajtotta fejét és összeráncolt homlokkal nézett a tányérjára. Silberberg mindjárt megijedt, amint látta, hogy haragszik az asszony. Most majd bezárkózik, egyedül hagyja, ő pedig nagyon félt a magányos estéktől és éjszakáktól. Óvatosan megsimogatta hát felesége kezét és hizelegve mondta:

- De most megvan mindene ugy-e? Mit szeretne még? Megveszem, csak szóljon.

Silberberg mama hangosan csapta be a tálba a kanalat és nagy robajjal hátrarugva székét, felállt.

Karola kihuzta kezét a Silberberg keze alól, most már csak az öreg asszonyt akarta megbüntetni és ingerülten jelentette ki:

- Harisnyát a lányoknak, mindeniknek.

Silberberg nevetett:

- Jó, húsvétra mindenik kap egy pár harisnyát. Anyám, vegye meg.

- Milyen sok pénzed van, - dünnyögte az öreg asszony.

Karola pirosan kapta fel fejét:

- De nem gyapjút vegyen, mint Hilbené!

Az öreg asszony a dühtől reszketve ment kifelé a tállal és úgy szólt vissza:

- Nem, majd selymet.

Karola Silberbergre nézett:

- Selymet, - ismételte gögös nyugalommal. - Én is meztláb jártam, mikor idejöttem, de nem örültem volna azért a gyapjú harisnyának.

- Bolond! - Karola jól hallotta, hogy azt mondta az öreg asszony, mielőtt bevágta az ajtót maga után.

- Karola! - könyörgött Silberberg.

Karola sírni kezdett, hangosan, kétségbeesetten. Nagyon szégyelte magát, mert tudta, hogy ostobán viselkedett és fölösleges volt, amit csinált.

De hát mit kezdjen? Valamit csak tenni kellene, ezeket az üres napokat nem lehet elviselni. Miért kellett neki Bodorral találkozni? Az élet olyan egyszerűen folyt azelőtt. Amint azonban visszagondolt arra az életre, elborzadt saját magától és könnyes szomorúságban áldotta az órát, amely felköltötte a tepséből.

- Fiam, fiam mi lesz itt, - sópánkodott az öreg asszony, a mikor egy meleg áprilisi délutánon szokatlanul jókedvűen jött haza a fia, - megkegyült ez az asszony egészen.

- Mi történt megint? - kérdezte ingerülten Silberberg és gyorsan zsebrevágta a nagy borítékot, amelyet a kezében tartott.

- Olvasni tanítja Valériát. Órákra lefoglalja az én cselédemet.

Silberberg vállat vont:

- Csak ennél nagyobb baj ne legyen. Az ő cselédje is. Hadd szórakozzék.

- Itt már mindenki csak szórakozni akar, - dohogott az öreg asszony. - Négy óra van, Emil.

Silberberg megértette a szemrehányást. Mindennap korábban jött fel az irodából, mindennap jobban unta az egyre rosszabbul menő üzletet. Hilbe megcsinálta a nagy balkáni vállalkozást és lépten-nyomon az ő embereibe botlott bele, akik elhalászták előle a legjobb falatokat. Ezért mérgében egy csomó erdőt vásárolt össze, de értékükön túl fizetett értük és nagy veszteséggel volt kénytelen eladni nyakra-főre a sok fát.

Elvesztette már minden józanságát. Egyre gyakrabban ismétlődő düh rohamai megörölték vas idegzetét. A munka elfárasztotta, a gondolkodás, amelyből kiveszett a józan rendszeresség teljesen kimerítette, azért menekülni igyekezett Karolához, aki minden bajnak forrása volt, és akinél ha gyógyulást nem is, de legalább feledést talált.

Csak az anyja ne járt volna utánna, mint a rossz lelkiismeret. Négy óra! - Mi köze hozzá! És rászoritva kezét a zsebére, melybe a borítékot dugta haragosan kérdezte:

- Hol van Karola?

- Nem tudom, - mondta az öreg asszony. - Biztosan elajándékoz valahol valamit. A lila vállkendőjét Valériának adta, a barna télikabátját a kocsis gyerekeinek nadrágra. Koldusbotra juttat még fiam.

Silberberg nevetni próbált, de csak eltorzult a szája, miközben visszavágta:

- Az övé, tehet vele, amit akar. - Aztán sarkon fordult és felment az emeletre.

A Karola szobája üres volt és üres az öltöző is. Silberberg leült a diványra és behunyta szemét. Mindég elkábult, ha ide belépett, ahol minden szekrény, minden fiók izgalommal volt tele az ő számára. Jobban szeretett ő ezekkel a drága holmikkal együtt lenni, mint a feleségével, szabadabb odaadással ölelte magához a ruhákat, simogatta a szalagokat, mint azt az érthetetlen, gögös asszonyt, aki drága teste érintésével már felszentelt számára itt mindent.

De ma nem nyitotta ki a szekrényeket, ma várta Karolát, ma nagy meglepetést tartogatott számára, ma még diszbe öltözik örömeiben az asszony biztosan, és Silberberg kéjesen megborzongott annak az öltözködésnek elképzelésében. Hátradőlt a diványon és lezárt szeme előtt felvonultak a ruhák színesen kábitó egymásutánban. Ő pedig válogatott köztük, amíg bosszankodva jött rá, hogy valami hiányzik. Vörös nincs egy se, csak a báli brokát, az pedig nem számít és elhatározta, hogy vesz Karolának egy vörös ruhát.

Nagy láрма zavarta fel szédületéből. Türelmetlenül állt fel, kiment a lépcsőházba és lenézett a földszintre.

Az előcsarnok közepén ott állt az anyja és sivítva szidta Valériát, aki egy bögre tejjel kezében az ebédlő felé igyekezett.

- Mi az már megint? - szólt le Silberberg, de mielőtt választ kapott volna, az ebédlő ajtóban megjelent Karola, karján egy körülbelül két éves, maszatos pofájú kis fiúval.

- Ez az, tessék! - mondta az öreg asszony tragikus mozdulattal mutatva Karolára, aki szó nélkül elvette a tejet Valériától és újra eltűnt az ebédlőben.

Silberberg bosszankodva ment le a földszintre, az anyja meg akarta állítani, de ő félretolta és benyitott az ebédlőbe.

Karola az asztal mellett ült, ölében a kis fiúval, akit nagy buzgalommal, de ügyetlenül etetett. A tej végig folyt a gyermek állán és a Karola ruháján.

- Karola!... szólalt meg Silberberg, de a felesége ajkára helyezve újját, csendre intette.

Az öreg asszony, aki bejött a fia után kiméletlenül trombitálta:

- Ki ez a taknyos kölyök?

A gyerek megijedt és sírni kezdett. Karola letette a tejet, felállt és magához ölelve szurtos kis fejét ringatni kezdte.

A fiucska eleinte kapálódzott, de aztán megnyugodva furta be orrát a Karola fehér blúzába, megmarkolta gyöngysorát, és szájába gyúrva, boldogan szopogatva elaludt.

- Ki ez a gyerek? - kérdezte Silberberg.

Karola egy karszékbe fektette a kis fiút, óvatosan lecsatolta gyöngysorát, hogy az alvó gyermek kezébe maradjon, betakarta őt köpenyével, aztán diadalmasan mondta:

- Találtam.

- És mit akar vele? - érdeklődött Silberberg.

Karola kiegyenesedett, szemét elfutotta a könny, úgy suttogta vágyakozva:

- Azt akarom, hogy szeressen.

Silberberg csudálkozva nézte a feleségét. A cipője, a ruhája sáros volt, a blúza is csupa folt, a keze ragadós és piszkos, de a szeme fénylett és meghatott mosoly volt a szája körül.

- Jól van, jól, - mondta Silberberg, - de hát kié ez a gyerek? Hol találta?

- Az út mellett, itt a telepen. Ugy sírt szegény.

- Valamelyik munkás asszonyé, - sivitott megint közbe a vén asszony. - Majd meglátjuk, hogy mit szól az anyja hozzá, hogy ellopták a gyereket.

- Ugyan anyám, - csitította Silberberg, aztán a feleségéhez fordult. - Jöjjön, öltözzék át Karola.

Karola a fejét rázta:

- Nekem itt kell maradni és vigyázni rá. - Aztán odaült a szék karfájára és nem vette le szemét többé az alvó gyermekről.

Silberberg megfogta az anyja karját, kivezette a szobából és halkán intézkedett az előcsarnokban.

Menjenek és keressék meg a gyerek anyját, hadd vigye el a porontyát, Karolát pedig ne zavarják, majd ráún addig magától.

Az öreg asszony felelni akart, de fia gyorsan felment az emeletre, mielőtt még szólhatott volna. A Silberberg szíve keserű féltékenységgel volt tele. Hogy kerül egy munkásgyerek piszkos pofája a Karola csipke blúzának a közelébe, amelyet ő imádságos áhitattal simogatott tegnap még? Mi lelte ezt az asszonyt? Mit akar? Mit törődik másokkal? Mi köze neki a síró porontyokhoz, mikor ő várja?

Izgatottan figyelt minden neszre. Nem soká kellett várnia, alig egy félóra múlva jajgató sírás verte fel a házat, jött már az oláh asszony a gyerekeért.

Karola még mindig mozdulatlanul ült a karszék támláján, de már inkább makacsságból, mint meggyőződésből. A gyerek felébredt, fel akarta venni, de mikor hozzányúlt érezte, hogy egész vizes. Undorodva kapta el kezét és nem tudta, hogy mihez kezdjen. A gyerek szenvedélyes odaadással rágt a gyöngyöket, egyelőre beírte ezzel a szórakozással, Karola pedig nézte őt és várta a szabadulást.

Mikor azonban a sikongó asszony berohant az ebédlőbe és magához akarta ragadni gyermekét, egyszerre szégyelte gyávaságát. Leküzdötte hát undorát, felemelte a kis fiút, maga tette az anyja karjába és gyengéden rátakarta a köpenyét is.

Az oláhné hosszú hálálkodásba fogott és ki akarta venni a gyöngyöt a gyermek kezéből. A kis fiú sírni kezdett, mire Karolát valami soha sem érzett meghatottság fogta el és a ragadós kis markot a gyöngyök köré szorítva, intett, hogy menjenek.

Az öreg Silberbergné mindent látott, de nem szólt semmit. Örült! Ezt majd csak megsokalja a fia is.

Karola vidáman ment fel az emeletre, még dudolt is, amit soha sem hallott eddig ez a hideg ház. Szabadnak érezte a nyakát a gyöngysor nélkül. Nem bánta, hogy odaadta, tudta, hogy gazdaggá tette vele azt a kis mocskos kezűt és mesék tündérének látta önmagát, amint áldást hintve jár a tavaszban.

Kedveskedve simogatta meg a Silberberg fejét is, aki az öltözőben várt rá. Ugyanazzal az ajándékozó, könnyed mozdulattal simogatta, amellyel a gyöngyöket tette a gyermek kezébe.

Engedelmesen is öltözködött úgy, amint a férje akarta. Nem bánta, ha órákig tart a ceremónia és tűrte, hogy Silberberg fésülje meg hosszú haját. Hálás volt neki, mert nem szól a gyermekről és úgy tesz mintha semmi sem történt volna.

Silberberg a Karola haját csókolgatta lopva s Karola pedig az öltöző szoba nagy ablakán át kinézett az alkonyatba. Nézte azt a nagy hegyet a telepen túl, a Küküllőn túl, amely mögött Jedul van, a világ vége van, ahol Bodor Gábor jön most haza a mezőről.

- Megőrülök, mint az anyám, - gondolta és könnybe lábadt szemét elfordította az ablaktól.
- Megőrülök, megőrülök, mint az apám, - gondolta Silberberg és reszketve emelte fel vad imádatba merevedett arcát a Karola hajából.

- Karola, - szólalt meg rekedten.

- Tessék? - kérdezte Karola, mint aki csak most eszmél rá, hogy ébren van.

Silberberg kivette zsebéből a nagy boritékot és odatette a felesége elé a tükörasztalra.

- Mi ez? - csudálkozott Karola és ebben a percben elhitte volna azt is, hogy Bodor irt.

Silberberg kiegyenesedett, a gazdag ember gögje ült ki az arcára és régi dicsekvő, üzleti hangján mondta:

- Megvettem a birtokot Gedeontól. A maga nevére irattam, most már a magáé, csak a magáé, akár mi is történik, ősszel lejár a bérlet és akkor átvehetjük, ha akarja.

Ősszel két éve lesz! - gondolta Karola.

- Nos? - érdeklődött Silberberg, aki kitörő örömet várt a feleségétől.

Karola sirni kezdett, ami mostanában olyan könnyen ment nála és zsebkendőjébe nyomva nedves arcát, úgy zokogta:

- De azt az erdőt nem vágjuk ki soha. - Aztán betette a boritékot a közjegyzői okmánnyal az ékszeres fiókjába. Meg se nézte. Mit kezdjen ő a birtokával, ha Bodor Gábor nem szereti?

- - -

Másnap ott találta Karola az elajándékozott gyöngysort megint a fiókjában és Silberberg komoly hangon figyelmeztette, hogy ilyen ostobaságokat ne csináljon máskor.

- Mi történt az asszonnyal? - kérdezte Karola.

- Kapott ötven leit, - mondta Silberberg - és elküldtem a telepről. Az ilyesminek nem szabad kitudódni, árt a tekintélyünknek. Azért kérem ne álljon szóba ezzel a népséggel.

Karola komoly arcot vágott:

- Itt azért nem lesz sztreik, ne féljen. Itt nem kell cipő a munkásoknak, itt jó, ha bocskoruk van. Itt ne örüljön senki, ne legyen boldog senki, sem aki kap, sem aki ad. Értem én, hogy...

- Nem érti, - szólt közbe Silberberg. - Nem is kell értenie. Minek foglalkozik maga ezekkel a dolgokkal? Igérje meg Karola, hogy meg sem látja többé ezeket az embereket, akik nem érdemlik, hogy maga észrevegye őket. Hova lett a büszkesége, mondja?

- Nincs, elveszett, - felelte Karola keserűen, - mióta visszaveszik az ajándékaimat.

- Az istenért Karola, hát lássa be, hogy az ember nem ajándékoz oda egy vagyont érő ékszert egy jött-ment büdös oláhnénak.

- Én boldog voltam, mikor odaadtam, - felelte Karola csendesen, aztán felment a szobájába és lefeküdt sírni.

Ettől fogva még jobban vigyáztak rá, mint eddig. A délutáni sétájára elkísérte Silberberg, ha ő nem ért rá az anyósa és mert az öreg asszony nem szeretett járni, inkább befogatott és kocsikázni vitte hallgatag menyét.

Azért nem volt menekvés. A telepen már legendákat meséltek a szomorú bárónő jóságáról. A munkásasszonyok meglesték, ahol csak lehetett, hogy panaszkodjanak neki.

Szeretnek! - gondolta Karola és kilopta számukra a húst a Valéria kosarából, a tejet a kamrából, odaajándékozta minden meleg holmiját.

Az irodakisasszonyok hosszú leveleket csempészték be a házba, teli keserves panaszokkal beteg szülőkről, nyomorék testvérekről, zsaroló vőlegényekről.

Karola odaadta mindenét, adta ami épen kezeügyébe került; a brossát, a kesztyűjét, kihúzta a hajtűt is a hajából.

Az alkalmazottak, amint rájöttek, hogy lehet, a főnök úrra is kezdtek panaszkodni. Igaz, Silberberg mindennap kegyetlenebb és fösvényebb is lett velük szemben. Neki kellett a pénz a ruhákra, ékszerekre, de az üzlet egyre rosszabbul ment, tehát leszállította a fizetéseket. Régi, megbízható emberei közül már egy sem volt az irodában, csupa olcsó, hasznavehetetlen hivatalnok vette körül és csak a Karola meggondolatlan viselkedése kellett mindehez, hogy végleg felbomoljon a fegyelem.

Ha Silberberg figyelmeztetni próbálta a feleségét, akkor Karola bezárkózott a hálószobájába és ő vergődhetett, mint egy beteg kutya, távol a ruháktól, távol az asszonytól.

Végre, mikor egy szép napon megtagadván hivatalnokainak a fizetésemelést, azok arra hívtak, hogy a bárónő megígérte, keserves áldozatra szánta rá magát és nyárára sósfürdőbe küldte Karolát az anyjával.

Az öreg Silberbergné elvonult a menyével Vizaknára, de Karola már augusztus elején hazautazott. Ő legalább annak a hegynek a közelében akart lenni, amelyen túl Bodor lakott, legalább amellet a város mellett, melyben találkoztak és ahol esetleg, egyszer talán mégis újra látja véletlenül.

Mert Karolának minden nappal nőtt a szerelme. Azok közé tartozott, akiknek egész élete egyetlen érzésre épül fel és csak ez az érzés az éltük. Ettől függ aztán, hogy jók lesznek, vagy rosszak, okosak vagy ostobák. Bodor Gábor azt csinálhatta volna a Karola lelkével, amit akar, de nélküle ez a lélek üres volt és tanácstalan.

Karola attól a naptól számította létezését, amelyen találkozott Bodorral. Nem akart semmi mást tudni, semmi másra emlékezni, mint arra, amit tőle hallott. Szent áhitattal követett el ostobaságot ostobaságra az ő nevével szívében és tudta, hogy meghal azon a napon, melyen elvész a viszontlátás utolsó reménye is.

Azért minden más mindegy és mellékes, azért meghagyta Silberberget is boldog hitében, hogy az utánna való vágyakozás hozta haza Vizaknáról. És Silberbergnek ugyancsak szüksége volt erre a támogató vigaszra. Az öregasszony elrémült, mikor viszontlátta fiát. Silberberg lefogyott, elhanyagolt ruhában, nyakkendő nélkül jött eléjük és reszketett a keze, mikor feléjük nyújtotta. A szakállát megnövesztette. Épen olyan göndör, szőke szakállá nőtt, mint az apjának, eltakarva kemény száját, úgy hogy most már semmi sem enyhítette nagyra tágult szemének vad ragyogását. Mintha kísértetet látott volna, úgy megborzongott az öreg asszony.

Karola is elrémült és félelmében engedelmesen tűrte, hogy levetkeztesse a férje és reszkető izgalommai ráadja egymásután mind a tiz ruhát, amelyet távollétében hozatott.

Persze a telepen hamar hire ment, hogy hazajött a bárónő és másnap délután már három leány csavargott a ház körül, akiket Silberberg egy héttel előbb kergetett el.

Mikor a lányok meglátták Karolát a tornácon, mindjárt odalopództak és kezdték előadni nyomoruságaikat. Nem tudnak ruhát venni, nincs cipőjük, most állást sem kapnak...

Karola felszaladt a szobájába, gyorsan összekapkodta ami épen kezeügyébe került és osztogatni kezdte a leányok között a cipőket, harisnyákat, kesztyűket, ruhákat.

Ekkor jött fel Silberberg az irodából. Amint meglátta a lányok kezében a Karola holmiját, rettenetes indulat fogta el. Felemelt ököllel rohant rájuk. Kettő szerencsésen elmenekült, de a harmadikat a hajánál fogva megragadta, visszarántotta a lépcső elé és ütni kezdte.

Karola leszaladt a tornácról, hogy kiszabadítsa a leányt a megvadult ember kezéből, de Silberberg teljesen elvesztve fejét, olyan erővel lökte vissza őt, hogy Karola hanyatt esett a lépcsőn.

Amint ott látta feküdni az elfehéredett asszonyt, azonnal kijózanodott Silberberg. A sivalkodó leányt belódította a bokrok közé és Karola fölé hajolt. Aztán összeszedve minden erejét felemelte a lépcsőről ájult feleségét és roskadozó térdekkel becipelte az előcsarnokba.

Két napig feküdt Karola a rettenetes fejfájásoktól majdnem eszméletlenül, két nap és két éjjel térdelt az ágya mellett Silberberg, kétszer huszonnégy óráig hiába hordta be az ételt az öreg asszony, a fia hozzá sem nyúlt semmihez, csak nézte a fehér arcú asszonyt, merev imádattal.

Mikor harmadnapra felkelt Karola, Silberberg mint egy lázas árnyék, úgy támolygott ki a szobájából.

Az öregasszony az ajtó előtt várta és szólni akart hozzá, de zokogásba fult a mondanivalója, mikor meghallotta, amint a fia rekedt hangon motyogta:

- Megöltem és feltámasztottam! Most aztán igazán az enyém egészen.

Ettől a naptól fogva senki sem mert többé a beesett arcú, réveteg tekintetű emberrel ellenkezni. Sem az anyja, sem Karola, sem senki a telepen. Félték tőle mindnyájan, akik egy örült rabszolgái voltak.

Most lett csak igazán rabnő Karolából is.

Silberberg gyakran rázárta a hálószoa ajtaját, mielőtt lement az irodába. Éjjel ott aludt mellette az öltözőben és párnája a ruha volt, melyet a felesége este levetett.

De ha nem csukták be, akkor sem mozdulhatott ki a házból Karola. Minden józanabb ruháját, cipőjét elzárta előle Silberberg. Reggel fátýolszövetekbe, csipkékbe öltöztette, este brokátba, aranyba, nehéz selymekbe. Gyakran félmeztelenül kellett lemennie a vacsorához és ott ültek az asztal körül egy elkeseredett, kopott, fekete vén asszony, egy borzas szakállú, elhanyagolt férfi és egy szép, fiatal, halvány nő, teleaggatva ékszerrel, virággal.

Karola némán tűrte a szenvedéseket, ő azt sem bánta volna, ha megölik. Meghalt volna nyugodtan a Bodor nevével az ajkán, akit úgysem lát már soha többé, mert ha Bodor csak egy kicsit szereti őt, már régen megtudhatta volna, hogy hol találja meg és már régen érte jött volna, hogy megmentse.

XIII.

Egy őszi délután a szobájában ült Karola és egyszerre elcsudálkozott, hogy milyen hamar este lesz már.

Kinyitotta az ablakot és valahogyan furcsán emlékeztető volt a levegő, amely megcsapta az arcát. Számolgatni kezdte az ujján, hogy hányadika lehet és rájött, hogy épen évfordulója van annak, hogy eljött hazulról Silberberggel.

Hosszú idő után ma először ismét eszébe jutott az anyja. Vajjon mit csinál? Vár-e még? Milyen jó lehet neki, ha vár! Silberberg azt mondta, hogy ősszel lejár a bérlet. Most már ősz van. Hátha hazamehetne az anyjához. Az lenne a legjobb. Odaülne melléje és segítene neki dédelgetni a kis Karolát, új pólyát csinálna az ócska babának és volna valami, amit megölelhetne és szerethetne. Őt úgysem szerette soha senki, nem volt jó hozzá senki! Mert Silberberg... Silberberg sem szerette, csak szépnek találta, csak kellett neki a teste, amíg bele nem örült ebbe a szenvedélybe.

Milyen igaza volt Wolfnak, az ilyen emberek, az ilyenféle erős emberek ereje csak gyengeség és félelem. Gyengeségből és félelemből helyezkednek az élet fölé és elpusztulnak, mikor közelükbe kerül az élet, mert az érzésük is csak gyengeség és félelem lehet.

És mi lesz belőlem? - kérdezte Karola az alkonyattól és hosszú idő után megint egyszer keserves zokogásba oldódott fel fásultsága. Ha valaha rossz volt, ha hiú volt, ha szívtelen volt, megfizetett érte és keservesen fizet mindennap.

Oh a ruhák! Hogy utálta már a ruhákat és tépni kezdte mellén a drága csipkerongyot. Miért nem tanították őt meg rá, hogy egy simogatás többet ér a gyöngyöknél? Miért nem mondta senki neki, hogy rongyos ruhában is lehet mosolyogni, hogy az élet azé, aki legjobban tudja szeretni? Miért nem találkozott előbb Bodorral, akkor, mikor még meztláb várta a szabadságot? Amint ez eszébe jutott, egyszerre letörülte könnyeit, egy kendőt vett a vállára és leszaladt a konyhába. Harapófogót és kalapácsot kért Valériától, aztán a kendője alá rejtve őket lábujjhegyen osont vissza az öltözőbe, nehogy az anyósa észrevegyen valamit és utánna jöjjön.

Felérve a szobájába ledobta kendőjét és nekiesett a szerszámokkal a fióknak, amelybe egykor régi rongyait zárta el. Nem tudta, hogy kell csinálni az ilyesmit, ügyetlen volt, de erős és fiatal. Kétségbeesése csak növelte erejét. Rángatta, rázta a fiókot, a csipkepongyola lecsuszott válláról, letépte és boldog undorral lökte maga mögé.

Végre engedett a fiók, a szétkalapált, összezúzott zár lehullott és ott volt Karola előtt a batyuja: a dédmama ruhája, a foszlott selyemcipő, a rongyos ing.

Bűnbánólag szorította meztelen melléhez az ócska holmit, amelyre egykor rátaposott. Az előszobaajtó csapódása riasztotta fel fájó örömeiből. Silberberg jön! Gyorsan kirántotta az öltözőasztal ékszeres fiókját, kivette a birtokról szóló okiratot, belekötötte a batyuba és visszalökte az egészet a fiókba.

Arra már nem ért rá, hogy felvegyen valamit és Silberberg úgy találta borzosan, félmeztelenül, piros arccal a szoba közepén.

- Már öltözik, minek öltözik egyedül? - kérdezte Silberberg. - Ma nagy nap van, házassági évforduló! Hoztam is magának valamit. - És egy dobozt tett a diványra, amelyből egy arannyal, gyöngyökkel telehimezett fehér fátyol került elő.

Karola a hálószoza felé indult a kendőjéért, hogy beleburkolódzék, de Silberberg elkapta a csuklóját és magához rántotta.

- Ezt, csak ezt vedd fel, - nyögte és Karola köré akarta csavarni a fátylat.

Karola menekülni akart, vonaglott a teste a Silberberg keze alatt, aki nekidühödve harcolt vele. Erősebb volt az asszonynál és sikerült őt leteperni a diványra.

Karola megrémült. Mióta lelökte a lépcsőre Silberberg, azóta nem nyúlt hozzá, úgy, ahogy férfi nyúl a nőhöz, csak a ruháit csókolta, a cipőjét, minden holmiját, de a testét nem érintette többé.

Most a szakállas száj a válla fölé hajolt, a vad szemek egyre közeledtek, most megcsókolja, most...

Összeszedve minden erejét, kiszabadította a karját és belenyomva öklét a Silberberg arcába ellökte őt magától. Lihegve állt fel.

- Ellenkezel velem? - ordította Silberberg. - Karola lehajolt, felvette a fátyolt, a melle köré csavarta és nyugalmat erőszakolva magára, egy ruhát akart elővenni a szekrényből.

De Silberberg a szekrények elé állt:

- Nem! Nem! - kiabált eszeveszetten. - Így maradj! Így szép vagy! - Aztán hirtelen szelid lett az arca és letérdelve Karola elé úgy ismételte: - Szép vagy, szép vagy!

- Fel akarok öltözni, - mondta a halálrémült Karola.

- Karola! - könyörgött Silberberg összekulcsolt kezekkel. - Karola, így maradj, így! - és elkapva a fátyol szegélyét, csókolni kezdte, hörögve hozzá a kinos, tehetetlen vágyban.

Karola undorodva rántotta el a fátylat és kinyitotta a szekrényt. Erre újra megvadult Silberberg:

- Velem ellenkezel? Hát kié vagy te? Az enyém, csak az enyém. Lássa meg, tudja meg mindenki. Megmutatlak az egész városnak, végig kocsizunk a főutcán. Itt van, itt van Deér Karolina, a Silberberg Emil felesége. Így lássanak meg, így, a fehér fátyolban, így...

Kirohant a szobából. Karola gyorsan felöltözött, miközben hallotta lent rendelkezni Silberberget, hogy azonnal fogjanak be.

Karola épen még bebujt a cipőjébe, mikor már jött fel a lépcsőn Silberberg. Dobogó szívvel rohant hát a fiókhoz, kikapta batyuját, felrántotta az ablakot és kidobta, a dédanyja ruhájába bekötött, annyi szenvedés, bűn, vergődés árán megvásárolt otthonát.

- Jó leszek, jó, mindenkihez jó... - ismételtette eszeveszetten - a kertbe hulló csomag után. Aztán felállt az ablakra, behunyta szemét, arca elé szorította kezét és kétségbeesett elszántsággal leugrott az emeletről. Most, most mutassa meg a sors, hogy mit akar vele.

Erős levegőnyomás fogadta az első pillanatban, aztán nagy lökést kapott a talpán és úgy érezte, hogy belecsuszott combja a hasába. Térde megroppant, előre bukott, álla hozzákoppant a térdéhez és elvesztette eszméletét.

Egy virágágy közepébe esett Karola és elnyúlt az őszirózsák között. Néhány pillanatig tartott csak kábulata, aztán felült. Kinyitotta száját és újra becsukta, az álla fájt, azt érezte, de nem tulajdonított neki fontosságot. Felemelte karját, végigtapogatta derekát, combját, mindene a helyén volt. Megpróbált felállni, az is sikerült, erre kinyújtózott és vad izgalmaiban felkacagott.

- Karola! - ordította fenn Silberberg.

Karola felkapta batyuját és egyetlen ugrással a bokrok között volt, a kerítéshez lapult és dermedten várt. Mozdulni sem mert. Hallotta a Silberberg kiabálását, hallotta amint az anyósa trombitálása felverte a házat, hallotta jajgatni Valériát. Őt keresték! Őt keresték minden szobában, a tornácra, az udvaron. A telepen is végig szaladtak, háromszor is elrohantak mellette, elől a kocsis lámpával kezében, hátul a lihegő, sívító öregasszony.

Végre eltávolodtak, más felé keresték, talán a város felé mentek. Karola átdobta batyuját a kerítésen, aztán átmászott maga is és most már a telepen túl az árokba lapulva leste a szabadulást.

A kerítés lécei között fellátott az öltözőszoba kivilágított ablakára. Ott állt Silberberg és dühöngve kiabálta:

- Karola! Karola! - folyton ismételte, olyan volt mint egy vadállat üvöltése. - Megölöm, megölöm! - ordította közben.

Az öreg asszony fia karjába kapaszkodott és csitítani próbálta, a hangja élesen sívított:

- Jól teszed, öld meg, bár előbb megölted volna már, örülj, hogy elment. Pusztuljon el a céda rongy. Gyere fiam ülj le, fekdj le, nyugodj meg. Fiam, édes fiam...

Aztán sikításba fult a trombitálása, egy ajtó csapódott és a következő pillanatban már egyedül volt Silberberg a szobában.

Reszketve kuporodott Karola még kisebbre az árokban:

- Rossz voltam, én is rossz voltam! - nyögte zokogva - rossz mint Gedeon, rossz mint Silberberg, rossz, rossz... - és elfehéredve, iszonyodva, szédülten esett a kerítésnek.

Nagy csapkodás, csörömpölés verte fel ájulásából. Silberberg az öltöző ablakában állt, magasra emelt egy nyaláb ruhát és átkozódva, üvöltve dobta le a kertbe.

Eltűnt a szobában és újra jött, cipőkhöz beszélt, fehérnemű darabokat csókolgatott, ékszerekhez imádkozott hosszan, mielőtt kihajította őket az ablakon.

Garadában hevert már lenn a sok holmi és ő még mindig hozott újakat:

- Ez sem kellett neki, ez sem, ez sem, ez sem... Szalagok akadtak fenn az ablakszárnyon, fátolok nyúltak le a földig, fogával kapott utánuk az örült ember és tépte, cibálta, csókolta őket.

Karola a batyuba furta fejét, fülébe tapasztotta kezét, de még így is meghallotta azt az utolsó eszeveszett üvöltést:

- Karola!

Nem bírta tovább és az árokba felejtve batyuját vissza akart mászni a kerítésen át. Hátha ő meg tudja nyugtatni, meg tudja menteni ezt az embert, aki a férje volt!

A lécek közé nyomta reszkető lábát, de ijedten esett vissza. Az ablakon a fészülködő asztal repült ki épen és csörömpölve zúzódta szét a tükrök, a kristályok, a parfümos üvegek.

Meghalt a multja, meghalt a meggyűlölt Deér Karolinának az emléke is.

- Jó akarok lenni, mindig jó! - imádkozta Karola és felmászott a kerítésre, hogy visszamenjen megmenteni Silberberg Emilt.

Késő volt. Az ablakkeretben megjelent egy eltorzult, ijesztő arc, két reszkető kar nyúlt ki az estébe és egy nehéz test zuhant a ruhák, az ékszerek, a csipkék után a kertbe, hogy szét-roncsolva terüljön el a törött tükör éles darabjain.

Karola ájultan esett vissza a kerítésről és elnyúlt a batyuja mellett az árokban.

Sötét éjszaka volt mikor magához tért arra, hogy nagyon fázik. Halkan szitáló őszi eső esett. Felült a nedves fűben és fájó fejébe lassan tért vissza az emlékezés. A nagy ház csendes volt. Ott az öreg Silberbergné siratja most a fiát és átkozza őt, aki nem tudja hova, merre menjen.

Tegnap este megszökött félelmében, nem gondolva semmi mással, csak a szabadulással és most itt kuporgott az árokban, csapzott hajjal, kabát nélkül, fázva, mint egy koldus asszony.

Hova menjen, merre induljon? Haza! De pénze nincs és így hajadonfővel, kis batyujával, hogy is mehetne be a városba.

Nincs neki senkije, semmije a kerek világon. Nincs egy barátja, nincs egyetlen ember, akitől egy jó szót várhatna...

Félve nézett körül a ködös sötétségben. A telep mögött a nagy hegy, mint egy ijesztő árnyék folyt egybe a nehéz éggel.

„Csak azt a hegyet kell megmászni, aztán ott van már az ember, nálam, azaz a világ végén.”

Meghatott zokogás fojtogatta a Karola torkát. Hátha megmáshá azt a hegyet? Hátha megpróbálná viszontlátni az egyetlen embert, aki emberszámba vette és emberi megértéssel beszélt vele. Bodor nem szereti! De Bodor jó! Bodor tudni fogja, hogy szabad-e neki még élni, lehetne még jóvátenni azt a sok bűnt, amelyet mások követtek el, de az ő ostoba vállára rakták tehernek, az ő tudatlan lelkét feketítették be vele.

Mégis csak meg kell mondania egyszer az életben valakinek, hogy ő is érez, neki is van szíve, el kell hagynia az ajkát egy gyengéd szónak, ha az elsőnek és utolsóknak is.

A Silberberg bálványa ledőlt, maga alá temette a német gróf szeretőjét, a mezitlábos Deér Karolina bárónő gögös lelkének fennhéjázó álmait. Aki ott az árokpartján kuporgott az egy megkínzott, megkergetett nő volt, aki nem élt soha és mégis egy tapasztalatoktól terhes múlt szorította le a nedves földre.

De ő már hívta a halált, kivetette testét azon a rémes ablakon, kész volt meghalni is. A sors mentette meg, az vette puhán a karjára és ágyazta a virágok közé. Mintha már ravatalon feküdt volna és most az új élet partján ülne, hogy eligazítsa, ami még eligazítani valója van a világon.

Ha sokfelé húzta volna a lelke, talán soha sem mert volna elindulni. De akinek csak egy útja van, akinek csak egy irányt mutat a szíve a kétségbeesés pillanatában, annak nincs miért tépelődni.

Karola is felvette batyuját és nekivágott útjának a hegyen át, mert kellett, nem tehetett már másképen.

Elment a telep mellett, át a Küküllő hidján a mezei uton tovább, mindég csak a nagy hegy felé. Szaladt a nedves fűben, botorkált a sárban, cipőjébe befolyt a víz. Semmit se látott, csak a nagy, sötét árnyékot maga előtt, amelyen át kell vergődni mindenáron. Aztán a hegy lábához ért és nem látta többé a hegyet sem. A távolból ijesztő tömeg közeli borzalmakra oszlott. Karolát elnyelte az erdő és a fák között tapogatódzott tovább, magasabbra, mindég magasabbra. Nedves őszi levelek hullottak a hajába, fenyőgalyak csapódtak az arcába. Köves lett az út, zúgtak körülötte a nagy fák, egy patakon kellett átgázolni és sokszor csak négykézláb tudott feljebb kapaszkodni.

- A hegyet kell megmászni, aztán ott vagyok nála, ott vagyok nála, a világ végén, - mondogatta magának makacs kitartással és elszántan harcolt tovább az erdővel, a hegygel, az éjszakával.

Egy tisztásra ért. Hangos kutyaugatás fogadta. A legelő tulsó szélén tűz pislogott, megvilágítva egy darab rőzsekerítést.

Juh karám - gondolta Karola és bátran ment át a legelőn a tűz irányába. A kutyaugatás hangosabb lett, a tűz mellől egy sötét alak emelkedett fel és botjára támaszkodva várt.

Karola már messziről köszönt. A juhász visszahívta kutáját. Karola közelebb ment.

- Unde mere?¹ - szólította meg a román.

- Mere la casa!² - felelte Karola és aztán megkérdezte: - Jedul?

Beleremegett mikor először ejtette ki hangosan a drága szót.

A juhász felemelt kézzel irányt mutatott és fajtájának egykedvűségével visszaült a tűz mellé.

Most már ösvényre jutott Karola és gyorsabban haladhatott tovább. Hajnalodni is kezdett. Legalább a sötétség oszlott egy keveset és mire a tetőre ért, már szürkületben látta a vidéket. Mögötte a telep, előtte pedig... És elfeledve minden fáradtságát, szenvedését sietni kezdett lefelé.

Minél lejjebb ért, minél világosabb lett, annál több emberrel találkozott. Vásárra menők jöttek szembe vele apró lovaikon. A lovak háta meg volt rakva zsákokkal, tarka átalvetőkkel és tetejükben ott ültek a katrincás oláhnék, a bocskoros, süveges oláhok.

- Jedul? - kérdezte Karola mindeniktől és mindenik maga mögé mutatott az útra. Csak arra, csak arra tovább

Az oláhok a megázott, megtépett úriasszony után csudálkoztak, aztán tovább himbálództak a fanyeregekben, felfelé.

Kisütött a nap is, mire Karola kiért az erdőből.

- Domnu Bodor? - kérdezte a hegyalján szántogató oláht. Az meg sem fordult, rá se nézett Karolára, megbillentette kalapját és a jobbra kanyarodó útra mutatott. Megint egy hegy volt szemben Karolával, jobbra is hegy, balra is hegy, de szemben a hegy aljában egy kis falu tornya látszott. Oláh falú, fatornyos templom! Ez hát a világ vége, ez Jedul.

Otthon van-e Bodor? Nem hiába jött-e? Ha hiába jött? Már csak az elképzelésre is megrohanta a fáradtság, remegni kezdett a térde és könny lepte el szemét.

De ha itthon van? Ha viszontlátja! Egy félórai út sincs már előtte és szaladni kezdett összedelve minden erejét. Erős volt, fiatal volt, a nedves batyút lóbálta kezében, úgy rohant a falú felé.

Egyszer csak megállt és szívére szorította batyúját. Jobbra tőle jegenyesor vezetett a hegy felé. A jegenyesor végén két hatalmas fenyő állt és a fenyők között egy fehérre meszelt alacsony, hosszú ház.

Olyan erdélyi nemesi kúria, amilyen minden faluban van egy is, több is. Mindenikhez jegenyesor vezet, mindenik elé fenyőt ültetnek, mindeniknek rezedá nyilik a kertjében, mindeniknek oszlopos a tornáca és vadszőlő fut fel az oszlopokra, még a világ végén Jedulban is.

Most már nem mert tovább menni Karola. Ez csak a Bodor háza lehet! Vajjon az övé-e igazán? Megállt az út mellett és várt.

Végre jött egy sereg liba és a libák után egy kis lány.

¹ Hová més?

² Megyek haza!

- Ki lakik itt? - kérdezte Karola és a házra mutatott.

- Bodor Gábor tekintetes úr, - felelte a kis lány magyarul és megfélelmezve a libáiról Karolára szegezte bámuló szemét.

Karola megsimogatta az arcát, markába nyomta utolsó gyűrűjét, mely az ujján maradt a régi gazdagságból és elindult a jegenyefasorban a ház felé.

A zöld zsaluk már nyitva voltak, a tornácra nyíló nagy ajtó is. Ott van az ebédlő, - gondolta Karola és elmosolyodott. Olyan volt neki, mintha haza menne.

A ház előtt senkivel sem találkozott. Megkerülte a virágágyat, felment a két lépcsőn a tornácra és a nyitott ajtó előtt megállt.

Óvatosan benézett a szobába, aztán visszakapta fejét és azt hitte, hogy elájul, meghal, megsemmisül.

Az asztalnál ott ült Bodor és reggelizett. A csészéje mellett egy nyitott könyv volt és úgy látszik teljesen elmerült az olvasásba.

Karola nézte őt és elnézte volna napestig, de szégyelte magát, hogy így meglesi és óvatosan kopogott az ajtófán. Aztán elkapta kezét, de az úja úgy maradt begömbölyve, amint megkoppintotta az ajtót, a keze is úgy maradt felfelé fordított tenyérrel, gyámoltalanul kérő mozdulatban.

Bodor a kopogásra felnézett és kicsit rövidlátó szemével a világosság felé pislogott.

- Ki az? - kérdezte.

Mínhogy azonban az alak az ajtóban nem mozdult, felállt, közelebb ment és megismerte Karolát.

Megismerte és nem is, mert egy pillantás elég volt hozzá, hogy meglássa és megértse, hogy egy más nővel áll szemben, egy nővel, akit nagyon megkergethetett a sors, mióta prémes bundában, gyönggyel a nyakán utoljára látta. Megnyúlt, megsápadt arcában lázas alázattal világított diófaszín, nagy szeme és a kinos, könnyörgő, néma mosolyban az ajka körül nyoma sem volt semmi céltudatos gögnek.

Félő mozdulata, melybe belemerevedett a karja, nem egy szép asszony magát kínáló gesztusa volt, nem, ezt a nőt nem kalandvágy, nem könnyelműség hozta hozzá, ezt a nőt valami nagyon nagy bánat érthette.

Bodor sokszor gondolt vissza télen át különös kalandjára a furcsa bárónővel. Néha meghatottan, máskor bosszankodva emlékezett az asszonyra és mindég várta, hogy talán majd hirt kap felőle.

Ha bement a városba, kereste is az utcán, a cukrászdában, de kérdezősködni utána restelte. Az asszony annyira titkolta kilétét és őt úgy meglepte, meghatotta egész viselkedése, hogy tiszteletben tartotta titkát. Lassan aztán szinte legendás elérhetetlenségben látta őt emlékében, de elfelejteni épen ezért nem tudta.

Most aztán itt volt, sárosan, ázottan, hajdonfőtt, ott állt küszöbén batyuval kezében, mint egy elkergetett cseléd.

Mit mondjon neki, hogy bánják vele, hogy meg ne bántsa ezt a nemes fejű, büszke természetű, szép, szomorú teremtet?

Megpróbált uralkodni meglepetésén és Karola felé nyujtva kezét, köszöntette őt:

- Jó reggelt, bárónő!

De Karola nem tette kezét a Bodoréba. Kicsit rekedt, mély hangja, melyre annyi álmatlan éjszakán át fülelt a sötétbe, úgy beleszólt a szívébe, úgy megrázta egész testét, hogy zokogni kezdett.

A legtöbb férfi nem tud nőt sírni látni. Különösen nem, ha az a nő szép és fiatal.

Bodor is kétségbeesetten nézett a zokogó asszonyra és nagyon óvatosan, nagyon gyengéden igyekezett elhúzni arca elől a barna selyem batyút.

- Jöjjön, bárónő, jöjjön szépen reggelizni. Biztosan éhes. Ugy-e éhes? Na törölje meg a szemét és jöjjön. - Aztán a Karola arca és a batyú közé tolta nagy zsebkendőjét.

Ezen mosolyogni kellett Karolának és hagyta, hogy Bodor elvegye kezéből csomagját és az asztalhoz vezesse.

Amint meglátta a kávéskannát, a kenyeret, a vaját, érezte, hogy csakugyan nagyon éhes és erre egyszerre magátólérthetőbb lett számára a helyzet.

Bodor csengetett és kis vártatva egy öreg, fehér fejkendőss asszonyság jött be a szobába.

- A gazdasszonyom, - magyarázta Bodor Karolának és örült, hogy ilyen egyszerű dolgot mondhat neki.

Az asszonyság rosszakaratulag vizsgálta Karolát, az öreg és hű cselédek undorával minden rendetlenség és szokatlan esemény iránt. De azért adott neki csészét is, tányért is, kést is úgy, amint a gazdája parancsolta, sőt lassan és körültekintéssel szolgálta ki, hogy minél tovább a szobában maradhasson.

Mire végre kicsoszogott, Karola is jóllakott és Bodor megmerte kockáztatni az első kérdést:

- Mondja bárónő, hogy került ide?

- A hegyen át jöttem!

- Egyedül?

- Egyedül.

- Most az éjszaka?

Karola bólintott.

- És nem félt?

- Nem! - mondta Karola és nagy szemét Bodorra emelte.

Bodor tudta, hogy most legjobb lenne megölelni, megcsókolni, akárki is ez a titokzatos vendég, mert hogy ennek jóságra és gyengédségre van szüksége az világosabb a napnál is.

- Ne haragudjék bárónő, - szólalt meg rövid szünet után ismét, - hogy folyton faggatom, de mondja meg honnan jött?

- A Silberberg-féle fatelepről.

- Ugy! És mikor indult el onnan?

- Nem tudom, éjszaka volt és még soká sötét volt, amig jöttem.

- Merre jött? Tudta az utat?

- Nem is kerestem, - mondta Karola. - Én csak neki vágtam a hegynek. Eleinte nehéz volt, aztán megmutatták az utat. De hisz ez mind mindegy. Fő az, hogy ideértem.

- Lássá ebben igaza van, - próbálta tréfára terelni a dolgot Bodor, akit egyre jobban megzavart az asszony kemény, fájdalmas elszántsága. Nézte a Karola arcát, várta, hogy elmosolyodik, de hiába, az asszony lehajtotta fejét és görcsösen összekulcsolt kezét nézte mereven.

Mit csináljon vele? Nem kérdezheti meg tőle, hogy miért jött, mit akar? Ott ültek hát szótlanul egymás mellett. Karolának meg-megrándult a szája, aztán összeborzongott.

- Fázik? - kérdezte Bodor.

Karola fejét rázta, de Bodor felállt, lekasztotta a fogasról köpenyegét és az asszony vállára borította.

- Köszönöm, - mondta Karola és olyan hálás odaadással volt teli a hangja, hogy a férfi meghatódott.

- Talán legjobb, ha felveszi bárónő - és rásegítette a kabátot.

A Karola szeme könnybe lábadt:

- Maga nagyon jó hozzám, maga az egyetlen ember, aki valaha jó volt hozzám. - Reszketett a hangja, amint ezt mondta és keze végig simult a köpeny ujján.

Bodor rátette nagy tenyerét az asszony karjára oda, ahol az imént az ő simogató keze járt és minden gyengédségével kérdezte:

- Mi baja?

Karola szemére szorította kezét, nem akart sírni.

- Tudom, hogy nagyon sok mindent kell elmondanom magának, - szólalt meg nagyon halkán.

- De nehéz, és fáradt is vagyok azt hiszem. Tegnap kiugrottam az ablakon, megütöttem magam, amíg jöttem nem éreztem, mert ide kellett érnem, ide kellett érnem.

Nehezen beszélt, látszott, hogy gyötrelem neki minden szó. Bodor megnyugtatólag simogatta karját, de erre a simogatásra megremegett Karola és a feje előre hullott összekulcsolt kezére.

Bodor megijedt, a helyzet egyre kínosabb lett.

- Az istenért, mi történt magával? Most már ne féljen, nyugodjék meg, én nem bántom, - próbálta lecsendesíteni reszkető vendégét.

Karola felemelte fejét és rajongással nézett a férfire.

- Én nem félek attól, hogy maga bánt, én nem félek már semmitől. Maga jó hozzám, de ne higgye, hogy azért jöttem ide, mert nincs senkim a világon. Nem azért, nem, csak mert meg akartam mondani, hogy... - Elhallgatott, látszott, hogy küzdött a szavakkal, aztán ellágyult az arca, szemét behúnyta és oda szorította száját a Bodor kezére.

Bodor mozdulni sem mert: ez az asszony szereti őt. Ez nem a testét hozta ide, szeszélyes meggondolatlansággal, hanem komoly elszántsággal egész valóját.

Az ilyen érzésnek szertelen nagysága meghat minden embert, hát még egy olyan magányban élő fiatal férfit, amilyen ő volt.

Mély sóhajjal emelte fel Karola a száját, a Bodor kezéről:

- Most már meg is halhatok, - mondta boldogan. Mert ő nem szerelmet kérni jött ide, ő csak szerelmet hozott, amely beragyogta fáradt arcát.

Bodor közelebb hajolt, keze súlyosabb lett a Karola karján, aki most elpirulva huzódott el tőle.

Az igazán szerelmes nőnek nem lehet titka az előtt, akit szeret. Meg akarja mutatni magát, feltárni a lelkét, hogy lássa, tudja az a férfi milyen a szív, amelyet feléje nyújtanak. Asszony,

aki hazudni képes szerelmesének, az nem szeret, aki leplezni igyekszik előle valamit, az nem bízik saját érzelme nagyságában, tisztaságában.

Az első csókra, melyet szívével adott, megnyílt a Karola ajka is. Gyorsan, izgatottan kezdett mesélni, elmondva egész szánalmas, nyomorult történetét eddigi életének. Elmondta, hogy ki, hogy honnan jött, hogy hívják.

Nem csuklott el a hangja, mikor a német grófról beszélt, nem vádolt senkit, nem színezte szenvedéseit. Röviden, egyszerűen mondta el a tényeket panaszok és könnyek nélkül.

Bodor tudta, hogy nem hazudik, hogy minden szava igaz és mégis kételkedve rázta fejét, mikor Karola olyan magától értetődően mondta:

- Maga volt az első ember, akivel beszélgettem, mióta felnőttem, maga és Wolf Jenő. Akkor ijedtem meg először az élettől és akkor örültem neki először. Aztán nagyon nehéz volt, mert nem bírtam már rossz lenni, de azt sem tudtam, hogy kell jónak lenni. Érti?

Bodor bólintott és Karola erre a biztatásra megnyugodva folytatta. Elmondta apró küzdelmeit, a gyöngy történetét, a kínzásokat, melyekben része volt és az utolsó, borzasztó nap eseményeit.

- Silberberg meghalt? - kérdezte Bodor.

- Nem tudom - mondta Karola. - De ugy-e nem én öltem meg, ugy-e nem?

- Nem, ha igazán számít magának valamit az, amit én mondok, én megnyugtathatom, hogy nem.

- És ha él, vissza kell mennem hozzá?

- Nem, azt sem. Majd meg fogjuk tudni, hogy mi történt és akkor...

- El kell mennem innen? - vágott szavába rémült szemekkel Karola.

- Magának most csak egyet kell Karola: pihenni. Jöjjön feküdjék le és ha majd néhány órát aludt, akkor tovább beszélhetünk a teendőkről. Én nem hagyom el magát többé.

Bodor kézen fogta Karolát, aki reszketett a fáradságtól és az izgalmaktól, úgy vezette a szomszéd szobába.

- Azt hiszem, most kezdek csak igazán félni, - mondta Karola és gyorsan leült a diványra, hogy össze ne roskadjon.

Bodor becsukta az ablak táblákat.

- Aludjék jól a jeduli vendégszobában, - mondta biztosságot keltő mosolyával, amely megint ott volt nagy szája körül. - Wolf Jenő is itt lakott a tavaszon. Most beküldök valami nőszemélyt, hogy... - Elhallgatott. Karola már hátrahanyatlott a diványra.

Bodor óvatosan egy párnát tolt a feje alá és jól betakarta a nagy kabátba. Karola még egyszer felnézett rá hálás imádattal, aztán lehunyta szemét.

- Milyen szép, szelid kutya szeme van szegénykének, - gondolta Bodor és végigsimitott az álomba nehezede szemhéjakon.

Karola délig aludt, megmosdott, megfésülködött és mikor ebédelni hívták Bodor elcsudálkozott, olyan friss és fiatal volt megint.

- Milyen egészséges, életre termett asszony ez a mai beteg korban, - gondolta elégedetten, mert már úgy nézte, mint a maga tulajdonát.

Bodor magyar volt, kálvinista, melankoliára hajló fatalista, aki elvonult ide a hegyek közé, nyugodt mosolya mögé rejtve szenvedélyes természetét, amely igen ősi, igen vad volt, az emberek mindennapi küzdelme között. A Karola lényéből valami hasonló áradt feléje. Ez az asszony egy tragédián ment keresztül anélkül, hogy egyetlen pillanatig is színházat játszott

volna. Szerellemmel van tele a lelke és nem hagyta el az ajkát félszeg szó, nem hozta zavarba a férfit, akit szeretett, ostoba vallomásokkal.

Most sem kényeskedik, húzódozik. Eszik jó étvággal, mert fiatal teste kívánja az ételt és szemben ül vele, mintha mindég itt ült volna, mintha ezer éve ismernék egymást. Csak néha emeli fel azt a szép, alázatos diófaszinű szemét és azokban a szemekben aztán benne van az egész emberi élet minden mélysége, minden tudása, minden értéke: egy nagy, odaadó szerelem.

Alig fejezték be az ebédet, egy lovas nyargalt végig a jegenyefa soron a ház elé. Fiatal legény ült a nyeregben. A tornác előtt leszállt, bejött és halkán jelentett valamit Bodornak.

- Na most mehetsz te is ebédelni fiam, - mondta Bodor.

Mikor a legény kiment, Karolához lépett, kezébe vette mind a két kezét és mintha tartaná, támogatná, úgy közölte vele:

- Silberberg meghalt.

Karola lehajtotta fejét és nem szólt semmit. Bodor néhányszor végig ment a szobán, aztán megint megfogta a Karola kezét.

- Nézze Karola, - magyarázta, - magának talán mégis vissza kellene mennie, magának van ott holmija és magának jussa van a Silberberg hagyatékához is.

Karola a fejét rázta:

- Nem, nem! Nekem nem kell onnan semmi, legyen minden az anyósomé. Ami az enyém volt, azt elhoztam magammal.

- Amint akarja, - mondta Bodor, - akkor hát...

Karola felugrott és összekulcsolt kezét a férfi felé emelte:

- Ne küldjön, ne kergessen el. Én úgy szeretnék élni.

Bodor igyekezett uralkodni meghatottságán:

- Nem küldöm, se nem kergetem, drága Karola és arról, hogy ne éljen, szó sem lehet. Itt csakis arról van szó, hogy a jelen körülmények között még nem maradhat itt. Most majd befogatok, maga felveszi megint a köpenyegemet, sajnos kalapot nem igen adhatok, mert a Biri mama vasárnapi feketéjét aligha tenné fel. A dédmama ruháját bepakkoljuk egy táskába, bemegyünk az állomásra, én váltok magának egy jegyet és hazautazik szépen a birtokára, az édes anyjához. A bérletet átveszi, majd keresünk valami jóra való embert, aki vezeti a gazdaságot, amíg maga beletanul a dologba. Látta, hogy mindenre gondoltam. Na jó lesz így?

Karola a Bodor karjára tette kezét:

- És magát nem látom többé soha?

Bodor a Karola keze fölé hajolt és visszaadta rá a csókot, amelyet reggel kapott:

- Soha? - Ugyan ki fog ilyen nagy szavakat mondani. Először is hamarosan el kell mennem a kabátomért, az egyszer biztos.

Karolának felragyogott az arca. Bodor megszorította kezét, úgy nézett bele mosolygó szemébe:

- Bizony, bizony Karola, aki egyszer már egyedül mászta meg azt a nagy hegyet, annak nincs mitől félnie.

VÉGE.